

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

**BUDOUCNOST NEWYORSKÉ ÚMLUVY
O UZNÁNÍ A VÝKONU CIZÍCH
ROZHODČÍCH NÁLEZŮ**

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Autor: Michaela Drienová, LL.M.

Vedoucí práce: prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Březen 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Kamenci dne

.....

Podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování paní profesorce Monice Pauknerové za její cenné rady a trpělivost při vedení mé rigorózní práce.

OBSAH

ÚVOD	1
KAPITOLA I - ÚVOD DO ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ	3
1.1 Pojem rozhodčí řízení	3
1.2 Postavení rozhodčího řízení podle Ústavního soudu ČR	4
1.3 Výhody a nevýhody rozhodčího řízení	6
1.4 Druhy rozhodčího řízení	8
1.4.1 Ad hoc rozhodčí řízení	8
1.4.2 Institucionální rozhodčí řízení	9
KAPITOLA II - ROZHODČÍ ŘÍZENÍ V ČESKÉ REPUBLICE	11
2.1 Historický vývoj	11
2.2 Česká právní úprava rozhodčího řízení	14
2.3 Současné problémy rozhodčího řízení v ČR	16
2.4 Rozhodčí řízení podle ZRŘ	19
2.4.1 Arbitrabilita	19
2.4.2 Rozhodčí smlouva/doložka	21
2.4.3 Rozhodce	24
2.4.4 Průběh rozhodčího řízení	28
2.4.5. Ukončení rozhodčího řízení - Rozhodčí nález	30
2.4.6 Zrušení rozhodčího nálezu	32
2.4.7 Uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu	34
KAPITOLA III - VÝVOJ NEWYORSKÉ ÚMLUVY	37
3.1 Úvod a historie	37
3.2 Článek III	41
3.3 Článek IV	42
3.4 Článek VI	42
3.5 Článek VII	43
3.6 Články ostatní	44
KAPITOLA IV - ČLÁNEK I	45
4.1 Úvod	45
4.2 Druhy rozhodčích nálezů podle Newyorské úmluvy	46
4.2.1 Rozhodčí nález vydaný na území jiného státu	47
4.2.2 „Nikoli domácí“ (non-domestic)	49
<i>(i) Rozhodčí nález vydaný ve státě, kde se žádá o výkon, ale rozhodčí řízení se řídilo rozhodčím zákonem jiného státu</i>	50

<i>(ii) Rozhodčí nález vydaný ve vykonávajícím státě řízený jeho vlastními zákony, ale mající cizí prvek</i>	51
<i>(iii) Nadnárodní/Bezstátní</i>	52
4.3 Retroaktivita	53
4.4 Výhrady	54
4.4.1 Vzájemnost	54
4.4.2 Obchodní výhrada	57
KAPITOLA V - ČLÁNEK II	60
5.1 Úvod	60
5.2 Požadavek podpisu	62
5.3 Požadavek psané formy a výměny	64
KAPITOLA VI - ČLÁNEK V	70
6.1 Úvod	70
6.2 Článek V odst. 1 písm. a)	72
6.2.1 Nezpůsobilost	73
6.2.2 Neplatnost rozhodčí smlouvy	76
6.3 Článek V odst. 1 písm. b)	77
6.3.1 Řádné vyrozumění	78
6.3.2 Nemožnost uplatnit své požadavky	80
6.4 Článek V odst. 1 písm. c)	82
6.4.1 Extra petita	82
6.4.2 Ultra petita	83
6.4.3 Infra petita	84
6.5 Článek V odst. 1 písm. d)	84
6.5.1 Složení rozhodčího senátu	85
6.5.2 Průběh rozhodčího řízení	86
6.6 Článek V odst. 1 písm. e)	87
6.6.1 Nález se ještě nestal závazným	88
6.6.2 Nález byl zrušen nebo výkon odložen	90
6.6.3 Nález zrušen	92
6.6.4 Odepření výkonu nálezu	93
6.7 Článek V odst. 2	94
6.7.1 Článek V odst. 2 písm. a)	94
6.7.2 Článek V odst. 2 písm. b)	95

KAPITOLA VII - MOŽNÉ ŘEŠENÍ: ODVOLACÍ TRIBUNÁL NEBO NOVÁ ÚMLUVA	99
7.1. Důvody pro změnu	99
7.2 Ukázky samostatných institucí	102
7.2.1 WTO	102
7.2.2 ICSID	104
7.3 Mezinárodní Odvolací Rozhodčí Tribunál	106
7.3.1 Složení nového soudu	109
7.3.2. Pravomoc nového tribunálu a úmluvy	110
7.3.3 Chod nového soudu	112
ZÁVĚR	114
SEZNAM ZKRATEK	116
POUŽITÁ LITERATURA	117
SEZNAM PŘÍLOH	118
Příloha č. 1	122
Příloha č. 2	133
RESUME	136

“The New York Convention has nourished respect for binding commitments, whether they have been entered into by private parties or governments. It has inspired confidence in the rule of law. And it has helped ensure fair treatment when disputes arise over contractual rights and obligation. As you know, international trade thrives on the rule of law: without it parties are often reluctant to enter into cross-border commercial transactions or make international investments.”¹

¹ KOFI ANNAN, Secretary-General of the United Nations: *Opening address commemorating the successful conclusion of the 1958 United Nations Conference on International Commercial Arbitration Enforcing Arbitration Awards under the New York Convention Experience and Prospects*, United Nations Publication, New York 1999.

ÚVOD

Není to dlouho, co Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958 (dále jen Newyorská úmluva nebo NÚ)² oslavila půl století své existence. To sebou přineslo mimo jiné i polemizování o její efektivnosti a přínosech. Hlavním cílem této práce je zhodnotit, zda je Newyorská úmluva ve stávající podobě dostačující pro dnešní formy mezinárodního obchodu nebo nikoli. Současně se také tato práce zabývá otázkou, zda může být možným řešením vznik Mezinárodního odvolacího rozhodčího tribunálu.

Není pochyb o tom, že Newyorská úmluva byla a je obrovským přínosem pro obchodní arbitráže. Ale jedním z hlavních faktorů, které stojí za upozornění je, že tato úmluva je více než půl století stará, a tudíž se musí uzpůsobit nynějším trendům v mezinárodním obchodu. Bylo by nesprávné upírat Newyorské úmluvě její zásluhy, ale je sporné, zda i v dnešní době plní tu samou funkci jako na jejím začátku. Jak se měnil čas, měnily se i obchodní zvyklosti, a tudíž se musí změnit i pravidla arbitráží tak, aby byla schopná efektivně rozhodovat o současných sporech.

K pochopení přínosu a potřebné změny Newyorské úmluvy je zapotřebí vysvětlit její vznik a vývoj. Tímto se zabývá první kapitola této práce. Druhá kapitola se věnuje rozhodčímu řízení v České republice. Kapitola tři až šest odpoví na otázky, proč není současná podoba Newyorské úmluvy dostačující a vysvětlí její nejproblematictější články. Mezi ně patří především článek I, II a V, které nemůžou být ponechány bez komentáře. Tyto kapitoly se zabývají významem a interpretací těchto článků a problémy, které přinášejí do procesu mezinárodní obchodní arbitráže. Jediným závěrem této sekce je, že Newyorská úmluva potřebuje přehodnotit.

V poslední kapitole je probírána možnost vytvoření mezinárodního tribunálu pro mezinárodní obchodní arbitráž. Navrhuje, jak by takový tribunál mohl fungovat a obhájí potřebu pro sjednocení a zmezinárodnění rozhodčích řízení a uznávání a vymáhání rozhodčích nálezů. Vysvětluje roli národních soudů a dochází k závěru, že v rozhodčím řízení nejsou tak důležité, protože existují rozhodčí systémy, které fungují naprosto samostatně. Jako příklad jsou zmiňovány Světová obchodní organizace a

² Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů vyhláška MZ č. 74/1959 Sb.

Mezinárodní centrum pro urovnávání investičních sporů. Poslední kapitola navrhuje jednoduchou strukturu nového tribunálu pro mezinárodní arbitráž. Závěr odráží autorovy osobní názory na popisovanou problematiku.

V České republice se čím dál více začíná objevovat pojem mezinárodní obchodní arbitráž. S mezinárodní obchodní arbitráží je spojeno i několik mezinárodních úmluv, ale tou nejdůležitější je právě Newyorská úmluva. A právě proto se podstatná část této práce věnuje objasnění a vysvětlení některých částí Newyorské úmluvy.

V Kamenci dne 26. března 2012

Úvod do rozhodčího řízení

1.1 Pojem rozhodčí řízení

Pojem „rozhodčí řízení“ může být chápán jako proces rozhodování sporů soukromými osobami nebo nestátními rozhodčími institucemi, které jsou oprávněny na základě dotčených právních předpisů předložený spor projednat a rozhodnout.³ Jinými slovy se jedná o soukromou metodu řešení sporů, kterou si samy strany vybraly, aby eliminovaly vliv státních soudů. Rozhodčí řízení v žádném případě nenahrazuje řízení před soudem, ale existuje a koná se vedle něho jako alternativní způsob řešení sporů.

Pro člověka, který není součástí tohoto řízení, by se mohlo zdát, že jde pouze o jakési obchodní jednání, protože většinou probíhají v zasedacích místnostech rozhodčích institucí či konferenčních místnostech hotelů a nikoliv však v soudních síních.

I když se jedná o mimosoudní řešení sporu, v žádném případě se nesmí opomenout důležitost státních norem a mezinárodních smluv, které státy přijaly do svého právního systému. Jsou to právě tyto zákony, které umožňují mezinárodní rozhodčí řízení. I v tom nejjednodušším případě může být zapotřebí hned čtyř různých právních norem. Jednou se určí, zda je platná rozhodčí smlouva, podle druhé se bude postupovat při samotném řízení, třetí se použije na substantivní náležitosti smlouvy a čtvrtou se bude řídit uznání a výkon rozhodčího nálezu.

Jaká pravidla se používají pro jednotlivé úkony, není předmětem této práce. Jen krátce, stojí za zmínku, že existuje zásada oddělenosti smluv, to znamená, že smlouva hlavní je nezávislá na smlouvě o rozhodčím řízení, a tudíž se na obě tyto smlouvy může vztahovat aplikace různých právních norem.

I když se většina autorů ztotožňuje s tvrzením, že je rozhodčí řízení soukromé, v dnešní době se svým způsobem spíše jedná o jakýsi hybridní způsob řešení sporů. Státní soudy mají možnosti zasáhnout do průběhu jednání, někdy jsou dokonce

³ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*, s. 19.

osloveny samotnými rozhodci, například k vyřízení předběžných opatření. Nejdůležitější vliv státních soudů vzniká při uznání a výkonu rozhodčího nálezu. Tento proces plně záleží na zákonech státu, ve kterém se o uznání žádá. Účelem této práce je ukázat, jak stále velký vliv mají státní orgány na rozhodčí řízení a současně ukázat, že existuje cesta, jak takovýto vliv minimalizovat.

Tato práce se věnuje zejména mezinárodnímu obchodnímu rozhodčímu řízení neboli také mezinárodní obchodní arbitráži, za což se považuje takové rozhodčí řízení, ve kterém se bude projednávat spor z mezinárodního obchodního vztahu. Mezinárodní obchodní arbitráž se stala velmi oblíbeným způsobem řešení sporu hlavně mezi zahraničními obchodními partnery.

1.2 Postavení rozhodčího řízení podle Ústavního soudu ČR

Současný trend nespokojených a poražených stran v rozhodčím řízení je podávat stížnosti k Ústavnímu soudu. Podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ČR a § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, fyzická nebo právnická osoba je oprávněná podat ústavní stížnost, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením, nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručená ústavním zákonem. Postavení Ústavního soudu je takové, že rozhodčí řízení ani nálezy vydané rozhodci nepovažuje za výkon veřejné moci. K tomuto závěru Ústavní soud dospěl v řízení sp.zn. IV.ÚS 435/02:

„Senát RS, který ve věci rozhodoval, byl ustaven vůlí stran ad hoc a nelze jej ztotožňovat se senátem obecného soudu. RS je soukromou osobou, která je soudem jen podle názvu, nepatří do soustavy soudů podle zákona o soudech a soudcích, a není orgánem veřejné moci. Má povahu odborné organizace zprostředkovávající služby pro osoby, které chtějí, aby rozhodce jejich právní vztah vyjasnil a napevno postavil.“

O tomto postavení Ústavního soudu nepanují žádné pochybnosti, ani by se nikdo nesnažil tvrdit opak, protože je jednoznačné, že rozhodčí nálezy, ať již vydaný

jakýmkoliv rozhodčím soudem nebo v řízení ad hoc, není rozhodnutím veřejné moci. Tudíž odvolávat se k Ústavnímu soudu je opravdu zbytečné a soud správně takovéto stížnosti zamítá. Určité řešení situace, kdy se strany chtějí odvolat je nabídnuto v poslední kapitole této práce.

Nicméně, dohady panují o postavení Ústavního soudu k právní povaze rozhodčího řízení. V usnesení sp. zn. IV.ÚS 174/02 se Ústavní soud vyjádřil následovně:

„Charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou nelegující vůli stran a její výsledek je činností narovnávací ve smyslu § 585 občanského zákoníku. Výsledek pak je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuelně napevno staví, vyjasňuje tedy narovnáva) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegována svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud, kterou mu svěřily. Rozhodčí nález je vynutitelný z důvodu vyhnutelnosti závazku, který byl rozhodcem v zastoupení stran uzavřen.“

Z tohoto postavení Ústavního soudu ČR vyplývá, že rozhodce je pouze jakýmsi mediatorem, protože právě na mediační služby by se vztahoval § 585 občanského zákoníku. V tom případě Ústavní soud nesprávně zařazuje rozhodčí řízení na stejnou úroveň jako mediační služby. V samotném zákoně o rozhodčím řízení je na několika místech zřetelné, že rozhodce právo nalézá nebo užívá postupu, ve kterém se právo nalézá.⁴ Žádné rozhodčí řízení se neobejde bez vyhledávání práva a právních předpisů týkajících se daného sporu. V těchto zákonech a předpisech rozhodci hledají nejlepší řešení sporu a tím nalézají nové právo v podobě rozhodčího nálezu. Není tudíž pravdou, že rozhodci vykonávají pouze funkci narovnávací.

Taktéž není pravdou, že rozhodčí nález je pouze *vynutitelný z důvodu vyhnutelnosti závazku, který byl rozhodcem v zastoupení stran uzavřen*. Podle § 28 odst. 2 ZRŘ a dokonce i § 40 odst. 1 písm. c) zákona č. 120/2001 SB., exekuční řád, je rozhodčí řízení pro strany závazné, protože se stává exekučním titulem a tím se stává vykonatelným podle státních předpisů samotnými státními orgány.

⁴ Například § 15 odst. 1 nebo § 20 ZRŘ.

Navíc mezi rozhodcem a stranami nemůže existovat závazkový vztah a to z důvodu podmínky nezávislosti. Pokud by takovýto vztah existoval, rozhodčí nález by mohl být napadnutelný a mohl by se stát neplatným.

Je správné, že Ústavní soud odmítá napravovat rozhodčí řízení, protože rozhodčí řízení je jinou institucí než tou veřejnou. Právě pro svůj neveřejný charakter je rozhodčí řízení oblíbenou formou řešení sporů. Strany se dobrovolně vzdaly svého práva na řešení sporu státními soudy, tak není místné, aby se strany odvolávaly na soudy hlavně v případech, kdy se snaží obejít vykonání právoplatného nálezu. Ovšem že existují nápravné prostředky a rozhodčí nález může být zrušen, ale to jen podle § 31 ZRŘ nebo platných mezinárodních smluv týkajících se rozhodčího řízení.

1.3 Výhody a nevýhody rozhodčího řízení

Hlavními faktory oblíbenosti rozhodčího řízení jsou především neutralita, soukromí, a i když může arbitráž trvat i déle a stát více nežli soudní řízení, není zapotřebí tolik formalit.

Velká obliba rozhodčího řízení je hlavně v mezinárodních stycích, v této souvislosti se spíše využívá výraz arbitráž. Pokud dojde k rozporu mezi stranami různých národností a nemají uzavřenou rozhodčí smlouvu, znamená to, že jedna strana bude nucena vést soudní řízení v cizí zemi a řeči. Oblíbenost rozhodčího řízení spočívá v tom, že si strany mohou vybrat neutrální místo řešení jejich sporu. Společně dohodnuté místo konání rozhodčího řízení zajistí, že žádná ze stran nebude ve výhodě, co se týče jurisdikce, znalosti místních podmínek a podobně.

Dalším faktorem ovlivňujícím výběr mezi soudním řízením a rozhodčím řízením je fakt, že konečné rozhodnutí v rozhodčím řízení, v podobě rozhodčího nálezu je možno uplatnit mezinárodně a to bez větších problémů. To je na rozdíl od soudního rozhodnutí, které platí národně a s velkými obstrukcemi se dá vynutit platnost i v cizích jurisdikcích za pomoci mezinárodních smluv. V zemích Evropské unie se jedná o Luganskou úmluvu o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Tato úmluva, jejímž předchůdcem byla Bruselská úmluva, je jediná svého druhu, a pokud by měl soud jednat o vykonání rozhodnutí nečlenského státu EU,

nemá platnost. V takovém případě se přihlédně k dvoustranným dohodám o vzájemném výkonu soudních rozhodnutí uzavřených mezi určitými státy.

Na druhou stranu v rozhodčím řízení existuje několik mezinárodních úmluv jako je například Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, které zaručují uznání a výkon rozhodčího nálezů na mezinárodní úrovni. Pokud by podobná úmluva neexistovala, pravděpodobně by rozhodčí řízení nemělo takovou oblíbenost v mezinárodním obchodě.

V rozhodčím řízení si strany mohou vybrat svá vlastní pravidla, jak bude rozhodčí řízení probíhat, a vyberou si v oboru sporu zkušeného rozhodce. To, že je lepší a výhodnější řídit se jinými pravidly, která jsou flexibilnější a méně formální než soudní normy, je bezpochyby výhodou. Stejně tak je ohromnou výhodou vybrat si rozhodce, který má několikaleté zkušenosti v oboru, na rozdíl od soudce, který je do dané problematiky nezasvěcený.

Pokud rozhodčí senát vydá rozhodčí nález, stává se finálním a mezinárodně vykonatelným. O rozhodčím nálezů všeobecně platí, že je to nástroj jednoinstanční, protože zpravidla neexistuje odvolání, pokud se strany předem nedohodnou. Tím odpadají zdlouhavá a drahá odvolací řízení k několika soudům vyšší instance.

Nesmíme opomenout, v jakých podmínkách řízení probíhá. Jedná se o řízení neveřejné naproti řízení u soudu, které je až na výjimečné případy veřejné. Výhoda spočívá v tom, že ostatní obchodní partneři se nedozví o sporu a tím se nepoškodí jiné obchodní vztahy ani reputace stran. Všichni účastníci řízení jsou vázáni mlčenlivostí. Pokud se dostanou informace mezi širokou veřejnost, stává se tak pouze se souhlasem stran.

I rozhodčí řízení má určitá úskalí. Některá česká i zahraniční literatura uvádí, že je rozhodčí řízení levnější nežli soudní, to ovšem není ve většině případů pravda. Rozhodčí řízení může být až několikanásobně dražší, protože se platí administrativní poplatky nebo v případě, že se jedná o institucionální řízení tak poplatky dané institucí. Odměny rozhodců jsou také placeny z peněz stran, a ty v mezinárodní obchodní arbitráži nejsou malé.

Rozhodci nemají stejné pravomoci, jako mají soudci, například k udělení předběžných opatření či donutit svědka svědčit. K tomu, aby se takovéto kroky mohly

použit, musí rozhodci požádat místní soudy. To může prodloužit dobu konání, i když dotázané soudy zpravidla vždy vyhoví.

Protože je rozhodčí řízení soukromé a nálezy se zpravidla nikde nepublikují, znamená to, že rozhodci nemusí vědět, jak rozhodli jejich kolegové u případu s podobnými fakty nebo dokonce i stejnými a tím mohou vzniknout dva konfliktní nálezy. Zdárnou ukázkou je případ CME proti České republice, ve které rozhodčí řízení vedené v Anglii a Švédsku vydalo dva konfliktní nálezy a navíc vedlo k soudnímu řízení v České republice, USA a Švédsku.

1.4 Druhy rozhodčího řízení

Ve většině případů se jedná o dva druhy rozhodčího řízení ad hoc nebo institucionální. Vedle těchto druhů, které budou blíže popsány níže, ještě existují například rozhodčí řízení obligatorní či fakultativní, kterým se ovšem tato práce věnovat nebude.

1.4.1 Ad hoc rozhodčí řízení

Ad hoc rozhodčí řízení je takové, které není řízeno žádnou institucí a jejími pravidly. Veškerá procesní a administrativní pravidla si určí strany samy mezi sebou. Je velmi časté, že během samotného řízení se tato pravidla ještě dále upravují i na doporučení rozhodců. Při sestavování takovýchto pravidel je velmi důležité dbát na dodržování zásad spravedlivého procesu a zajistit, aby obě strany měly vyrovnané šance prezentovat jejich případ. K zachování těchto zásad, a i k ulehčení, existují různá pravidla pro rozhodčí řízení například UNCITRAL, CISG anebo si strany mohou vybrat také český nebo jakýkoliv jiný zákon týkající se rozhodčího řízení jako předlohu. V praxi se většinou shledáváme s tím, že si strany vyberou již existující pravidla a upraví ty části, které nejsou mandatorní, podle svých potřeb.

To, že si strany mohou samy vybrat pravidla, která se na jejich řízení budou vztahovat je největší výhodou ad hoc řízení. Nejvíce se tento druh řízení používá v arbitrážích, které zahrnují stát nebo státní orgány (například arbitráž s Nomurou proběhla ad hoc). I když proces vytváření vlastních pravidel je zdoluhavý a může být i

nákladný, je to pro velké arbitráže výhodnější. Je to skoro stejné jako porovnání zakoupeného obleku z obchodního řetězce a ušitého na míru, vždy lépe sedí ten na míru ušitý a to samé platí i o pravidlech.

Z pohledu mezinárodního obchodu je ad hoc podstatně méně nákladný, protože odpadají poplatky spojené s administrativními úkony instituce, která řízení vede. V praxi je možné změnit podmínky z institucionálního řízení na řízení ad hoc, pokud se strany dohodnou. To se stává hlavně v případech, jsou-li strany reprezentovány zkušenými advokáty.⁵

Hlavní nevýhodou ad hoc řízení je to, že spolu strany musejí komunikovat a dospět ke kompromisu ještě než se spor začne řešit. To může být v některých případech těžké. Teprve až když je řádně sestaven rozhodčí tribunál, může řízení probíhat hladce, protože i rozhodci sami se mohou podílet na hladkém procesním průběhu.

1.4.2 Institucionální rozhodčí řízení

Institucionální rozhodčí řízení na druhou stranu je takové, které podléhá a je plně řízeno rozhodčími centry či institucemi a podléhá jejich pravidlům a řádům. Tyto řády ve většině případů vycházejí z dlouholeté praxe a jsou vypracovány zkušenými advokáty a navíc jsou často obměňovány, aby odrážely současné požadavky obchodního světa.

Jednou z hlavních výhod institucionálního řízení je, že tato pravidla jsou velmi dobře a detailně propracována, a tudíž dokážou pokrýt téměř každou situaci. Další výhodou je to, že zkušený personál dohlíží na administrativní průběh řízení a tím ulehčuje práci samotnému tribunálu. Na konci řízení, když je vydána první verze rozhodčího nálezu, je zkorigována patřičným orgánem instituce, který zajistí, že nález je lépe propracovaný a nese všechny náležitosti, např. úroky, na které někteří rozhodci zapomínají.

Snad největší nevýhodou institucionálního řízení je jeho finanční nákladnost. Většina takovýchto institucí vyžaduje zaplacení poplatku předem, aby byly pokryty náklady spojené s řízením. Detailně propracovaná pravidla mohou být i problémem, a to ve smyslu dodržování časových limitů, které mohou být velmi striktní, hlavně na straně

⁵ Pro srovnání ICC Case No. 3383, publikován v roce 1982, YCA Vol. VII, s. 119.

odporujícího. Ten, i když může zažádat o prodloužení, nebude taková žádost vrhat dobré světlo na jeho schopnosti.

Co se týče institucionálního řízení, je důležité rozeznávat alespoň dva druhy takovýchto institucí. Za prvé se jedná o řízení u instituce, která je založena podle zákona a za druhé o instituci, která je jakousi obchodní společností poskytující administrativní a materiální zázemí.

Nejznámější a nejrespektovanější institucí v České republice je Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen RS). Rozhodčí soud byl zřízen výnosem Ministerstva zahraničního obchodu ze dne 27. května 1949. Stálým rozhodčím soudem se stal na základě ustanovení zákona č. 223/1994 Sb., který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1995 a od té doby funguje pod stejným názvem.

Podle § 13 ZRŘ stálé rozhodčí soudy na území ČR mohou být zřízeny pouze podle zákona. Jedná se o zvláštní zákon upravující pravomoci takové organizace. Z tohoto důvodu by se mohlo zdát, že se jedná o určitý druh státního aparátu a ne o nezávislá centra. Takové organizace, včetně tedy i RS, mohou vydávat své statuty a řády, které ovšem musejí být uveřejněny v Obchodním věstníku, aby se staly závaznými. Rozhodčí řízení před RS je upraveno několika řády, které určují způsob jmenování rozhodců, případné poskytnutí seznamu, z kterého se mají rozhodci jmenovat, jejich počet, přípustnost svědectví a jiné procesní úkony včetně odměňování rozhodců.

Na druhé straně v ČR existují instituce nebo spíše firmy, které formálně poskytují určité servisní služby, a to v podobě seznamů rozhodců či dokonce celých řádů. Také se jim říká *appointing authority*, kvůli tomu, že jsou stranou pověřeny jmenovat rozhodce. Některá takováto centra jsou celosvětově uznávána a respektována např. Mezinárodní obchodní komora v Paříži nebo Rozhodčí soud ve Stockholmu.

V praxi rozhodčího řízení mezi těmito neexistuje žádný podstatný rozdíl, ale jak bude vidno z následující části, Česká republika je výjimkou, a to z toho důvodu, že se snaží ochránit spotřebitele poskytovaných služeb. I když není rozdíl, jestli rozhodčí řízení probíhalo u instituce založené podle § 13 ZRŘ nebo podle obchodního zákoníku, objevují se i takové instituce, jejichž praktiky leží na hraně přípustnosti.

Rozhodčí řízení v České republice

2.1 Historický vývoj

Na našem dnešním území začaly vznikat první soudy kolem 9. století, důvodem utvoření prvních nadkmenových celků, ty se postupně měnily v komplexnější organizační útvary. Jednou z největších výhod vytvoření soudů byla jejich autorita a existence prostředků, kterými bylo možno přinutit poraženou stranu k výkonu trestu. Předtím, než vznikly první soudy, byla většina sporů odkázána na třetí osoby, které v určitém slova smyslu mohou být chápány jako rozhodci. I po vzniku soudů, bylo stále možné odkázat řešení sporu do rukou nezávislých třetích osob. Můžeme tedy říci, že institut rozhodčího řízení je starší než soudy samotné a mají mnohem delší tradici.

Vůbec první písemná zmínka o rozhodčím řízení na území ČR je ze 13. století v břeclavském textu Statut Konráda Oty z roku 1237 o „zhoubném sídu“, jenž dovoluje obyvatelstvu vyřizovat drobné spory svobodně za pomoci rozhodců (*de capra et ove ceteris huiusmodi*).⁶

V době minulé se strany mohly podrobit rozhodčímu řízení v každém sporu a v každém stádiu soudního řízení. Dokonce takové rozhodčí řízení mělo téměř identické prvky, jako je tomu u dnešního. Tak například o rozhodčí smlouvě byl proveden zápis, jenž musel obsahovat předmět rozhodčího řízení, jména stran rozhodců, lhůtu, ve které měl být nález vyhlášen (dnešní právní úprava již nespécifikuje takovouto lhůtu) a nakonec sankce pro případ, že se strana nechtěla nálezu podrobit. Stejně také probíhalo zvolení rozhodců, kdy si každá ze stran zvolila svého. Proti rozhodčímu nálezu nebylo možné podat opravný prostředek, ovšem existovala možnost žalovat rozhodce, pokud bral v potaz například cizí svědectví.⁷

Zcela první právní kodex, který upravoval rozhodčí řízení, vznikl v době panování Josefa II. v 18. století a to v podobě soudního řádu, který platil pro všechny

⁶ SCHELLE, K.; SCHELLEOVÁ, I. *Alternativní způsoby řešení obchodních sporů*, s. 10.

⁷ *Ibid.* 6, s. 11-12.

rakouské země, byl vydán 1. května 1781. Komplexnější zákon upravující rozhodčí řízení vznikl až v roce 1895 a to v podobě rakouského Civilního soudního řádu (zákon č.113 ř. z.) upravující rozhodčí řízení od § 577. Již v té době mělo rozhodčí řízení podobné postavení vůči národním soudům jako dnes. Stanovisko Nejvyššího soudu ve Vídni uvádí, že rozhodčí soud není soudem ve smyslu ustanoveného občanského soudního řádu, protože není jeho úkolem, aby rozhodoval o právních rozepřích, nýbrž se jedná pouze o sbor znalců a rozhodčích pravomocí.⁸

Vykonatelnost rozhodčího nálezu byla již za dob josefínského soudního řádu možná provedením exekuce. Exekuční řád z roku 1896 však jednoznačně přikazoval povolení a výkon exekuce na základě rozhodčích výroků výlučně jen do příslušností řádných soudů. Podle § 1, čís. 16 exekučního rakouského řádu a podle § 1, čís. 7 lit. a exekučního uherského zákona ve znění čl. V. čís. 1 zákona ze dne 19. ledna 1928, č. 23 Sb. z. byly exekučními tituly jednak právoplatná rozhodnutí rozhodčích soudů a jednak smíry uzavřené před těmito soudy.⁹

V minulosti existovala spousta rozhodčích soudů, které můžeme dnes přirovnat ke stálým rozhodčím soudům, ovšem tyto historické rozhodčí soudy se zaměřovaly pouze na jednu skupinu sporů. Například existovaly:

- Burzovní rozhodčí soudy (zákon č. 67/1875 ř.z.);
- Rozhodčí komise pro závody se závodními výbory (zákon č. 330/1921 Sb.);
- Rozhodčí soudy hornické (zákon č. 145/1920 Sb. – rozhodčí soudy byly zřízeny v sídlech revírních rad při hornictví, a to v Praze, Plzni, Trutnově, Mostě, Karlových Varech, Českých Budějovicích, Moravské Ostravě, Brně a Bratislavě);
- Rozhodčí komise pro pracovní spory z domácké práce (zákon č. 29/1920 Sb.);
- Rozhodčí soudy bratrských pokladen (zákon č. 14/1890 ř.z.);
- Rozhodčí výbory živnostenských společenstev (živn. řád č.227/1859 ř.z.);
- Rozhodčí soudy mzdové (zákon č. 100/1921 Sb. – o úpravě pracovního a služebního poměru v živnostech stavebních);

⁸ Ibid. 6, s. 17. Pro detailnější podobu tehdejší právní úpravy rozhodčího řízení Ibid. 6, s. 14 – 21.

⁹ Ibid. 6, s. 21.

- Rozhodčí soudy stavební a tzv. soudy cenové (zákon č. 45/1922 Sb. o stavebním ruchu);
- Rozhodčí soud dělnického úrazového pojištění (zákon č. 207/1919 Sb.);
- Horní senát pro úrazové pojištění hornické (vládní nařízení č. 356/1919 Sb.);
- Zvláštní oddělení pro úrazové zaopatření železničních zřízenců (vládní nařízení č. 272/1919 Sb.);
- Rozhodčí soudy nemocenských pokladen (zákon č. 33/1888 ř.z.);
- Rozhodčí soudy pro penzijní pojištění zřízenců v soukromých službách a službách veřejných (zákon č. 1/1907 ř.z.); nebo
- Rozhodčí soudy pro nemocenské pojištění veřejných zaměstnanců (vládní nařízení z roku 1927).

Až 1. ledna 1951 byl nahrazen rakouský civilní soudní řád novým soudním řádem (zákon č. 142/1950 Sb.), který taktéž upravoval, i když v menším měřítku, rozhodčí řízení v § 648-654. Podle tohoto nového řádu bylo pouze možné uzavřít rozhodčí smlouvu, jestliže jednou ze stran byla československá právnická osoba.

Po roce 1948 a v době, kdy vznikla Rada vzájemné hospodářské pomoci (RVHP), začaly vznikat stálé rozhodčí soudy, které řešily právě spory vzniklé z obchodní spolupráce mezi členy RVHP. V tehdy bývalém Československu vznikl za tímto účelem Rozhodčí soud Československé obchodní komory, jenž byl zřízen v červnu 1949 ministerstvem zahraničního obchodu na základě zákona č. 119/1948 Sb., o státní organizaci zahraničního obchodu a mezinárodního zasílatelství.¹⁰

V roce 1968 došlo ve všech členských státech RVHP k sjednocení všeobecných dodacích podmínek v podobě vyhlášky č. 12/1969 Sb., která potvrdila obligatorní pravomoc rozhodčích soudů ve věcech týkajících se záležitostí RVHP a tím pádem vyloučila pravomoc státních soudů s tím, že vykonávaly pouze pomocnou a kontrolní funkci, a to zejména ve věci uznání a výkonu rozhodčích nálezů. K další unifikaci řešení sporů mezi občany členských států RVHP, došlo v roce 1972 podepsáním Úmluvy o řešení občanskoprávních sporů vznikajících ze vztahů hospodářské a vědeckotechnické spolupráce v rozhodčím řízení (vyhláška č. 115/1974

¹⁰ Organizace a činnost tohoto orgánu byla upravena Řádem a Statutem rozhodčího soudu (č. 128/1949 Ú. 1. díl II.) a od roku 1960 Řádem rozhodčího soudu (vyhláška č. 150/1960 Sb.).

Sb.). Rozhodčím soudem zůstal rozhodčí soud při obchodní komoře, ale její název se vyhláškou č. 69/1978 Sb. změnil na Československou obchodní a průmyslovou komoru. Ta měla k dispozici Jednotný (vzorový) řád rozhodčích soudů při obchodních komorách členských států RVHP.¹¹

Na počátku 60. let došlo ke dvěma podstatným změnám v právní úpravě rozhodčího řízení. Rozhodčí řízení jako takové, včetně uznání rozhodčích nálezů, bylo upraveno samostatným zákonem č. 98/1963 Sb. Z toho vyplývá, že rozhodčí řízení přestalo být součástí obecného civilně-procesního předpisu. Současně se tímto novým zákonem ustanovilo, že rozhodčí smlouvu lze nadále uzavřít jen ve sporech o majetkové nároky z mezinárodního obchodního styku.¹²

V tomto stavu přetrvávala právní úprava rozhodčího řízení až do roku 1994, s drobnými úpravami v roce 1992¹³, kdy byla vydána modernější podoba zákona o rozhodčím řízení zákon č. 216/1994 Sb. Ten byl upraven v prosinci roku 2011 s ohledem spíše na záležitosti týkající se ochrany spotřebitelských smluv a možnosti využití rozhodčího řízení u těchto smluv¹⁴.

2.2 Česká právní úprava rozhodčího řízení

Hlavním důvodem reformy starého zákona o rozhodčím řízení z roku 1963 byl fakt, že se vztahoval na řešení majetkových sporů vzniklých pouze mezi zahraničními osobami. Tudíž z rozhodčího řízení vylučoval vnitrostátní spory, ty musely být řešeny státními soudy.

Současná česká právní úprava rozhodčího řízení se nalézá v zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů č. 19/2011 Sb. (dále jen ZŘŘ), ze dne 20. prosince 2011. V některých náležitostech týkajících se rozhodčího řízení je také platný Občanský soudní řád č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen

¹¹ Ibid. 3, s. 32; Řád rozhodčího soudu Československé obchodní a průmyslové komory byl vyhlášen v příloze vyhlášky č. 104/1981 Sb. Součástí Řádu byla pravidla o nákladech rozhodčího řízení (ve znění vyhlášky č. 62/1982 Sb.). V současné době je v platnosti Řád Rozhodčího soudu České komory, jenž nabyl účinnosti jako příloha k vyhlášce č. 14/1988 Sb., změněné a doplněné vyhláškami č. 64/1989 Sb., č. 136/1990 Sb., a č. 391/1992 Sb.

¹² Ibid. 3, s. 32; Rozhodčí řízení v oblasti pracovněprávních vztahů procházelo odlišným vývojem, pro více informací viz Ibid 3, s. 33-36.

¹³ Zejména zákon č. 214/1992 Sb., zákon č. 229/1992 Sb., a zákon ČNR č. 301/1992 Sb.

¹⁴ Zákon č. 19/2012 Sb.

OSŘ). OSŘ ovšem slouží pouze jako jakási doplňková procesní norma, která upřesňuje některé kroky, např. doručení nálezu a podobně. Jedná se o vztah doplňující, protože v úkonech, které nejsou pokryté ZRŘ, OSŘ bude nápomocný a podle něj se sporné úkony budou plnit.

Česká právní úprava také podléhá předpisům vydaným EU v podobě směrnic a nařízení a Evropského soudního dvora. Současně je ČR součástí řady mezinárodních dohod a to zejména:

- Protokol o doložkách o rozsudím č. 191/1931 Sb.;
- Úmluva o vykonatelnosti rozhodčích výroků č. 192/1931 Sb.;
- Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů publikovaná vyhláškou MZ č. 74/1959 Sb. (Newyorská úmluva);
- Evropská úmluva o obchodní arbitráži publikovaná vyhláškou MZ č. 176/1964 Sb. (Evropská úmluva);
- Úmluva o civilním řízení publikovaná vyhláškou MZ č. 72/1966 Sb.; nebo
- Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států publikovaná ve sdělení FMZV č. 420/1992 Sb.

ZRŘ vychází zejména ze starého zákona o rozhodčím řízení a také se zákonodárci částečně nechali inspirovat zahraničními právními úpravami a Vzorovým zákonem UNCITRAL. Především Vzorový zákon UNCITRAL, má velkou váhu ve světě rozhodčího řízení, protože jeho hlavním posláním je sjednotit právní normy rozhodčího řízení, ovšem je na každém státě, do jaké míry jej adoptuje. Český právní řád se od něj liší například v těchto bodech:

- ustanovení ZRŘ se použijí i na projednávání vnitrostátních sporů v rozhodčím řízení;
- ZRŘ neupravuje případy podání žaloby k obecnému soudu, přestože mezi stranami existuje platná rozhodčí smlouva (je upraveno v OSŘ);
- rozhodci nejsou oprávněni nařizovat předběžná opatření nebo podobné zajišťovací prostředky;
- rozhodčí řízení je zásadně ústní, nedohodnou-li se strany jinak;

- v případě, že strany nezvolí rozhodné právo ve sporu s mezinárodním prvkem, rozhodují rozhodci podle práva státu určeného českou kolizní normou;
- ZRŘ nepřipouští možnost výkladu rozhodčího nálezu rozhodci.¹⁵

Podle článku 36 Listiny základních práv a svobod¹⁶, se nelze předem vzdát práva na soudní ochranu. V tomto duchu se právě ČR přiklonila k názoru, že rozhodčí řízení nemůže ponechat bez vnitřní právní úpravy, jak je tomu například v Polsku, kde uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů jsou ponechány čistě v pravomocích mezinárodních smluv a soudního řádu bez zvláštního zákona o rozhodčím řízení.

2.3 Současné problémy rozhodčího řízení v ČR

V poslední době se v českém právním prostředí začínají objevovat varovné signály, které naznačují jednak nejednotnost výkladu práva a také snahu omezit rozhodčí řízení ve spotřebitelských sporech novelizací zákona o rozhodčím řízení. To jaký vliv bude mít nově přijatá novelizace ZRŘ na průběh rozhodčího řízení je v současnosti těžké odhadnout. I když se zákonodárci obhajují, že chtějí zlepšit prostředí v řešení spotřebitelských sporů, nová podoba zákona o rozhodčím řízení bude mít bezpochyby negativní dopady i na rozhodčí řízení obecně.

Jak již bylo řečeno dříve, v ČR se začala objevovat nevěrohodná rádobý arbitrážní centra, která uzavřou se subjektem spotřebitelskou smlouvu o poskytování arbitrážních služeb a poradenství, a to za nemalé poplatky. Ze soudního pohledu, jak dokazuje následující příklad, jsou takovéto instituce podezřelé, protože existují značné pochybnosti o platnosti rozhodčí doložky, která odkazuje na arbitrážní centra. Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 28.5. 2009 sp.zn. 12 Cmo 496/2008 zasáhl významným podílem do české judikatury rozhodčího řízení s tím, že:

„Neobsahuje-li rozhodčí smlouva přímé určení rozhodce (rozhodců) ad hoc anebo konkrétního způsobu jeho určení, ale jen odkazuje ohledně výběrů

¹⁵ Ibid. 3, s. 21.

¹⁶ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

rozhodce (rozhodců) a stanovení pravidel rozhodčího řízení na právnickou osobu, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona a odkazuje na touto právnickou osobou stanovené statuty a řády ke jmenování a výběru rozhodců, jakož i způsobu vedení rozhodčího řízení a stanovení pravidel o nákladech řízení, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná pro obcházení zákona“.

Toto rozhodnutí je bezpochyby v rozporu s ustálenou praxí i judikaturou vyšších soudů jak na poli vnitrostátním tak i mezinárodním. I když se Vrchní soud snažil upravit spíše spotřebitelské spory toto rozhodnutí může mít velmi negativní vliv na mezinárodní obchodní arbitráž konanou na území ČR.

Na tomto příkladě si můžeme velmi snadno ukázat nejednotnost judikatury českých soudů. Po vydání kontroverzního rozhodnutí Vrchního soudu, Nejvyšší soud ČR nařídil jeho zapsání do tzv. zelené knihy, což poukazuje na fakt, že i Nejvyšší soud ČR akceptuje takovéto rozhodnutí a ostatní vyšší i nižší soudy by měly k tomuto rozhodnutí přihlédnout.

Je nutno podotknout, že i sám Nejvyšší soud nařízeným zapsáním rozhodnutí sp.zn. 12 Cmo 496/2008 do zelené knihy ustoupil svému vlastnímu rozhodnutím ze dne 31.7.2008 sp. zn. 32 Cdo 2282/2008, a tím dal přednost judikátu Vrchního soudu před svým vlastním. V té době totiž Nejvyšší soud uznal, že:

„I jiné soukromé subjekty než stálé rozhodčí soudy zřízené ve smyslu ustanovení § 13 ZRŘ mohou vést seznam rozhodců a vydávat pro účastníky rozhodčí pravidla, kterými se rozhodci řídí. Pravidla těchto soukromoprávních subjektů pro určení rozhodců se považují za dohodu obsaženou v rozhodčí smlouvě ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 ZRŘ“.

V roce 2010, tedy po zařazení rozhodnutí sp.zn. 12 Cmo 496/2008 do zelené knihy, se Krajský soud v Ústí nad Labem zabýval podobnou otázkou. Výsledkem tohoto řízení bylo poukázání na nejednotné postavení soudů k otázce platnosti rozhodčích smluv. Krajský soud v Ústí nad Labem sp. zn. Co 94/2010 se přiklonil

k rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 2282/2008 s tím, že rozhodnutí Vrchního soudu v Praze:

„ . . . považuje za přehnaně formalistický, nevidí důvod, proč rozhodčí řízení zbytečně formalizovat přehnanými nároky na obsah rozhodčí doložky, co se týče určení osoby rozhodce, když z ujednání jasně vyplývá určení této osoby, které naplňuje požadavek ustanovení § 7, aby byl stanoven způsob určení rozhodce, nikoli požadavek přímého určení konkrétního rozhodce v rozhodčí doložce“.

Nutno podotknout, že toto rozhodnutí není jediné, které ignoruje ustanovení Vrchního soudu v Praze. Jiné soudy se přiklánějí k názoru, že i ostatní instituce, které nejsou stálým rozhodčím soudem ve smyslu § 13 ZRŘ, mohou vést seznamy rozhodců a vydávat řády pro průběh řízení.¹⁷ Jak je patrné, judikatura je v ČR roztržštěná a je zapotřebí ustálená legislativní norma, protože soudy na sjednocení názoru nestačí.

Jediné, co nová legislativa, která je nyní v platnosti, upravuje, je pouze používání výrazu soud. V odstavci 4 § 13 ZRŘ je zakázáno používat při výkonu činnosti takové označení, které vyvolává klamnou představu, že jde o stálý rozhodčí soud podle tohoto zákona, není-li subjekt k používání takového označení oprávněn podle jiného právního předpisu nebo mezinárodní smlouvy, která je součástí našeho právního řádu.

Uvedené rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, nejen že podkopává princip právní jistoty, ale ještě by mohlo negativně ovlivnit rozhodčí řízení konané pod záštitou, například Mezinárodní obchodní komory v Paříži, která je právě chápána jako *appointing authority* a nikoliv jako stálý rozhodčí soud. Jestli by soudy aplikovaly ono rozhodnutí na takovéto renomované instituce, byl by to konec ad hoc arbitráže na území ČR.

¹⁷ Např. ustanovení Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 44 Cm 139/2009 nebo ustanovení Městského soudu v Praze sp. zn. 39 Co 88/2010.

2.4 Rozhodčí řízení podle ZRŘ

Podle § 1 ZRŘ tento zákon upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci a výkon rozhodčích nálezů. Z rozhodčího řízení je vyloučeno řešení sporů veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízení zřízených podle zvláštního právního předpisu.

K tomu, aby vůbec mohlo dojít k rozhodčímu řízení, je zapotřebí splnit řadu náležitostí. Mezi ty nejhlavnější, které jsou popsány v této práci, patří zejména platná rozhodčí doložka či smlouva a arbitrabilita.

Každý stát si nezbytné náležitosti upraví ve svém právním předpise, a tudíž se nároky můžou lišit stát od státu. Jeden stát může být více benevolentní, naopak druhý stát může klást mnohem přísnější podmínky, například na platnost rozhodčí smlouvy. Kvůli tomu, že je rozhodčí smlouva základní dokument, je důležité, aby byly celosvětově sjednoceny minimální ale i maximální náležitosti. I toto je jeden z důvodů, proč by měla být NÚ reformována, tak aby přesně vytyčila definici rozhodčí smlouvy, protože veškeré úkony spojené s NÚ jsou přímo závislé na platnosti rozhodčí smlouvy. Pokud taková smlouva je neplatná, nebo předmětná věc je nezpůsobilá k řešení před rozhodčím senátem, je pak takový senát zbytečný a konečný nález neúčinný.

Pokud si strany jako právo rozhodné vyberou ZRŘ, mají možnost, podle svých potřeb, si některá pravidla obsažená v ZRŘ upravit. Ty části, které jsou mandatorní, musí strany přijmout beze změny, za zmínku postačí například: § 3 odst. 1 - písemná rozhodčí doložky, § 7 odst. 1 a § 8 - ustanovení o rozhodci, § 25 odst. 1 či § 28 - náležitosti rozhodčího nálezu.

2.4.1 Arbitrabilita

Každý stát si ve svém právním systému určí, co může být předmětem rozhodčího řízení. Jinými slovy si stanoví podmínky, za kterých je možné projednat určitý okruh sporů před rozhodci neboli arbitrabilitu.¹⁸ V českém právním řádu jsou tyto podmínky upraveny v § 2 odst. 1 a 2 ZRŘ.

¹⁸ Ibid. 3, s. 32.

Pokud rozhodci zasednou k vyřešení sporu a je před ně položena otázka arbitrability, sami ji musí vyřešit. Pokud dospějí k závěru, že předmětný spor nemůže být rozhodnut rozhodci, musejí řízení ukončit. Pokud v něm budou pokračovat, je pravděpodobné, že jejich nález bude příslušnými soudy oprávněně zrušen.

Z českého právního řádu vyplývá, že předmět sporu musí splňovat následující tři podmínky, aby mohl být odkázán k rozhodčímu řízení:

1. Musí jít o majetkový spor – ZRŘ nijak pojem „majetkový spor“ nedefinuje. V právní teorii se všeobecně za majetkové spory považují všechny spory, jejichž předmětem je majetek nebo jejichž předmět lze vyjádřit v majetkových hodnotách, zejména v penězích.¹⁹ Nemusí jít tedy pouze o věci movité, ale pokud se dá vyčíslit hodnota věci nemovité, může takový spor být odkázán na rozhodčí řízení.
2. Daný spor lze projednat v soudním řízení - jaké spory lze projednávat v soudním řízení je upraveno v OSŘ § 2 a § 7 odst. 1, který stanoví, že jde o spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a z obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují jiné orgány.
3. Ohledně daného sporu lze uzavřít smír – zda-li je možné o věci uzavřít smír stanoví § 99 OSŘ a také pokud to povaha věci připouští. Povaha věci nepřipouští uzavření smíru u jednostranných právních úkonů a všude tam, kde hmotněprávní úprava vylučuje, aby si strany mezi sebou upravily vztahy dispozitivními právními úkony, tedy kdy mohou disponovat předmětem sporu.

Na druhou stranu ne všechny majetkové spory mohou být předmětem rozhodčího řízení, protože to nepřipouští jejich povaha. Těmi jsou podle § 2 odst. 1 ZRŘ spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenční spory, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon.

¹⁹ Ibid. 3, s. 33.

Především se jedná o všechny stavové žaloby podle § 80 OSŘ (tj. žaloby o osobním stavu, o rozvodu, o neplatnosti manželství, o určení, zda tu manželství je či není, o určení otcovství, o osvojení, o způsobilosti k právním úkonům, o prohlášení za mrtvého). Stejně tak je nepřipustné rozhodčí řízení ve věcech, o nichž může soud zahájit řízení ve smyslu ustanovení § 81 OSŘ (tj. žaloby o řízení ve věcech péče o nezletilé, řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, řízení opatrovnické a další, tj. tzv. nesporná řízení).

Z majetkových sporů jsou z rozhodování rozhodců vyloučeny například podle insolvenčního zákona č. 182/2006 Sb, ve znění pozdějších předpisů, spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí a spory vyvolané prováděním konkursu, vyrovnání či bankrot.

Protože otázka arbitrability je výlučně řešena na národní úrovni, nikoli podle mezinárodních standardů, je velká pravděpodobnost rozdílů. Například islámské právo povoluje projednávání manželských neshod v rozhodčím řízení, což ovšem podle české právní úpravy je nepřipustné. Ve slovenské úpravě je z rozhodčího řízení vyloučen spor o vlastnická práva, který ovšem česká právní úprava připouští. Pravděpodobně by stálo za úvahu sjednotit tato pravidla arbitrability, protože tato rozmanitost, může vést k podkopávání důležitosti mezinárodní obchodní arbitráže.

2.4.2 Rozhodčí smlouva/doložka

Pojmy rozhodčí smlouva a rozhodčí doložka v tomto dokumentu budou používány zaměnitelně, protože se v obou případech jedná o projev svobodné vůle a v praxi mezi nimi není větší odlišnost. Jediný rozdíl mezi těmito dvěma pojmy je, že rozhodčí smlouva je chápána jako nová čistá smlouva, která není součástí smlouvy hlavní. Kdežto na druhé straně, rozhodčí doložka je přímo obsažena ve smlouvě hlavní a tvoří jeden dokument.

Druhou základní podmínkou pro možnost zahájení rozhodčího řízení je projev shodné vůle stran k tomu, aby byly vázány rozhodčím řízením a to v podobě samostatné rozhodčí smlouvy nebo rozhodčí doložky, která je součástí smlouvy hlavní. Shodná vůle stran se nejlépe dokazuje, pokud je určitým způsobem zachována podoba smlouvy a stvrzena podpisy. Projev shodné vůle stran musí být v souladu i s českým občanským

právním zákonem a to v tom smyslu, že musí jít o svobodný, vážný, srozumitelný akt prostý chyb.²⁰

Nejdůležitější podmínkou pro existenci rozhodčí smlouvy je její písemná forma. Podle § 3 ZRŘ musí být rozhodčí smlouva uzavřena písemně, jinak je neplatná. Za splněnou podmínku písemné formy se pokládá i postup, kdy byla smlouva uzavřena telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, které umožňují zachycení jejího obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly. V tomto smyslu je česká právní úprava moderní a v souladu s ostatními arbitrážně vyspělými státy, protože bere v potaz elektronickou komunikaci a nezavrhne možnost uzavření rozhodčí smlouvy pomocí e-mailu.

Dále platí o rozhodčí doložce, ale nikoliv o smlouvě, že rozhodčí doložka je platná i tehdy, tvoří-li součást obchodních podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní a písemný návrh hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou byl druhou stranou přijat způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy. Toto by se dalo chápat tak, že pouhé peněžní plnění podle takovéto smlouvy a přijetí podmínek, by stačilo k vytvoření závazku k rozhodčímu řízení.

K tomu, aby byla rozhodčí doložka platná v případě, že se smlouva vedlejší pouze odkazuje na smlouvu hlavní, která obsahuje veškeré náležitosti rozhodčí doložky, nesmí být žádných pochyb o znalosti obsahu obou smluv a dobrovolném plnění a přijetí stanovených podmínek. Je všeobecně uznáváno, i z cizích judikatur, že k tomu, aby byla platná rozhodčí smlouva či doložka, musí být ve formě, která je zachovatelná. K tomuto problému se vrátíme v následujících kapitolách v návaznosti na požadavek písemné formy NÚ.

K prohlášení platnosti a náležitostí cizí rozhodčí smlouvy se využije ZRŘ, jestliže rozhodčí nález má být vydán v tuzemsku. Pro formu rozhodčí smlouvy platí právo rozhodné pro ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy; stačí však, jestliže bylo učiněno zadost právnímu řádu místa nebo míst, kde došlo k projevu vůle.²¹

Je všeobecně akceptováno, že smlouva hlavní je oddělená od smlouvy rozhodčí. To samé se týká také rozhodčí doložky, pokud je součástí smlouvy hlavní, která se stane neplatnou, tato doložka platnost neztrácí. I v českém právním řádu je podporována nezávislost obou smluv, což je vyjádřeno §4 ZRŘ, který uvádí, že se

²⁰ § 37 OZ.

²¹ § 36 ZRŘ.

rozhodčí smlouva vztahuje jak na práva z právních vztahů přímo vznikající, tak i na otázku právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i na práva s těmito právy související.

Ostatně toto dosvědčuje i rozhodnutí Rsp 24/99, kdy při rozhodování o platnosti rozhodčí doložky bylo konstatováno, že rozhodčí doložka je nezávislá na platnosti smlouvy, v jejímž textu je obsažena. Případná neplatnost smlouvy nemá za následek neplatnost rozhodčí doložky. O platnosti rozhodčí doložky, která je zahrnuta do písemně vyhotoveného textu podepsaného oběma stranami, není pochybnosti a tato je pak podle § 3 odst. 1 ZRŘ platná, neboť splňuje podmínky tímto zákonným ustanovením stanovené.

Současně se může rozhodčí smlouva týkat jak již vzniklého sporu, tak i všech sporů, které by v budoucnu mohly vzniknout z určitého nebo vymezeného právního vztahu.²² Pokud už je jednou rozhodčí smlouva uzavřená váže také právní nástupce stran, tedy pokud to strany ve smlouvě výslovně nevyloučily.²³

Samotný obsah rozhodčí smlouvy není nijak zákonem ani jiným mezinárodním řádem stanovený. Ve smlouvě se strany mohou odkázat na institucionální řízení, a nebo si vytvořit vlastní podmínky, které se dají v průběhu upravovat. Některé smlouvy nebo doložky mohou být velmi stručné a jiné velmi dlouhé a detailní. Jak bude vidět z následující kapitoly, české soudy mohou zasahovat do obsahu rozhodčí smlouvy v případě, že se strany nedohodly na určitých postupech, například jmenování rozhodců. V případě, že se strany nejsou schopné dohodnout na postupu zvolení rozhodce, bylo by ideální, aby zasáhla jiná instituce než ta státní, protože si strany vybraly alternativní způsob řešení a tím chtějí eliminovat zásah národních soudů.

Pokud byla rozhodčí smlouva platně uzavřená, vylučuje pravomoc státních soudů a dochází k derogaci jejich jurisdikce a současně se spor dostává do kompetence rozhodců. To znamená, pokud jedna ze stran podá žádost o projednání věci ke státnímu soudu, druhá strana může hned při první příležitosti vznést námitku, že byla platně uzavřená rozhodčí smlouva, z čehož vyplývá, že soud nemá pravomoci projednávat daný spor a musí ukončit řízení. Soud by mohl v projednávání pokračovat, pokud by se strany vzdaly působnosti rozhodčí smlouvy, soud by objevil, že je rozhodčí smlouva

²² § 2 odst. 3 ZRŘ.

²³ § 2 odst. 4 ZRŘ stejně tak i § 267 odst. 3 OZ.

neplatná, nebo pokud by soud dospěl k závěru, že předmět sporu nelze odkázat na rozhodčí řízení. Toto pravidlo je ukotveno v § 106 odst. 1 OSŘ.

Ukázkou z české judikatury může být usnesení Okresního soudu v Nymburce č.j. 5C 906/99-17, který zastavil řízení podle § 106 odst. 1 OSŘ, s tím, že odpůrce při prvním z jeho úkonů uplatnil námitku existence rozhodčí smlouvy a z uplatnění této námitky plyne, že odpůrce na této smlouvě trvá, a tudíž soud uznal, že nemá pravomoc dále pokračovat v tomto řízení. Žalobce se proti tomuto rozsudku odvolal a Krajský soud v Praze jeho žádost na odvolání zamítl a podpořil rozhodnutí soudu dřívějšího. Podobně rozhodl i soud v Brně pod č.j. 17 Cm 190/2004-46, kdy soud zastavil soudní řízení na základě § 106 odst. 1 OSŘ, protože zjistil na námitku odpůrce, že byla platně uzavřena rozhodčí doložka a že projednávání věci před rozhodci nepřesahuje rámec pravomoci, přiznané jim platnou smlouvou.

2.4.3 Rozhodce

V případě, že je ustanoveno, že věc sporu je řešitelná rozhodci, a rozhodčí smlouva či doložka má patřičné náležitosti, přichází další krok a tím je jmenování rozhodců.

Jak již bylo zmíněno výše, existují vesměs dva druhy rozhodčích řízení ad hoc a institucionální. V řízení ad hoc si strany zvolí rozhodce z neomezeného výběru, ale ve většině případů instituce poskytující rozhodčí služby mají své vlastní seznamy rozhodců, ze kterých si strany mají vybrat. Pokud nechtějí ani jednoho rozhodce z poskytnuté listiny, mohou si vybrat i mimo ni, ale vesměs předseda musí být zapsán na seznamu té určité instituce. Stálé rozhodčí soudy nebo instituce si samy stanoví podmínky a kvalifikace pro výběr rozhodců.

Všeobecně platí, že vztah mezi stranami a rozhodcem je soukromoprávní. Z tohoto pak i vyplývá případná odpovědnost rozhodce straně, která si ho vybrala. Taktéž platí, že rozhodcem může být pouze fyzická osoba, i když jde o řízení institucionální. Je to dáno tím, že si strany nevybírají určitou komoru, ale vybírají si určité rozhodce v jejich fyzické kapacitě a pro jejich kvality.

Jednou ze stinných stránek vlastního výběru rozhodce je špatná volba. Pokud si strana vybere nezkušeného rozhodce v oboru, ve kterém se spor odehrává či

zcela neznalého právních předpisů, vina se nedá přenést na nikoho jiného a ani nesprávný výběr rozhodce neposkytuje možnost zrušit rozhodčí nález.

Většina řízení se odehrává před třemi rozhodci. Pokud je případ velmi závažný a opírá se o otázky, které by měly širší vliv na obchodní prostředí, může zasedat i vícečlenný senát. Ovšem existují i případy, kdy bylo rozhodčí řízení rozhodnuto pouze jedním rozhodcem, na kterém se strany dohodly. Jedinou zákonnou podmínkou pro počet rozhodců je lichý počet²⁴, protože ke konečnému nálezu stačí většinový souhlas rozhodců. Pokud by byl počet sudý, mohla by nastat patová situace a spor by nebyl vyřešen.

Jmenování rozhodců záleží na obsahu smlouvy. Ideální situace je, že si každá ze stran zvolí svého rozhodce a ti se pak mezi sebou dohodnou na předsedovi řízení. V rozhodčí smlouvě by se měly strany dohodnout na počtu a konkrétních jménech rozhodců. Je i možné, a v praxi častější, že se strany dohodnou pouze na počtu a způsobu jakým budou rozhodci vybíráni a pokud spor opravdu vznikne, jmenují rozhodce na základě expertízy a předmětu sporu.

V případě, že jedna ze stran nejmenuje rozhodce do 30 dnů od obdržení výzvy, soud jmenuje rozhodce místo ní. To samé platí v případě, že se rozhodci nejsou schopni, ve lhůtě 30 dnů, dohodnout na předsedajícím rozhodci. Toto ustanovení zákona není obligatorní, strany si tyto časové lhůty mohou ve smlouvě upravit, a pak se jimi řídí.²⁵

Velmi často se v rozhodčím řízení objevují i mezinárodní prvky, a pokud se řízení odehrává na mezinárodním obchodním poli je podle čl. IV odst. 2 Evropské úmluvy rozhodce jmenován na žádost druhé strany (té, která již rozhodce jmenovala) předsedou příslušné obchodní komory v zemi, v níž má strana, která je v prodlení v okamžiku podání žaloby svůj obvyklý pobyt nebo své sídlo, nebo je jmenován Zvláštním výborem, který byl na základě Evropské úmluvy vytvořen.

Jmenovaný rozhodce svoji funkci musí potvrdit písemně, ale za žádných okolností není povinen nabídnutou funkci přijmout. Ovšem pokud jednou tuto funkci přijme, je vázán zákonem a musí ji vykonávat v souladu se stanovenými předpisy.²⁶

²⁴ § 7 odst. 1 ZRŘ.

²⁵ § 9 ZRŘ.

²⁶ § 5 ZRŘ.

Rozhodce se může své funkce vzdát jen ze závažných důvodů jako je například podjatost či zdravotní důvody, nebo se souhlasem stran.²⁷

Předpoklady stát se rozhodcem:

1. Zletilost, bezúhonnost a způsobilost k právním úkonům²⁸ – to znamená, že rozhodcem se může stát i osoba mladší 18-ti let, která nabyla zletilosti například sňatkem, protože zde není stanovená věková hranice.
2. Jakékoliv národnosti – podle § 4 odst. 2 ZRŘ může i cizinec být rozhodcem, pokud splňuje podmínky dané jeho státem; pokud podmínky cizího státu jsou přísnější než podmínky kladeny českým zákonem, postačí splnění českých předpokladů.
3. Nepodjatost – pokud rozhodce sám cítí, že by tuto podmínku nemohl splnit, musí to oznámit stranám nebo soudu (§ 8 ZRŘ), pokud tak neučiní a během řízení vyjde najevo, že je podjatý, musí se funkce vzdát a strany nebo soud tohoto rozhodce nahradí jiným (§ 11 a 12 ZRŘ);
4. Mlčenlivost – všeobecně platí, že rozhodci jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděli v souvislosti s výkonem jejich funkce jako rozhodci.²⁹ Jednotlivé strany mohou rozhodce zprostit této povinnosti. Pokud rozhodce cítí, že během řízení narazil na důležité skutečnosti, může požádat soud o zproštění mlčenlivosti. Toto se ale děje ve velmi ojedinělých případech. Hlavní výhodou rozhodčího řízení je neveřejnost, tudíž jen v těch nejzávažnějších případech, může rozhodce mluvit o probíraných skutečnostech na veřejnosti. Z praxe se jedná o případy, kdy rozhodce zná určité skutečnosti, které by mohly vést k rozhodnutí jiného případu.
5. Nezávislost a nestrannost – z tohoto vyplývá, že rozhodcem nemůže být osoba, která by měla užitek z výsledku, jde například o právní zástupce stran, protože by tento předpoklad jen těžce splňovali.

²⁷ § 5 odst. 3 ZRŘ.

²⁸ § 4 ZRŘ s odkazem na §8 OZ.

²⁹ § 6 ZRŘ.

Pokud si strany jako rozhodce vyberou soudce, je podle českého práva takovýto výběr nekompatibilní s jeho výkonem státního úřadu a jmenovaný soudce funkci nemůže přijmout. Rozhodcem nemůže být soudce obecných soudů ani Ústavního soudu ČR.³⁰ Ovšem v jiných zemích, jako například ve Švýcarsku či Nizozemí se soudci mohou stát rozhodci a to buďto přímo v době, kdy vykonávají funkci soudce nebo popřípadě pokud jsou již v důchodu.

Pravomoci rozhodce jsou velmi limitované v porovnání s pravomocemi soudců. Nedisponují donucovacími prostředky, nemohou nařídit předvolání svědků ani vydávat předběžná opatření. Jediná pravomoc rozhodce v tomto ohledu je předat návrh stran obecným soudům, které ve většině případech návrhu vyhoví. Rozhodce tedy ani nemůže takovýto návrh podat ze své vlastní iniciativy.³¹ Pokud by bylo povoleno, aby si strany za rozhodce zvolily soudce, znamenalo by to, že pravomoci spjaté s jeho výkonem v soudnictví se pro funkci rozhodce ztrácí.

Rozhodci nemají pravomoc přinutit svědky vypovídat nebo poskytnout důkazy, jakákoliv svědectví musejí být dobrovolná.³² Pokud rozhodce vyhodnotí, že určité svědectví by přineslo důležité poznatky do vyřešení sporu, může se obrátit na soud a ten mu musí vyhovět v jeho požadavcích v procesních úkonech, jako např. předvolání svědka či dodání důkazu.

Stejně tak nemá rozhodce pravomoci vydat předběžná opatření, ani v případě, že je ohrožen výkon budoucího nálezu. Pokud se v průběhu rozhodčího řízení nebo i před jeho zahájením ukáže, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, může soud na návrh kterékoli strany nařídit předběžné opatření.³³ Není to tudíž rozhodce, který může tento návrh podat, ale strany samotné.

Ve většině případů si strany vybírají své rozhodce na základě zkušeností v daném oboru. Pokud se jedná o spor v dřevozpracujícím průmyslu, těžko se strany obrátí na osobu znalou v oboru stavebnictví. Pro strany není ani tak důležitá právní vzdělanost rozhodců jako jeho praxe v daném oboru sporu. Toto je totiž hlavní výhodou rozhodčího řízení. Rozhodci sami mají roli expertů, tudíž se může zkrátit čas řízení i tím, že případné znalecké posudky nebudou potřebné.

³⁰ § 4 ZRŘ s odkazem na § 2 odst. 4 zákona č. 335/1991 Sb. v platném znění a § 4 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb. v platném znění.

³¹ § 22 ZRŘ.

³² § 20 ZRŘ.

³³ § 22 ZRŘ.

Na druhou stranu rozhodce určité právní základy mít musí, protože i český právní řád ukládá rozhodci povinnost vykonávat svojí funkci v souladu s právními předpisy.³⁴ V českém právním prostředí to znamená, že by rozhodce měl mít znalost hlavně ZRŘ, OSŘ, OZ ale částečně i Obchodního zákoníku. Pokud se rozhodčí senát skládá ze tří rozhodců, je ideální, aby jmenovaný předseda měl znalosti z právního prostředí a zbylí dva z oboru, ve kterém se spor řeší.

Při samotném rozhodování se rozhodci řídí hmotným právem pro spor rozhodným. V případě, že jim to strany povolily, mohou spor rozhodnout podle zásad spravedlnosti.³⁵ Rozhodci, popřípadě většina rozhodců, jsou na konci řízení povinni vyhotovit rozhodčí nález a vlastnoručně ho podepsat.³⁶ Rozhodci by také měli napsat odůvodnění rozhodnutí. Pokud si strany nepřejí takovéto odůvodnění, na základě dohody to nález nemusí obsahovat.

Pro české rozhodce jejich funkce končí v době, kdy do 30 dnů od nabytí právní moci rozhodčího nálezu, je předán do úschovy okresnímu soudu, v jehož obvodu byl rozhodčí nález vydán, společně se všemi listinami prokazujícími průběh rozhodčího řízení. Byl-li rozhodčí nález vydán mimo území České republiky, do úschovy soudu se nepředává.³⁷

2.4.4 Průběh rozhodčího řízení

Dvě důležité volby, které strany musejí podstoupit je volba místa řízení a pravidla jakými se řízení bude řídit.

Volba místa je velmi důležitá jak z finančního pohledu tak z pohledu rovnosti stran. Většinou se jedná o místo neutrální, které není spjaté s žádnou stranou a tím odpadá potencionální výhoda jedné ze stran, protože se během řízení musí často přihlížet k místním zákonům. Podle § 17 ZRŘ se rozhodčí řízení koná v místě dohodnutém stranami. Není-li toto místo určeno, koná se v místě určeném rozhodci s přihlédnutím k oprávněným zájmům stran.

³⁴ §5 odst. 1 ZRŘ.

³⁵ § 25 odst. 3 ZRŘ.

³⁶ § 25 odst. 1 ZRŘ.

³⁷ § 29 odst. 2 ZRŘ.

Pro rozhodčí řízení je důležité stanovit postup, jakým se bude vést. V českém zákoně, ale i jinde v zahraničí, převládá názor, že procesní pravidla by si strany měly zvolit samy, pokud tak neučiní, může sám rozhodce postupovat, jak uzná za vhodné a spravedlivé.³⁸

Rozhodčí řízení jako takové je, podle českého právního řádu, zahájeno podáním žaloby a počítá se ode dne, kdy byla doručena buďto stálému rozhodčímu soudu, předsedajícímu rozhodci nebo kterémukoliv z rozhodců.³⁹ Jelikož samotný ZRŘ neurčuje, jak taková žaloba má vypadat, jako substitut se použije OSŘ, který tyto podmínky upravuje.⁴⁰

Podání takovéto žaloby má stejné účinky jako podání žaloby u obecního soudu, jinými slovy se jedná jak o hmotněprávní tak i procesní účinky.

Mezi procesní účinky se především řadí povinnost rozhodců zkoumat, zda jsou splněny všechny podmínky a náležitosti k platnosti rozhodčího řízení. Mimo jiné jsou rozhodci oprávněni rozhodovat o své vlastní pravomoci – „*kompetenz-kompetenz*“ pravidlo. To znamená, že oni sami rozhodnou o tom, jestli jsou dostatečně kompetentní a zda-li mají dostatečné pravomoci rozhodnout daný spor, toto vychází z §15 ZRŘ. Dospějí-li k závěru, že jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, rozhodnou o tom usnesením. Dále se zabývají způsobilostí stran k úkonu⁴¹, či případným překážkám typu *litispendence* či *rei iudicatae*.

V případě, že strany samotné mají pochybnosti o pravomoci rozhodčího tribunálu, zakládající se na neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy, ne však z důvodu nearbitrability, může tato strana vznést námitku nejpozději při prvním úkonu v řízení. Jako první úkon v řízení se buďto pokládá posláni žaloby nebo jmenování rozhodce. Pokud jedna ze stran má námitky k platnosti rozhodčí smlouvy stěžít bude podávat žalobu, tudíž se jako první úkon vnímá dopis poslaný jmenovanému rozhodci.

Hmotněprávní účinky podané žaloby se týkají především pozastavení promlčecích a prekluzivních lhůt.⁴² Podle § 16 ZRŘ účinky zůstávají zachovány i v případě, uplatní-li strana svůj nárok před rozhodci v promlčecí nebo prekluzivní lhůtě

³⁸ § 19 ZRŘ.

³⁹ § 14 ZRŘ.

⁴⁰ § 30 s ohledem na §42 odst. 4 a § 79 odst. 1 OSŘ.

⁴¹ V ČR se jedná hlavně o § 7 a § 18 OZ a § 20 OSŘ.

⁴² Např. § 112 nebo § 403 ObchZ.

a rozhodnou-li rozhodci, že není dána jejich pravomoc, nebo došlo-li ke zrušení rozhodčího nálezu. Podmínkou je podání nové žaloby u soudu nebo u jiného příslušného orgánu nebo podání návrhu na pokračování v řízení do 30 dnů ode dne, kdy jí bylo doručeno rozhodnutí o nedostatku pravomoci nebo o zrušení rozhodčího nálezu.

Samotný postup rozhodčího řízení se řídí podle pravidel, které si strany zvolily. Je důležité neopomenout, že i když se strany vzdaly soudního řízení jejich práva jsou stále zachována a strany mají rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv.

Pokud si strany nevybraly institucionální řízení, je důležité, aby se dohodly na tom, jaká práva při postupu jednání budou užívat, tzn., že si strany upraví podmínky, za jakých budou vyslyšáni svědci, kolik znaleckých posudků bude přípustné, apod. Pokud se tak strany nedohodnou předem, mohou se taková pravidla upravovat během řízení.

Podle českého práva je na rozhodcích, aby určili postup, který bude vhodný pro obě strany, bez zbytečných formalit a poskytovali stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám.⁴³ Ovšem při tomto výkonu nesmí zapomenout na své povinnosti, které jim uděluje ZRŘ a také na právní předpisy v místě konání řízení. Současně by měli rozhodci působit na strany, aby uzavřely o sporu smír.⁴⁴

Kromě zásady rovnosti, kdy mají strany stejná práva, platí při řízení ještě několik dalších zásad, mezi něž patří zásada autonomie stran, dispoziční (tedy kdy mohou strany disponovat se svým řízením) nebo zásada neveřejnosti. Pokud si strany neurčí jinak je řízení ryze ústní.

2.4.5 Ukončení rozhodčího řízení - Rozhodčí nález

Rozhodčí řízení končí vydáním rozhodčího nálezu nebo usnesení o zastavení řízení. Rozhodčí nález musí nabýt právní moci, než se může stát závazným. Současně musí být usnesen většinou rozhodců, vyhotoven písemně a alespoň většinou rozhodců podepsán a měl by obsahovat odůvodnění⁴⁵

Usnesení se vydá v případech, kdy se nevydává rozhodčí nález; usnesení musí být podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí nález; je-li již podaná žaloba u

⁴³ § 19 ZRŘ.

⁴⁴ § 24 odst. 1 ZRŘ.

⁴⁵ § 25 ZRŘ.

stálého rozhodčího soudu vzata zpět ještě před ustavením senátu nebo jmenováním rozhodce, vydává a podepisuje usnesení o zastavení řízení předseda stálého rozhodčího soudu.⁴⁶ Takovéto usnesení nemá stejné právní účinky jako rozhodčí nález, a tudíž je nevymahatelné a nemůže nabýt právní moc. Usnesením se myslí například usnesení o uzavření smíru, i když ten lze uzavřít i ve formě rozhodčího nálezu, což je pro strany výhodnější.

Pokud jedna ze stran není s výsledkem rozhodčího řízení, pouze v podobě finálního rozhodčího nálezu, spokojená a pokud se v rozhodčí smlouvě dohodly, může být nález na žádost některé ze stran nebo obou přezkoumán jinými rozhodci. Nestanovili rozhodčí smlouva jinak, musí být žádost o přezkoumání zaslána druhé straně do 30 dnů ode dne, kdy byl straně žádající o přezkoumání doručen rozhodčí nález.

Přezkoumání rozhodčího nálezu je součástí rozhodčího řízení, a tudíž se na přezkoumání vztahuje ustanovení ZRŘ.⁴⁷ Je nutné zmínit, že toto není odvolací řízení, ale pouhé pokračování řízení původního s tím rozdílem, že spor řeší nový rozhodčí senát. Vydání v přezkumném řízení je již konečné a strany nemají další možnosti vznesení námitek, kromě odvolání k obecným soudům o zrušení rozhodčího nálezu. V praxi je pokračování řízení po vydání nálezu neběžné, protože to celkově podtrhuje celý základ rozhodčího řízení a jeho výhody, hlavně jednoistančnost a rychlost.

Rozhodčí nález nabývá účinku pravomocného soudního rozhodnutí dnem doručení stranám. V případě, že si strany ve své smlouvě zvolily možnost přezkoumat rozhodčí nález, a strany této možnosti nevyužijí, právní moc rozhodčího nálezu nabývá po uplynutí lhůty pro podání žádosti o přezkum.

Podle českého zákona rozhodčí nález musí být patřičně doručen, až potom nabývá právní moci a stává se soudně vymahatelným. Toto je jeden z hlavních problémů rozhodčího řízení v České republice, protože se na rozhodčí nález vztahuje stejná povinnost doručení jako na soudní rozhodnutí, jinak se nález stává nevymahatelným⁴⁸. Strany v tomto směru nemají autonomii výběru a nemohou žádnou dohodou tuto podmínku pozměnit.

Po doručení finálního rozhodčího nálezu stranám nabývá na právní moci a stává se exekučním titulem bez potřeby dalšího uznávání. Při výkonu samotného

⁴⁶ § 23 ZRŘ.

⁴⁷ § 27 ZRŘ.

⁴⁸ § 45 OSŘ.

rozhodčího nálezů se postupuje podle části šesté OSŘ nebo podle zákona č. 120/2001 Sb. v platném znění, o soudních exekutorech a exekutorské činnosti.

2.4.6 Zrušení rozhodčího nálezů

Pokud byl vydán rozhodčí nález, má stejnou právní hodnotu jako soudní rozhodnutí a je konečný, nelze se proti němu odvolat. Strany mají možnost, pokud věří, že je rozhodnutí nespravedlivé, podat návrh na zrušení rozhodčího nálezů k soudu a to do tří měsíců od doručení popíraného rozhodčího nálezů.

Vzhledem k doktrínám svrchovanosti států nemůže český soud zrušit rozhodčí nález vydaný na území jiného států, protože by to narušilo svrchovanost cizího států. České soudy tedy nemohou zrušit pouze nálezů vydané na jeho území, nikoli cizí.

Jak bude popsáno v následujících kapitolách, opravná možnost národními soudy je hlavním bodem kritiky jinak na soudech nezávislého rozhodčího řízení. Toto není problematika jen české právní úpravy, ale celosvětového měřítka, protože česká právní úprava v této problematice vychází téměř striktně z mezinárodních norem a Vzorového zákona UNCITRAL.

Soud může rozhodčí nález zrušit, jestliže a jedině pokud⁴⁹:

- a) byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu;
- b) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje;
- c) ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem;
- d) rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců;
- e) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat;
- f) rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému;
- g) vztahuje se ke spotřebitelským smlouvám, které jsou pro účely této práce nepodstatné;

⁴⁹ § 31 ZRŘ.

- h) vztahuje se ke spotřebitelským smlouvám, které jsou pro účely této práce nepodstatné;
- i) se zjistí, že jsou dány důvody podle § 228 odst. 1 OSŘ, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.

Poslední odstavec i) je v praxi i teorii sporný, protože popírá jednu z výhod rozhodčího řízení a to je jednostrannost. V rozhodčím řízení neexistuje, pokud se strany nedomluvily předem, možnost obnovy řízení nebo odvolání. Česká republika je jednou z mála zemí, která takovýto důvod odepření zakotvila do svého právního řádu a jeho aplikace je spíše sporná nežli jasná.⁵⁰

Na druhou stranu se jedná, společně s možností přezkumu na základě porušení veřejného pořádku, o jedinou možnost jak přezkoumat hmotněprávní podstatu řízení. Jak již bylo zmíněno, soudy se nezabývají přezkumem věcné správnosti, ale pouze přezkumem práv procesních v případě rozhodčího řízení.⁵¹ To je dané tím, že se strany rozhodly své hmotné právo přenechat do rukou rozhodců a soudci tudíž ztrácí pravomoci. Je to jako začarovaný kruh a otázka odkud tedy soudci znova nabývají pravomoc spor řešit, zůstává nezodpovězená.

I když se některá z výše uvedených podmínek objeví jako právoplatná, soud není povinen rozhodčí nálezy zrušit, což je v souladu s mezinárodními trendy. Český zákon soudu nařizuje povinnost nezrušit rozhodčí nálezy pouze ve dvou případech⁵²:

1. pokud se řízení zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování nebo neměl způsobilost být rozhodcem; nebo
2. pokud je smlouva z jiných důvodů neplatná nebo byla zrušena a nebo se na dohodnutou věc nevztahuje; a
3. strana, která se zrušení domáhá, neuplatnila, ač mohla takový důvod v rozhodčím řízení nejpozději, než začala jednat ve věci samé.

⁵⁰ BĚLOHLÁVEK, J.A. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. s. 291.

⁵¹ Tento postoj je i podporován rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Cdo 2675/2001, ze dne 30.10.2009.

⁵² § 33 ZRR.

Je důležité zmínit, že podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezů nemá okamžitý účinek, a tudíž platí dál a strany se podle něj musejí chovat. Jen v případech, kdy by výkon rozhodčího nálezů způsobil závažnou újmu, může soud vydat prozatímní opatření o odložení výkonu.

V případě, že soud zruší rozhodčí nález, vzniknou vesměs dvě možnosti jak spor dořešit. První možností je dořešení sporu soudem, a to pokud vyjde najevo, že je rozhodčí smlouva neplatná nebo o věci nelze uzavřít rozhodčí smlouvu. Jako druhá možnost je přirozeně sestavení nového rozhodčího řízení, pokud to dovoluje rozhodčí smlouva, která je stále platná. Pokud takovouto možnost rozhodčí smlouva neupravuje a strany se nedohodnou, rozhodne soud o složení rozhodců.⁵³

2.4.7 Uznání a výkon cizího rozhodčího nálezů

Jak české soudy postupují, pokud žádá úspěšná strana o vykonání cizího rozhodčího nálezů v ČR, protože například zde poražená strana vlastní majetek? Nejprve musí strana požádat o uznání, což znamená, že cizí rozhodčí nález nabude stejných právních účinků jako nález domácí, neboli vydá *exequatur*⁵⁴. Tímto úkonem se dosáhne vyrovnání cizích a domácích nálezů před českými zákony. Výkonem se poté rozumí přinucení dané osoby k výkonu rozhodčího nálezů všemi dostupnými prostředky, pokud tak neučiní dobrovolně.

V jednání o uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezů se první přihlédne k existujícím mezinárodním smlouvám a až potom, pokud není v platnosti žádný relevantní mezinárodní instrument, bude se tento proces řídit ustanovením ZRŘ. Toto vychází i z článku 10 Ústavy⁵⁵, který dává přednost aplikaci mezinárodních předpisů před předpisy domácími. Česká republika je signatářskou zemí dvou hlavních úmluv – Newyorské úmluvy a Evropské úmluvy o mezinárodní obchodní arbitráži (dále jen Evropská úmluva). Český právní řád pro uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů se vztahuje pouze na nálezů, které byly vydány nesignatářskými státy těchto smluv. Pokud strany požadující uznání nálezů vydaného mimo členské státy kterékoliv z výše uvedených smluv, řízení se bude řídit podle zákonů ČR a to zejména ZRŘ a OSŘ.

⁵³ § 34 ZRŘ.

⁵⁴ § 38 ZRŘ.

⁵⁵ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Pro ČR a spoustu dalších států, ze zákona samotného vyplývá⁵⁶, že nejdůležitější podmínkou uznání nálezů je vzájemnost, tzn., že cizí stát, který nález vydal, uzná i naše české rozhodčí nálezy. Tato vzájemnost se ve většině případů deklaruje dvoustrannými dohodami. Otázka vzájemnosti ve vztahu k NÚ je probírána níže, ale zatím postačí zmínit, že se ČR připojila k výjimce vzájemnosti a to znamená, že uzná a vykoná pouze takové nálezy, které jsou vydané v jednom ze signatářských států NÚ.

Uznání cizího rozhodčího nálezu se podle § 40 ZRŘ nevyhlašuje zvláštním rozhodnutím, ale cizí nález se uznává tím, že se k němu přihlédne. Nařízení o výkonu uznaného cizího nálezu je třeba odůvodnit.

Tak jako je možné zrušit domácí rozhodčí nález, může dotázaný soud odepřít uznání a posléze i výkon cizího rozhodčího nálezu. Uznání nebo výkon cizího rozhodčího nálezu však bude odepřen pouze, jestliže⁵⁷:

- a) rozhodčí nález není podle práva státu, v němž byl vydán, pravomocný nebo vykonatelný;
- b) rozhodčí nález je stížen stejnou vadou jako platí pro tuzemský nález uvedenou v § 31 ZRŘ;
- c) rozhodčí nález odporuje veřejnému pořádku.

V tomto směru je česká právní úprava striktnější nežli mezinárodní smlouvy, protože českým soudům přikazuje větou první v § 39 ZRŘ odepření učinit a nedává jim možnost výběru jako je to například u NÚ nebo cizích právních úprav kupříkladu v Anglii.

Pokud jde v rozhodčím řízení o vztah s mezinárodním prvkem, jsou rozhodci povinni vést spor podle práva, které si strany samy zvolily. Paragraf 37 ZRŘ dále upravuje, že zvoleným právem nebo právním řádem rozhodným na základě kolizních norem se rozumí, pokud z volby stran neplyne jinak, hmotné právo. Nepřihlíží se přitom ke kolizně právním předpisům práva stranami zvoleného nebo jinak rozhodného. Ne zvolí-li si strany hmotné právo, užijí rozhodci právo státu určené podle tuzemských kolizně právních předpisů.

⁵⁶ § 38 ZRŘ.

⁵⁷ § 39 ZRŘ.

Důležitosti NÚ se podrobněji věnuje zbytek této práce v následujících kapitolách.

Vývoj Newyorské úmluvy

3.1 Úvod a historie

Newyorská úmluva je beze sporu nejúspěšnějším mezinárodním nástrojem, který kdy byl přijat na poli mezinárodního obchodu. NÚ je jednou z mnoha mezinárodních dohod, ale jednou z nejdůležitějších. Je jedním z největších úspěchů OSN v podporování zefektivnění a sjednocení práva týkající se jedné oblasti. Během její více než padesátileté aplikace po celém světě, se stala základním kamenem mezinárodní ale i státní právní úpravy rozhodčích řízení. Jako mezinárodní smlouva je nadřazená národním zákonům a tímto postavením odbourává bariéry postavené svrchovaností států v uznávání nálezů vydaných na území cizích států.

Hlavním úkolem NÚ je, jak již sám název napovídá, ulehčit uznávání cizích rozhodčích nálezů, tj. nálezů vydaných jiným státem než tím, ve kterém se usiluje o uznání a výkon. Současně také upravuje formu platné rozhodčí smlouvy, která je nezbytná pro platnost rozhodčího nálezu.

Newyorská úmluva nebyla první mezinárodní smlouvou upravující rozhodčí řízení. Jako první ryze mezinárodní smlouvu, kterou podepsalo i bývalé Československo, lze chápat Ženevský protokol o doložkách a rozsudím z roku 1923. Byla vytvořena na popud Mezinárodní obchodní komory (dále jen ICC) a pod záštitou Společenství národů. Posláním této úmluvy bylo podpořit mezinárodní obchodní arbitráž v signatářských zemích. Věnovala se uznání jak rozhodčích smluv a doložek, tak i rozhodčích nálezů. Podporovala soudy, aby v případě platnosti rozhodčí smlouvy, odkázaly strany k rozhodčímu řízení⁵⁸ a přinejmenším, aby uznaly a vykonaly rozhodčí nálezy vydané na vlastním území⁵⁹.

Druhou mezinárodní smlouvou podobného charakteru je Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků z roku 1927. Ta přímo rozšířila působnost

⁵⁸ Článek 4 Ženevského protokolu 1923.

⁵⁹ Článek 3 Ženevského protokolu 1923.

předchozího protokolu tím, že ji bylo možné aplikovat i na cizí rozhodčí nálezy. To znamenalo, že nyní mohly strany usilovat o uznání a výkon rozhodčího nálezu v jakékoliv signatářské zemi. Uznání ani výkon ovšem nebyl automatický. Rozhodčí smlouva i nález samotný, musely splňovat určité podmínky stanovené i předešlým protokolem. Hlavním problémem této dohody byla potřeba několika uznání tzv. *dvojitý exequatur*. To znamenalo, že předtím než byl nález uznán na cizím území, musel být uznán v zemi jeho vydání a tím potvrdit jeho finální podobu. Navíc soud mohl odmítnout uznání, pokud byl vydaný nález v rozporu s jeho právním řádem⁶⁰, ne pouze v rozporu s veřejným pořádkem, jak je tomu dnes.

V té době měly soudy mnohem větší vliv na průběh všech stádií rozhodčího řízení, ale postupem času se tento vliv stával menším. Můžeme pouze doufat, že se tento trend nezastaví a rozhodčí řízení se jednou stane naprosto nezávislé na státních orgánech a vlastní interpretaci soudců.

Protože už ani jedna z těchto dohod nejsou zásadní z pohledu dnešního uznávání a výkonu rozhodčích nálezů, není podstatné zacházet do větších detailů. Jen ty země, které původně ratifikovaly Ženevské dohody a odmítly se připojit k NÚ, Ženevské dohody stále používají. Co ovšem důležité je, je fakt, že obě tyto Ženevské dohody položily základ dnešní Newyorské úmluvě. Po několikaleté platnosti předchozích dohod se vyhodnotily jejich nedostatky a vytvořila vylepšená verze, která lépe odpovídá praktikám v obchodním světě.

Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů byla uzavřená dne 10. června 1958 na konferenci OSN a vznikla pod záštitou ECOSOC. Stimulace vyšla, jako v předchozích případech, z ICC a jejím návrhu úmluvy z roku 1953. I když se tento návrh ICC zůstal jen konceptem, dal později popud ke svolání konference v New Yorku, která se konala od 20. května do 10. června 1958, kde vznikla Newyorská úmluva.

Hlavní pracovní verzí této konference se stal tak zvaný „Dánský návrh“. Ten nejprve navrhoval, aby se Newyorská úmluva nezaobírala rozhodčí smlouvou vůbec, a byla vytvořena jiná úmluva týkající se náležitostí smluv samotných. Tento návrh neprošel a do Newyorské úmluvy byl zakomponován článek II, který se věnuje rozhodčím smlouvám a doložkám, i když jen stručně.

⁶⁰ Článek 1 odst. e) Ženevského protokolu 1927.

Podstatným bodem tohoto návrhu bylo odstranit *double exequatur* vytvořený předchozími dohodami a tím ulehčit a zrychlit uznávání a výkon rozhodčích nálezů v cizím státě. Současně se „Dánský návrh“ věnoval i omezení možností, kdy může být nález odmítnut státními soudy. Z tohoto vznikl článek V, ve kterém jsou taxativně vymezeny důvody, kvůli kterým je možno odmítnout uznání.

V žádném případě nechce autor diskutovat o důležitosti a přínosu Newyorské úmluvy, ale je zapotřebí zmínit, že bezpochyby potřebuje přizpůsobit k dnešním obchodním praktikám. Současně se musí sjednotit samotný výklad a jurisdikce státních soudů s ohledem na Newyorskou úmluvu. Stejně tak, jak postupem času vyšly najevo nedostatky předchozích dohod a Newyorská úmluva je napravila, nyní se objevují nedostatky v samotné Newyorské úmluvě a je třeba je napravit. Není se čemu divit, vždyť Newyorská úmluva funguje beze změny již více než padesát let a za tu dobu se praktiky v mezinárodním obchodě výrazně změnily.

V roce 2008 vydal UNCITRAL dokument⁶¹, který se věnuje zhodnocení současného postavení NÚ. Z tohoto dokumentu vyplývá, že právní postavení NÚ se v zemích liší. Například v ČR je svou povahou mezinárodní smlouvy nadřazená zákonům národním, ale v Anglii je na stejné úrovni jako národní zákony a hlavně musí být aktivně zařazena jako právní norma v podobě zákona, kterým je Arbitration Act 1996. Navíc ne všechny státy se řídí Vídeňskou úmluvou o tom, jak by měla být NÚ interpretována. Některé státy přihlížejí ke své vlastní Ústavě jiné zase berou v potaz precedenty a to také vede k nejednotnosti.

Profesor a současně i autor samotného textu Newyorské úmluvy Pieter Sanders⁶² navrhuje jednoduché řešení v podobě sjednocení judikatury s poukázáním na fakt, že se již tak děje. Jako nereálné se mu zdá vytvoření pozměňovacích návrhů, protože by nebylo možné přimět všechny členské země k jejich akceptování. Jako ukázkou již započatého sjednocování uvedl vznik Vzorového zákona UNCITRAL a fakt, že se z většiny nechal inspirovat Newyorskou úmluvou, co se alespoň bodů o odepření uznání rozhodčího nálezu týče.

⁶¹ UNCITRAL, *Report on the Survey Relating to the Legislative Implementation of the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards*, UN Doc. A/CN.9/656 (5. června 2008).

⁶² SANDERS, P. *The History of the New York Convention*, ICCA Congress Series No. 9, *Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of The New York Convention*. Hague: Kluwer Law International, 1999.

K ulehčení sjednocení byla v roce 1976 založena Ročenka, která publikuje soudní rozhodnutí týkajících se NÚ z celého světa. V roce 2011 byla vytvořena příručka, která by měla napomáhat soudcům při interpretaci NÚ.⁶³ Z vytvoření této příručky, je vidět optimismus a důvěra v to, že se soudy po celém světě spojí a budou rozhodovat jednotně na základě stanovených precedentů.

S tímto tvrzením se nedá stoprocentně souhlasit, protože v žádném případě není Vzorový zákon povinný a státy se jím pouze inspiřují a vytváří zákony, které jsou pozměněné. Každý stát si vytvoří své vlastní zákony, které řídí rozhodčí řízení a neexistuje mezinárodní smlouva, ve které je psáno, že určité pasáže musí být identické. To ostatně dokazuje také ZRR a výše uvedené odlišnosti.

Sjednocení judikatury se může zdát ještě obtížnější, než-li upravit samotnou úmluvu. Stačí se podívat na příklad České republiky, kde ani soudy v jedné zemi nemají jednotný názor na platnost rozhodčí doložky, natož pak sjednotit judikaturu ve více než sto zemích. Navíc samotná Newyorská úmluva mlčí o procesních pravidlech, ty si každá ze zemí upraví dle vlastních potřeb. I samotné uznávání rozhodčích nálezů z části závisí na soudech každého státu a na tom, jak striktně uplatní nárok narušování veřejného pořádku.

S ohledem na to, jakou má Newyorská úmluva popularitu a celkově rozšířenost rozhodčího řízení, by státy mohly uvítat nové znění úmluvy. Už i jen z toho důvodu, že se soudy samotné nebudou muset zaobírat a trávit čas rozhodováním sporu, který nebyl svěřen do jejich pravomoci. Mít dobrou pověst v arbitrážním světě navíc láká kapitál v podobě investorů do země, protože mají určité jistoty spravedlnosti a výsledku v případě propuknutí sporu.

V následujících bodech je stručně uvedena, nejčastější kritika současné podoby Newyorské úmluvy:

- Několik článků by mělo být přidáno – například vložení definice rozhodčího nálezu, protože jak vyplývá z následující kapitoly, stále není jasné, jaké druhy rozhodčích nálezů spadají do účinnosti Newyorské úmluvy. Někteří

⁶³ ICCA's Guide to the Interpretation of the 1958 New York Convention: A Handbook for Judges, 2011.

autoři⁶⁴ také volají po článku, který by stranám předem umožňoval vzdát se některého z nároků na odepření uznání rozhodčího nálezu.

- Několik článků potřebuje upravit – například požadavek na psanou formu rozhodčí smlouvy tak, aby tento požadavek pokrýval i elektronickou formu. Dále by se měly upravit a limitovat možnosti, kdy může státní soud z vlastní iniciativy odepřít uznání nálezu.
- Několik článků potřebuje upřesnit.
- Celkově je Newyorská úmluva zastaralá.

Zbytek práce se věnuje čistě Newyorské úmluvě a to zejména třem nejproblematictější článkům, kterými jsou článek I, II a V. Poslední kapitola polemizuje o možnosti vytvoření Mezinárodního soudu pro mezinárodní obchodní arbitráž.

Než se dostaneme k samotným nejproblematictějším pasážím, je vhodné stručně probrat zbývající články NÚ, a to nejen z toho důvodu, že jsou některé články propletené a často se jeden článek odkazuje na druhý.

3.2 Článek III

Článek III uvaluje na smluvní státy povinnost uznat rozhodčí nález za závazný a následně povolit jeho výkon podle předpisů, které platí na území, kde je nález uplatňován, ale za podmínek stanovených NÚ. To znamená, že státní soudy mohou aplikovat místní zákony, ale ty nesmějí být v rozporu s podmínkami stanovenými NÚ.

Dále článek III zavazuje smluvní státy, že pro uznání a výkon rozhodčích nálezů, na něž se vztahuje NÚ, nebudou stanoveny podstatně tíživější podmínky nebo vyšší soudní poplatky, než jsou stanoveny pro uznání a výkon rozhodčích nálezů domácích.

⁶⁴ Především VAN DEN BERG, A.J. *Explanatory note on the hypothetical convention*.

3.3 Článek IV

Článek IV nastoluje minimální podmínky, které žadatel musí splnit, aby mu bylo umožněno žádat o uznání a výkon rozhodčího nálezů podle NÚ. Společně s žádostí musí žadatel předložit:

1. originál nálezů řádně potvrzený nebo jeho řádně ověřenou kopii a
2. originál rozhodčí smlouvy nebo doložky zmíněné v čl. II nebo jeho řádně ověřenou kopii,
3. oba tyto dokumenty musí být oficiálně přeloženy do úředního jazyka toho státu, ve kterém se o uznání a výkon žádá.

Tyto tři podmínky jsou jediné podmínky, kterými NÚ zatěžuje žadatele. Nic jiného nemusí být soudu poskytnuto, aby mohl začít projednávat uznání a výkon podle NÚ. Jakmile je žádost podaná, záleží jen na odpůrci, jestli využije námitek v článku V a bude se snažit zabránit uznání a vykonání nálezů. Co se týče překladu, musí být ověřen úředním nebo přísežným tlumočnickem anebo i diplomatickým nebo konzulárním zástupcem země.

3.4 Článek VI

Tento článek dává soudům možnost výběru, zdali pozastaví řízení o uznání v případě, že odpůrce podal v místě vydání nálezů žádost o jeho zrušení nebo odklad. Tento článek je úzce spjat s námitkou obsaženou v čl. V odst. 1 písm. e), která je probírána níže. Nyní stačí pouze dodat, že osud vykonatelnosti je v tomto případě ponechán v rukou soudců a na jejich posouzení. Pokud soudce uzná, že by měl řízení o uznání pozastavit, může odpůrce vyzvat, aby složil přiměřenou jistotu v podobě finanční hotovosti.

3.5 Článek VII

První část věty v prvním odstavci je standardní a zaručuje, že se NÚ nebude žádným způsobem dotýkat platnosti jiných mnohostranných nebo dvoustranných dohod uzavřených Smluvními státy o uznání a výkon rozhodčích nálezů. To znamená, že státy mohou uzavírat jakékoliv jiné dohody o uznání a výkonu rozhodčích nálezů a neohrozí tak platnost NÚ ani jejich.

Druhá část první věty je takzvaná zásada nejpříznivější úpravy. To znamená, že NÚ sama nechává stranám volnost zvolit si instrument, který ony samy vyhodnotí za nejlepší při žádosti o uznání a výkon rozhodčího řízení. Podle diskuze, která již zde proběhla a která se vede na dalších stranách této práce, je jasné, že stěží bude existovat jednodušší cesta, než ta nastolená NÚ. Ve většině případů mají státní úpravy rozšířenější možnosti námitek k platnosti jak smlouvy rozhodčí, tak i nálezu samotného. Ostatní mnohostranné dohody také nedisponují výhodami, které má NÚ, a to ať se týče jednoduchosti nebo i respektu. Z tohoto postoje je více než jasně viditelný cíl NÚ, čímž je podporovat rozhodčí řízení a uznání a výkon rozhodčích nálezů.

Jeden problém s článkem VII ovšem existuje. Jedná se o to, že nejen soudy, ale i autoři se dohadují, zdali sám soud může změnit postup, jaký si strany vybraly tak, aby se jednalo o ten nejpříznivější. Francouzský soud⁶⁵ je toho názoru, že je to možné, ale švýcarský soud⁶⁶ takovouto pravomoc soudu nepřipouští.

Druhý odstavec čl. VII je již svým způsobem zbytečný. I když ujasňuje, že Ženevský protokol o doložkách o rozsudím z roku 1923 a Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků z roku 1927 přestanou platit, pokud se stát stane smluvním státem NÚ. Většina států, které byly smluvními státy předchůdců NÚ, jsou nyní smluvními státy NÚ.

⁶⁵ *Norsolor S.A. v. Pabalk Ticaret Ltd.*, publikováno v YCA Vol. IX, s. 159. (Francie, 1982).

⁶⁶ *Tracomin S.A. v. Sudan Oil Seeds Co Ltd.*, publikováno v YCA Vol. XII, s. 511 (Švýcarsko, 1985).

3.6 Články ostatní

Články VIII až XVI jsou všeobecnými články, které jsou spíše administrativního nádechu a nepředstavují žádné judikатурní problémy nebo neshody, co se mezinárodní obchodní arbitráže týče, a tudíž není potřeba se jim dále věnovat.

Článek I

4.1. Úvod

Tak jako každá jiná mezinárodní smlouva, i NÚ ohraničuje svojí působnost, která je obsažena v článku I. Na první pohled se zdá být velmi výstižná, avšak přesná definice působnosti je menším problémem Newyorské úmluvy.

Článek I odst. 1 specifikuje na jaké rozhodčí nálezu se NÚ vztahuje a těmi jsou takové nálezy, které splňují následující:

1. jde o spor mezi fyzickými nebo právními osobami; a
2. tento rozhodčí nález byl vydán na území jiného státu než toho, v němž je žádáno o uznání a výkon; nebo
3. jedná o nález, který není pokládán za místní (národní) ve státě, v němž je žádáno o uznání a výkon.

Druhý odstavec čl. I se věnuje upřesnění, jaký rozhodčí nález je pro působnost NÚ platný. Jako rozhodčí nález, který může spadat do působnosti NÚ se nepokládá jen nález vydaný rozhodčím soudem ustanoveným pro jednotlivý případ, tedy ad hoc, ale také se vztahuje na nálezy vydané stálými rozhodčími soudy, např. Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky, ICC či LCIA. Problém začíná být již tady, protože toto je nejbližší, co se samotný text NÚ dostává k definici rozhodčího nálezu.

Třetí odstavec čl. I působnost NÚ omezuje tím, že se státy mohou připsat k dohodě o vzájemnosti nebo využití obchodní výhrady, a tím limitovat jaké nálezy budou na svém území uznávat a vykonávat. Tato omezení jsou probírány v další sekci této kapitoly.

Je zvláštní, že NÚ se zabývá uznáním a výkonem rozhodčích nálezů, ale nikde v NÚ se nedočteme, co spadá do definice rozhodčího nálezu podle tohoto instrumentu. I

když na konferenci, kde NÚ vznikla, určitá diskuze a návrhy na definici rozhodčího nálezů existovaly, nikdy se tyto poznatky nedostaly na papír.

Jedním takovým návrhem definice je následující ukázka od delegátů z Izraele, která ovšem není velmi nápomocná, protože je velmi podobná současné verzi:

„Arbitral award means an award made by an arbitral body, whether permanent or constituted for any particular case, in pursuance of an agreement in writing by which the parties named in the award have voluntarily submitted to the arbitration by such arbitral body of any existing or future disputes between them in any matter susceptible of arbitration.“⁶⁷

Jestliže NÚ nedefinuje pojem rozhodčí nález, je nevyhnutelné, aby si každý stát stanovil své vlastní definice, co pod takovýto pojem spadá. Jak již bylo zmíněno, v předchozí kapitole, například český právní řád mimo jiné požaduje, aby byl rozhodčí nález patřičně doručen stranám, jinak je neplatný. Pokud si každý stát může zvolit, co bude nebo nebude pokládat za rozhodčí nález, určitým způsobem to hendikepuje působnost NÚ. Definice rozhodčího nálezů podle NÚ by měla reflektovat mezinárodní charakter a tím se odvízet od někdy neflexibilního národního práva.

Na druhou stranu je pochopitelné, že se autoři nechtěli zavázat k určitému právnímu minimu a z toho následně odvodit, že určité rozhodčí nálezy, které by jinak byly uznány a vykonány dotyčným státem, kvůli dané definici NÚ nespadají do její působnosti. Například ani Vzorový zákon UNCITRAL se nevěnuje vymezením pojmu rozhodčí nález. Ovšem existuje řada významů rozhodčího nálezů na základě soudních rozhodnutí v různých zemích, ze kterého by se dalo vytvořit alespoň právní maximum požadavků o tom, co je rozhodčí nález a tím sjednotit jinak nejednotný náhled.

4.2 Druhy rozhodčích nálezů podle Newyorské úmluvy

Na dalších stránkách se tato práce bude věnovat druhům rozhodčích nálezů tříděných podle požadavků NÚ a nikoli z pohledu účinnosti (například existují rozhodčí

⁶⁷ United Nations Conference on International Commercial Arbitration, "Consideration of the Draft Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (Item 4 of the Agenda) – Israel: Proposed definition of Words „arbitral award““, U.N. Doc. E/CONF.26/L.18, 26. května 1958.

nálezy mezitímním, částečné, finální apod.). Ovšem jedna poznámka je zde místná. Co se týče NÚ, tak ta nevyžaduje, aby byl nález konečný, ale postačí, když je ke stranám zavazující. Konečným se myslí to, že byl uznán soudem v místě, kde byl nález vydán. To znamená, že soud ve státě, který vydal nález, nemusí potvrdit jeho platnost. Stačí, když splňuje náležitosti nálezu podle státu, ve kterém se o uznání a výkon žádá.

Dle čl. I odst. 1 existují dva možné druhy rozhodčích nálezů:

1. Rozhodčí nález vydaný na území jiného státu než toho, v němž je žádáno o jeho uznání a výkon, a
2. Rozhodčí nález, který není pokládán za nález místní (národní) ve státě, v němž je žádáno o jeho uznání a výkon.

Hlavní rozdíl v aplikaci těchto dvou definic je v tom, že první věta se vztahuje vždy a v každém případě na nálezy vydané na cizím území, kdežto druhá věta pouze umožňuje použití NÚ i na nálezy „nikoli domáci“, ale nepřikazuje to. Z toho vyplývá, že soudy mohou a nemusí přihlídnout k požadavku jedné ze stran o použití NÚ v případě „nikoli domáciho“ nálezu. Skutečně jedním z největších problémů, které NÚ v současnosti doprovázejí je právě její aplikace na „nikoli domáci“ nález a samotné ohraničení jeho definice.

4.2.1 Rozhodčí nález vydaný na území jiného státu

Z první věty článku I a ze samotného názvu NÚ vyplývá, že se tato úmluva vztahuje na cizí rozhodčí nálezy. Jako cizí rozhodčí nález se i podle dochovaných zápisů z jednání myslí nález vydaný na území jiného státu než toho, v němž je o uznání a výkon žádáno. První věta dodává NÚ skutečně mezinárodní rámeček, protože nikde v ní se nepíše, že se vztahuje jen na nálezy vydané ve členských státech. Newyorská úmluva se vztahuje i na rozhodčí nálezy vydané cizím státem, který není smluvní stranou NÚ.

Většina mezinárodních úmluv se vztahuje pouze a jen na akty smluvních stran. Jednou z těchto úmluv byla také Ženevská úmluva z roku 1927. Ta platila pouze v případě, že oba státy, jak stát, který nález vydal, tak i stát, ve kterém je uznáván, jsou

členskými státy této úmluvy. Navíc zde platil národnostní požadavek. Pokud byl nález vydán v signatářském státě, ale státní příslušník nesignatářského státu usiloval o uznání, Ženevská úmluva byla v takovém případě nepoužitelná.

Národnostní požadavek byl z Newyorské Úmluvy vypuštěn a nyní může například vykonávající soud ve Francii uznat rozhodčí nález mezi Američanem a Etiopianem. Přístup Newyorské úmluvy je v tomto směru velmi moderní a podporuje mezinárodní obchod bez zaujatosti. V současné podobě v NÚ existuje instrument omezení působnosti, který je rozebírán níže, a tím mohou státy limitovat aplikaci NÚ pouze na nálezy vydané na území členského státu.

Většina lidí by si myslela, že tato část nepřináší žádné větší problémy s interpretací. Pokud je nález vydaný na cizím území, je automaticky brán jako cizí, a tudíž by se NÚ měla vztahovat na jeho uznání a výkon bez dalšího posuzování. Avšak opak je pravdou, protože NÚ mlčí o tom, jakým způsobem mají místní soudy posuzovat, jestli byl daný nález vydán podle čl. I odst. 1.

Zdárným příkladem je případ *Hiscox v. Outhwaite*⁶⁸, ve kterém anglický soud zrušil rozhodnutí nižšího soudu v otázce aplikovatelnosti NÚ. Šlo o to, že nález byl podepsán rozhodcem v Paříži, ale řízení probíhalo v Londýně a podle anglického rozhodčího práva. Otázkou bylo, jestli tento nález je cizí pro důvody použití NÚ či nikoli. Soud první instance rozhodl, že jde o nález domácí ale Nejvyšší soud toto rozhodnutí zrušil a uznal a vykonal nález podle NÚ.

Fakt, že se strany odvolávají k národnímu soudu k posouzení, jestli se skutečně jedná o cizí rozhodčí nález a soudy samotné jsou ochotné zabývat se projednáváním toho, jestli opravdu jde o cizí rozhodčí nález, když byl vydán na cizím území, by mělo být chápáno jako zneužívání soudního procesu. Stranám by nemělo být poskytnuto náhradní řešení v podobě soudní cesty v případě, že nejsou s výsledkem rozhodčího řízení spokojeny. Jak je vidět v části o retroaktivitě nebo výhradách, výmyslů a argumentů, proč by neměl být nález uznán za použití NÚ je nesčetně.

⁶⁸*Hiscox v. Outhwaite*, publikováno v YCA Vol. XVII, s. 599 (Anglie, 1991). Je pravda, že tento případ je již neplatný jako precedent, protože byl odvolán novým rozhodčím zákonem, ale i tak slouží jako dobrá ilustrace absurdity některých soudních rozhodnutí.

4.2.2 „Nikoli domácí“ (non-domestic)

Druhou definici cizího rozhodčího nálezu, kterou NÚ poskytuje, je druhá věta článku I, jež se vztahuje také na rozhodčí nálezy, které nejsou pokládány za nálezy místní (národní) ve státě, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon. „Nikoli domácí“ rozhodčí nález můžeme jednoduše definovat jako nález, který zahrnuje jakýkoliv cizí, nikoli domácí prvek. V případě, že státní soudy neuznají tento druh „nikoli domácího“ nálezu, nemusí jej vykonat, protože tato část NÚ není obligatorní. Text soudům pouze navrhuje, že mohou uznat a vykonat nálezy „nikoli domácí“.

Tato druhá podoba nálezu byla více či méně vynucena především Francií, Belgií, Německem, Itálií, Nizozemskem, Švédskem a Švýcarskem, protože se tyto státy obávaly, že pokud se bude rozhodčí řízení konat na jejich území, první věta článku I jim neumožní použít NÚ na vykonání takového nálezu, protože nepůjde o nález cizí. Šlo tedy především o to, aby mohlo například Německo uznat a vykonat rozhodčí nález vydaný v Německu, ale za použití například italských zákonů.

I v dnešní době existují spory o tom, co je považováno za rozhodčí nález „nikoli domácí“ a co už překračuje hranice, které stanovili zakladatelé této smlouvy. Z doby, kdy se vyjednávalo o podobě NÚ, vznikaly podrobné zápisky komentátorů a ty nám dnes umožňují nahlédnout do toho, jak vyjednávání probíhala a napomohou k vysvětlení určitých pojmů. V tuto chvíli je důležité nahlédnout do *travaux préparatoires* k pochopení druhé definice.⁶⁹

První pracovní verze NÚ, vypracovaná ECOSOC v roce 1955, která dala základy konferenci v roce 1958, obsahovala reference pouze k uznání a výkonu rozhodčího nálezu vydaného na jiném území než na tom, kde se o něj žádá. Tudiž, jediné kritérium, které muselo být splněno, aby šlo o cizí rozhodčí nález, bylo kritérium teritoriální.

Na tento požadavek reagovaly především státy zmíněné výše s tím, že teritoriální předpoklad není dostačující k určení, zda jde o cizí rozhodčí nález, protože v mnoha případech je místo konání zcela nesignifikantní a nemá vliv na průběh

⁶⁹ Hlavním zdrojem historických faktů je dokument U.N. Doc. E/CONF.26/SROV.2.

samotného řízení. Na základě tohoto argumentu, by nebylo patřičné vnímat rozhodčí nález vydaný na určitém území jako národní.

Státy jako například Polsko, tehdejší SSSR, USA, Anglie či Kolumbie oponovaly takovému doplnění s tím, že teritoriální kritérium je dostatečně uspokojivé a hlavně rozhodné. Pokud bude užit navržený doplněk, způsobí to nejistotu a nejednotnost ve výkladu článku I. Argumentovaly tím, že úkolem Konference je vymezit přesnější definici, která bude snadněji aplikovatelná a ne rozšířit její hranice působnosti o vágní nálezy.

Z těchto argumentů později vznikla pracovní skupina, Československo bylo jeden ze členů, a měli za úkol dohodnout se na kompromisu. Ten se po několika vyjednáváních povedl a i některé oponující státy uznaly, že je dobré rozšířit působnost NÚ mimo striktně geografické hranice.

Tak jak odpůrci druhé věty čl. I odst. 2 předpovídali, je tato část jednou z nejvíce kontroverzních a nejistých pasáží celé NÚ. Mezi jurisdikcemi panují dohady o tom, co je či není rozhodčí nález „nikoli domácí“. K jakémusi usnadnění těchto dohadů přispěl profesor Van den Berg⁷⁰, který rozdělil nenárodní rozhodčí nálezy do tří skupin, ze kterých lze snáze pochopit, o jaké rozhodčí nálezy se jedná.

(i) Rozhodčí nález vydaný ve státě, kde se žádá o výkon, ale rozhodčí řízení se řídilo rozhodčím zákonem jiného státu

Tento druh „nikoli domácího“ rozhodčího nálezu se zdá být logickým vyústěním i samotné konference o vzniku NÚ. Jde hlavně o zásluhy civilních právních systémů, především Francie a Německa, které se zasloužily o tuto možnost aplikace NÚ. Hlavním důvodem byl fakt, že některé státy dovolují, aby se rozhodčí řízení na jejich území vedlo podle zákona jiného státu. Ovšem právní řád cizího státu současně musí povolit používání jeho právních úprav na území jiném než státním.

Tímto výkladem bude možné vést rozhodčí řízení v jedné zemi, ale bude se řídit právem rozhodčí země druhé. I když toto využití bylo hlavním argumentem pro doplnění článku I, v praxi je velmi málo využíván, protože takovéto aranžmá sebou přináší spoustu komplikací, jako například jaký soud je kompetentní k určení arbitrá

⁷⁰ Především v článku: VAN DER BERG, A.J. *The New York Convention 1958: An overview.*

nebo zrušení rozhodčího nálezu. Celkově je tato myšlenka nepraktická, pokud strany chtějí rozhodčí právo německé, určí si místo řízení Německo. Ovšem na druhou stranu, toto uspořádání poskytuje více možností například pro země, ve kterých nejsou rozhodčí zákony natolik vyvinuty, aby poskytly stranám adekvátní řešení daného sporu, a z určitých důvodů nelze cestovat.

Je ovšem zajímavé představit si, jak by se řešila situace, ve které by například Česká republika vydala rozhodčí nález podle německého zákona o rozhodčím řízení, ale odmítla ho vykonat. Mohla by pak strana, která má rozhodčí nález vydaný ve svůj prospěch, žádat o vykonání v Německu? Byl by to nález domácí, protože byl vydán na základě německého práva, nebo český, protože byl vydán v České republice? Všeobecně platí, že kde byl nález podepsaný, a tím se převážně myslí místo konání řízení, tam je i jeho místo vydání.

(ii) Rozhodčí nález vydaný ve vykonávajícím státě řízený jeho vlastními zákony, ale mající cizí prvek

Druhým je nález vydaný vykonávajícím státem na základě rozhodčího práva tohoto státu, ale obsahující cizí nebo mezinárodní prvek. Jedním z hlavních případů, týkající se tohoto druhu nálezu je případ *Bergesen v Joseph Muller Corporation*⁷¹, ve kterém newyorský soud uznal nález vydaný na území New Yorku a vedený newyorskými zákony o rozhodčím řízení na základě druhé definice Čl. 1(1). Rozhodující pro soudce byly národnosti stran ve sporu, který se konal mezi Norem a Švýcarem. Soud své rozhodnutí zhodnotil následovně:

„... awards ‘not considered as domestic’ mean awards which are subject to the Convention not because made abroad, but because made within the legal framework of another country, e.g. pronounced in accordance with a foreign law or involving parties domiciled or having their principal place of business outside the enforcing jurisdiction.”

⁷¹ *Bergesen v Joseph Muller Corporation*, publikováno v YCA Vol. IX, s. 487. (USA, 1983).

Sám profesor van den Berg postup amerického soudu kritizoval s tím, že překročil hranice pravomocí s ohledem na interpretaci NÚ.⁷² Další případy, které byly řešeny po případu Bergsen, se řídily jeho dikcí. Například v *Yusuf Ahmed Alghanim and Sons, W.L.L. v Toys “R” Us, Inc.*⁷³ soud vykonal nález podle NÚ, i když šlo o nález vydaný na území USA, protože smlouva byla uzavřená a vykonaná na cizím území mezi různými národnostmi. Ovšem ve věci *Brier v. Northstar Marine Inc.*⁷⁴ taktéž americký soud odmítl uznat nález vydaný v Anglii, protože smlouva byla uzavřena, vykonána a porušena na území USA, a tudíž takový nález nespadal pod nález vykonatelný podle NÚ.

*(iii) Nadnárodní/Bezstátní*⁷⁵

Během aplikace NÚ se objevila, i když jen zřídka⁷⁶, rozhodčí řízení, která jsou zcela odkloněna od národních soudů a řídí se výhradně propracovanou rozhodčí smlouvou. V těchto případech je místo konání irelevantní a místní zákony nemají na průběh řízení žádný vliv. Nejznámějším takovým případem je sága *SEE v Jugoslavia*⁷⁷. Nejvyšší soud v Dánsku přehodnotil rozhodnutí odvolacího soudu a uznal, že ve smyslu článku V odst. 1 písm. d), se NÚ vztahuje také na nálezy, které nejsou spojené s místními zákony:

*„ . . . in consequence of the procedure agreed upon by the parties, cannot be deemed to be connected with the law of any specific country and of which the enforceability is thus based exclusively on the Convention and not as well on the national law of any country with which the award is connected.“*⁷⁸

⁷² VAN DEN BERG, A.J. *When is an Arbitral Award Non-Domestic Under the New York Convention of 1958?*, s. 26.

⁷³ *Yusuf Ahmed Alghanim and Sons, W.L.L. v Toys “R” Us, Inc.*, publikováno v YCA Vol. XXIII, s. 1058. (USA, 1998).

⁷⁴ *Brier v. Northstar Marine Inc.*, publikováno v YCA Vol. XIX, s. 766. (USA, 1992).

⁷⁵ V angličtině se nejvíce používá výraz „*a-national award*“.

⁷⁶ *Ibid* 72. Podle profesora van den Berga se prozatím jedná jen o tři případy.

⁷⁷ *Société Européenne d’Etudes et d’Entreprises v. Federal Republic of Yugoslavia*, publikováno v YCA I (1976) s. 194.

⁷⁸ *Ibid*, s. 198.

I když se takovéto případy objevují vzácně, je to náznak toho, že se strany přiklánějí k rozhodčímu řízení, které není řízeno státními soudy, ale dohodou, kterou mezi sebou uzavřely. Sám profesor Van den Berg aplikaci NÚ na takovéto nálezy ve svých dřívějších pracích popíral, ale nyní uznává, že bezstátní nález může spadat do působnosti NÚ.⁷⁹ Z této zásadní změny postavení se dá odvodit, že se strany v rozhodčím řízení budou více uchýlovat k podobnému aranžmá, aby eliminovaly vliv národních soudů na jejich soukromé řešení obchodních sporů.

Z této diskuse vyplývá, že se autoři NÚ snažili pokrýt co nejvíce možných variant její působnosti. Takovýto přístup je ovšem někdy na škodu, protože není jasné na jaké druhy nálezů se NÚ vztahuje. Je hlavně řeč o druhé definici nálezů „nikoli domácích“.

4.3 Retroaktivita

V některých případech se také řeší otázka, odkdy je NÚ použitelná, tím se myslí, jestli je například použitelná i na rozhodčí nálezy vydané před podpisem NÚ, jinými slovy, jestli se dá aplikovat zpětně. Tento problém byl mnohem výraznější v době vzniku NÚ, protože nikde nebylo a stále není specifikováno, na které nálezy by se nová NÚ měla vztahovat, jestli může být použita i na nálezy vydané před vznikem. Každý stát má na tuto otázku jinou odpověď, ale tato problematika zahrnuje především státy, které se k NÚ přidaly později a nebyly původními signatářskými státy.

Některé státy jako například Malta, neuznávají platnost NÚ na rozhodčí nálezy vydané před vstupem Malty k NÚ. Na druhou stranu státy jako například Austrálie dávají možnost využít instrumentu NÚ na nálezy vydané i před podepsáním NÚ. Jiné státy retroaktivitu přímo neumožňují, ale ani nezakazují.

Například v Anglii soud rozhodl, že nezáleží na časovém posouzení, ale na geografickém. V případě *Government of Kuwait v Sir Frederic Snow*⁸⁰ šlo o to, jestli se dá na rozhodčí nález aplikovat NÚ, když v době, kdy byl nález vydán, Kuvajt nebyl na seznamu členských států, ale v době, kdy se jednalo o uznání a výkon, tak již byl. Pro

⁷⁹ VAN DEN BERG, A.J. *The application of the New York Convention by the Courts.*

⁸⁰ *Minister of Public Works of the Government of Kuwait v Sir Frederick and Partners* (1984) 1 AC 426. (Anglie, 1984).

soud bylo rozhodující to, že Kuvajt byl již členským státem v době průběhu jednání a tím se NÚ na kuvajtské nálezy vztahovala.

V ČR retroaktivita nezpůsobuje problém, protože je jednou z původních signatářských zemí. Ale i tak by toto dilema bylo vyřešeno § 47 ZRŘ, který přímo ukládá nadřazenost mezinárodních smluv, které jsou součástí legislativy ČR a jelikož NÚ, jako nadřazená mezinárodní smlouva, je součástí v podobě vyhlášky č. 74/1959 Sb. je platná pro všechny rozhodčí nálezy od data podpisu, tedy od začátku platnosti NÚ všeobecně.

4.4 Výhrady

Teritoriální kritérium je ve své podstatě jediným kritériem vztahujícím se k rozhodčímu nálezu, aby mohl být uplatněn. Článek I se ale také věnuje limitaci působnosti NÚ. Státy si mohou vybrat, jestli budou používat NÚ pouze na nálezy vydané jinými členskými státy a také jestli budou používat Úmluvu jen na spory vzniklé z právních vztahů smluvních či mimosmluvních, jež jsou pokládány podle vnitrostátního právního řádu za spory obchodní.

Kromě problému efektivnosti zmíněného v předešlé kapitole, jsou dalším problémem výhrady, ke kterým se členské státy mohou připojit. Podle čl. 1 odst. 3 existují dva druhy výhrad, kterými mohou členské státy omezit působnost NÚ, a těmi jsou:

1. vzájemnost, a
2. obchodní výhrada.

V současné době je z celkového počtu 146 členských států podepsáno pod výhradou vzájemnosti 69 členských států a 42 států se drží obchodní výhrady, Česká republika nepodepsala ani jednu z výhrad.⁸¹

4.4.1 Vzájemnost

⁸¹ <http://www.newyorkconvention.org/new-york-convention-countries/contracting-states> (online 17. březen 2012).

Pokud se jednou stát rozhodne využít vzájemnost, znamená to, že vykonávající stát bude používat NÚ jen pro uznání a výkon nálezů vydaných na území jiného smluvního státu. Při ratifikaci smlouvy se stát může rozhodnout, jestli této limitace využít či nikoliv. Ovšem je důležité zdůraznit, že se státy mohou kdykoliv této výjimky vzdát a pokračovat v uznávání a vykonávání nálezů bez ohledu na jeho místo vydání, jako to například učinilo Rakousko, které je dnes bráno jako jedno z nejvyspělejších arbitrážních středisek.

Z celkového pohledu je snad tato rezervace jednou z největších překážek v opravdu mezinárodní působnosti celé NÚ. Newyorská úmluva se vztahuje na cizí rozhodčí nálezy a nikoli pouze na nálezy vydané v členských státech. Smluvní státy, které tuto výjimku využívají na uznání smluvních nálezů, neodmítají vykonat nálezy vydané nesmluvním státem, jen odmítají použít NÚ k jeho vykonání. NÚ je bezpochyby jeden z důvodů, proč dávají strany přednost arbitrážím soudům před národními soudy, protože NÚ zaručuje jednoduché a rychlé vykonání konečného rozsudku rozhodčího řízení.

Pokud se strany rozhodnou řešit spor cestou arbitráže, nechtějí vliv soudu, jenže pokud vykonávající stát neuzná nálezy podle NÚ, znamená to, že soud použije jinou úmluvu (např. Ženevskou nebo Washingtonskou) anebo se postupuje jako v případě uznávání cizího soudního rozhodnutí a tím se prodluží celý proces. Jiné způsoby uznávání jsou delší a nejisté a strany se jim snaží vyhnout, protože se většinou řídí místním právem a to je z jejich pohledu nežádoucí.

Jako důkaz, že opravdu takováto nejistota a nejednost existuje, si můžeme ukázat na případě, kdy německý soud odmítl použít NÚ na nálezy vydané ve Velké Británii, protože v té době nebyla ještě smluvním státem a Německo při přijetí NÚ podepsalo podmínku vzájemnosti⁸². Německý soud poté použil Ženevskou úmluvu z roku 1927, což je ještě mnohem zastaralejší a méně vhodnější instrument. Na druhou stranu Itálie, která se vzdala vzájemnosti, vykonala rozhodčí nálezy vydané v Rusku i bez toho, aniž by Rusko bylo smluvním státem NÚ.⁸³ Některé státy jako například

⁸² *J.M. Ltd. v. Firm S.*, publikován v YCA Vol. II, s. 233. (Německo, 1964).

⁸³ *Black Sea Shipping Co. v. Italturist SpA, in liquidation*, publikováno v YCA Vol. XVIII, s. 415. (Itálie, 1991).

Bulharsko nebo Bělorusko uznají nález v případě, že stát, ve kterém byl nález vydán, uznává nálezy tohoto vykonávajícího státu.

Nejen, že se státy potýkají s tím, jestli vzájemnost platí, dokonce se i objevil případ nejasnosti, jestli je daný stát členem NÚ. Jedná se o případ *Sri Lanka Cricket v. World Sport Nimbus Pte Ltd*⁸⁴, ve kterém malajský odvolací soud odmítl uznat singapurský rozhodčí nález. V Malajsii existoval zákon, že pokud stát přistoupí k NÚ, musí jeho vstup být oznámen ve veřejném věstníku. Singapurský vstup tak oznámen nebyl a na základě tohoto argumentu a také toho, že Malajsie podepsala dovětek vzájemnosti, neuznal malajský soud singapurské členství.

Tím, že existují různé podoby tohoto omezení, vede opět k problémům a nejistotě konečného uznání nebo vykonání nálezu. Jedním z nejdůležitějších faktorů NÚ je to, že je snadné vykonat rozhodčí nález jako by měl váhu soudního rozhodnutí a každé soudní rozhodnutí je v domácím státě vykonatelné.

I samotné určení národnosti nálezu může být problematické, protože se používají různé teorie a zásady, například to, že nález je domácí tam, kde se konalo rozhodčí řízení, nebo podle toho jaké právo se při rozhodčím řízení uplatňovalo nebo dokonce i to, kde byl podepsán samotný nález a nebo se i přiklání k národnosti zúčastněných stran.

Například v USA bylo usilováno o uznání rozhodčího nálezu vydaného ve Švýcarsku mezi americkou a německou společností. Tamní soud bral v potaz to, že Německo, zastoupeno německou stranou, USA, díky americké straně a Švýcarsko jsou všechny smluvními státy NÚ, a tudíž tento rozhodčí nález může být uznán a vykonán⁸⁵.

Oproti tomu soud v Lucembursku byl proti takovémuto přístupu, a odporoval tomu, že při rozhodování platnosti NÚ, by se neměla brát v potaz národní příslušnost stran a v případě *Kersa Holding Company*⁸⁶ popřel rozhodnutí nižšího soudu. V tomto případě se jednalo o belgický nález mezi lucemburskými a lichtenštejnskými stranami, a jelikož Lichtenštejnsko nebylo smluvním státem, nižší soud odmítl použít NÚ, protože

⁸⁴ *Sri Lanka Cricket v. World Sport Nimbus Pte Ltd*, publikováno v YCA Vol. XXXIII, s. 607. (Malajsie, 2006).

⁸⁵ *Audi NSU Auto Union Aktiengesellschaft v. Overseas Motors, Inc.*, publikováno v YCA Vol. V, s. 257. (USA, 1976).

⁸⁶ *Kersa Holding Co. Luxembourg v. Infrecourtage*, publikováno v YCA Vol. XXI, s. 621 (Lucembursko, 1993).

Lucembursko se připojilo k výjimce vzájemnosti. Soud toto rozhodnutí odvolal s odůvodněním že:

„. . . the fact that two of the appellees have their seat in a country which has not ratified the Convention is equally irrelevant, as the reciprocity must exist between the country where the award has been rendered and that where enforcement is sought, not between those of which the parties are nationals.“

Podobně nepochopitelné rozhodnutí jako v případě *Audi*, bylo vydáno anglickým soudem a to ve věci *Hiscox* jak je zmíněno dříve, že soud bylo rozhodujícím faktem to, že rozhodce podepsal konečný nález ve Francii a dodal k podpisu „v Paříži, Francie“. Soud tedy rozhodnul, že nález je národnosti francouzské a nikoliv anglické.

Tento případ poukazuje na absurditu, která se nachází v mezinárodní obchodní arbitráži. Soudci samotní tento verdikt nepodporovali, ale argumentovali tím, že současný zákon jim nedává jinou možnost, než takto rozhodnout. I když se anglický zákon, stejně tak jako zákony jiných zemí, týkajících se rozhodčího řízení pozměnily, stále velkou měrou zasahují do autonomie rozhodčího řízení.

Pokud strany vidí ochotu soudů zkoumat i jakkoliv paradoxní argument použitý k vyhnutí se vykonání rozhodčího nálezu, tak toho budou využívat. Nejprve se zdálo, že vzájemnost je pouhou překážkou v opravdové mezinárodní působnosti NÚ, ale ona je překážkou i pro soudy, které se jí snaží interpretovat. Jak je vidět, velký vliv národních právních úprav má nežádoucí účinky na průběh rozhodčího řízení. Národní soudy se zabývají i tak daným faktem, jako je národnost nálezu nebo jestli je daná země členem NÚ. Pokud je tázaný stát na listině členských států, tak nemůže být pochyb o tom, že je členským státem a národní soud by neměl mít pravomoci tento fakt nijak zpochybňovat.

4.4.2 Obchodní výhrada

Kromě výhrady vzájemnosti nabízí čl. I odst. 3 ještě jednu možnost limitovat aplikaci NÚ a to v podobě obchodní výhrady:

„ . . . (členský stát) může také prohlásit, že bude používat Úmluvy jen na spory vzniklé z právních vztahů smluvních či mimosmluvních, jež jsou pokládány podle jeho vnitrostátního právního řádu za spory obchodní.“

Tato výhrada byla zakomponována do NÚ, především kvůli státům, které oddělují obchodní od neobchodních transakcí a pokud by nebylo možné tyto transakce oddělit, některé státy by odmítly k NÚ přistoupit, jednalo se především o Francii a Belgie. Zajímavé je, že Belgie se nikdy k této výhradě nakonec nepodepsala a Francie společně i s dalšími státy od ní v průběhu působnosti upustily.

Větší zádrhel, který se v této části NÚ může objevit je to, jak členské státy interpretují pojem obchodní spory, protože je na každém ze států určit si vlastní vyhranění tohoto pojmu. Překvapivě se tyto problémy neobjevují, protože se státní legislativa drží původní stopy zakladatelů NÚ a pojem obchodní spory interpretují v zákonech velmi široce, stejně tak i Česká republika⁸⁷. Státy uznávají jako obchodní například spory vznikající ze smluv o pojištění⁸⁸, transportu⁸⁹ nebo i zaměstnání⁹⁰.

Za zmínku stojí několik ukázek, ve kterých se soudy rozhodly nepoužít NÚ, protože se země rozhodla pro obchodní výhradu, a soudy místní zákony interpretovaly velmi striktně.

První takovou ukázkou je případ z tuniské judikatury *Société d'Investissement Kal v. Taieb Haddad and Hans Barrett*⁹¹, kde tuniský soud odmítl uznat rozhodčí nález podle NÚ, protože se spor vedl o stavební a urbanistické práce, které nejsou v tuniském právu chápány jako obchodní. Jednalo se o výstavbu turistického resortu RafRaf Ghar El Melh, kdy se architekti dožadovali zaplacení své smluvené částky za odvedenou práci.

Další příklad je z trošku dřívější doby, který byl rozhodnut ve Vietnamu. Ve věci *Tyco Services Singapore Pty Ltd v. Leighton Contractors (VN) Ltd.*⁹² Nejvyšší soud odmítl uznat rozhodčí nález, který vznikl ze sporu o výstavbu hotelu. Tamní zákony

⁸⁷ Pro vysvětlení pojmu obchodní spor v ČR viz kapitola 2.

⁸⁸ *Hart v. Onion Insurance Co.*, 453F.2d 1358 (10th Cir. 1971); *Neca Insurance Ltd. v. National Union Fire Insurance Co.*, 595 F.Supp. 955 (S.D.N.Y.1984).

⁸⁹ *Euro-Mec Import Inc. v. Pantrem and Co., S.p.A.*, publikováno v YCA Vol. XIX, s. 781. (USA, 1992).

⁹⁰ *Faberge International Inc. v. Di Pino*, publikováno v YCA Vol. XII, s. 536. (USA, 1985).

⁹¹ *Société d'Investissement Kal v. Taieb Haddad and Hans Barrett*, publikováno v YCA Vol. XXIII, s. 770. (Tunisko, 1993).

⁹² CA Sup. People's Ct. Ho Chi Minh City. 21 January 2003, Judgment No. 02/PTDS. (Vietnam, 2003).

poskytovaly výčet sporů, které spadají do definice obchodní spor, a stavebnictví mezi tento výčet zařazeno nebylo, tudíž dotázaný soud nemohl použít NÚ, protože Vietnam podepsal obchodní výhradu.

Velmi zajímavý příklad pokroku v chápání, co je obchodní spor a co již není, je postup indických soudů. V roce 1978 ve věci *Indian Organic Chemical Ltd. v Chemtex Fibers Inc.*⁹³ soud odmítl uznat nález na základě toho, že strana nebyla schopná vyhledat důkaz v právních předpisech o tom, že předmět sporu je chápán jako obchodní. I když soud uznal, že o obchodní spor teoreticky jde, nebyl na to důkaz. O několik let později Nejvyšší soud v Indii rozhodl, že slovo obchodní by mělo odpovídat modernímu mezinárodnímu významu a mělo by být aplikováno velmi široce.⁹⁴

Závěrem lze o výhradách, které jsou členským státům poskytnuty konstatovat, že přes ojedinělé výjimky, nezpůsobují masivní problémy v jednotnosti interpretace NÚ. Vzhledem k tomu, že již nemají takovou velkou váhu a většina arbitrážně vyspělých států se jich již vzdala, nebylo by na škodu uvažovat o tom, jestli by se neměly celkově ze znění NÚ vypustit. Pokud znění zachová současnou podobu, stále se mohou objevit podobné případy jako ten z Vietnamu.

Z poskytnutých ukázek a diskuse vyplývá, že případných dilemat a neshod může současná verze NÚ poskytnout více. To, že jasně nedefinuje základní pojem jako je rozhodčí řízení umožňuje spoustu nejednotností. Jak je patrné z uvedených případů, každý stát se může rozhodnout jinak, co si určí jako kritériu pro aplikaci NÚ.

⁹³ *Organic Chemical Ltd. v Chemtex Fibers Inc.*, publikováno v YCA Vol. IV, s. 271. (Indie, 1978).

⁹⁴ *RM Investment and Trading Co. Pvt. Ltd. v Boeing Co.*, publikováno v YCA Vol. XXII, s. 710. (Indie, 1994).

Článek II

5.1 Úvod

Článek II vymezuje základní požadavky pro platnou rozhodčí doložku, a dodává, že pokud strany uzavřely platnou dohodu o rozhodčím řízení, veškerá soudní řízení musejí být pozastavena a věc musí být přenechána do rukou rozhodců. Současně přikazuje Smluvním státům uznat rozhodčí smlouvu, pokud je v písemné formě a to platí i ve vztahu k článku IV odst. 1 písm. b). Ten podporuje uznání a výkon jen pokud byla platně uzavřená rozhodčí smlouva v souladu s článkem II.

Jak je patrné, Článek II se také věnuje problému arbitrability. Článek II odst. 1 v poslední větě zmiňuje, že věc, o níž se spor vede, musí být způsobilá k rozhodování před rozhodčím soudem. Arbitrabilita sporu se vztahuje na otázku, zda-li je předmětný spor způsobilý k řešení v rozhodčím řízení podle platného rozhodného práva nebo-li *lex arbitri*. Toto je důležité z toho hlediska, že spor, o kterém se má jednat při rozhodčím řízení, může spadat pod definici napsanou rozhodčí doložkou, ale přesto je tato doložka neplatná, protože daný spor nemůže být svěřen rozhodcům, ale musí o něm rozhodnout soud.

Pokud by se rozhodčí řízení konalo na území České republiky, předchozí kapitola stanovuje podmínky, které musí být dodrženy, aby se zachovala platnost rozhodčí doložky, a aby se nekomplikovalo uznání a výkon rozhodčího nálezu. Co se týče arbitrability je český zákon na stejné úrovni jako u většiny vyspělých zemí, které jsou arbitrážními velmocemi.

Ve většině případů otázka, zda je věc schopná arbitrability není sporná, protože se vesměs jedná o obchodní spory, které jsou majetkově založené. Hlavní problém, který NÚ přináší je požadavek písemné formy a to jak rozhodčí smlouvy tak i rozhodčí doložky. Velmi zajímavě by možná dopadla NÚ, kdyby se odstavec 2 celkově vypustil. Možná by tím vzniklo méně problémů s interpretací pojmu psaná forma před soudy, protože by se nemusely řídit jeho naznačenou definicí.

Článek II odst. 2 písemnou formu vyžaduje ve velmi zastaralé podobě, která definuje písemnou dohodu, jako dohodu, která pouze zahrnuje rozhodčí doložku nebo rozhodčí smlouvu a která je podepsaná stranami nebo obsažená ve výměně dopisů nebo telegramů.

Z tohoto vyplývá, že pro potřeby Čl. II odst. 2 jsou platné dva druhy rozhodčích smluv nebo doložek. První je rozhodčí doložka obsažená ve smlouvě nebo samostatná rozhodčí smlouva, ale obě formy musejí být podepsané stranami. Druhou a podstatně problematičtější je rozhodčí doložka obsažená ve výměně dopisů nebo telegramů.

Tato kritéria opět dodávají NÚ dobový nádech. Ve světě emailové komunikace, kdy používání telegramu téměř vymizelo, jde o problém výkladu. Bude platná pro účely Článku II odst. 2 emailová výměna dokumentů nebo poslání souboru přes instantní druh komunikace nebo uložení dokumentu do velmi rozšířeně užívané internetové úschovny?

Na první pohled se tento požadavek nezdá nijak problematický. Důvody, proč byla do NÚ vložena podmínka písemnosti netřeba rozebírat. Postačí jen zmínit, fakt, že uzavřením rozhodčí smlouvy se strany dobrovolně vzdávají svého základního práva na dosažení spravedlnosti nezávislými národními soudy. Takovéto rozhodnutí musí být patřičně zachováno a nejlepší formou uchovatelnosti je písemná forma, nebo spíše v době vzniku NÚ toto platilo. Navíc zde musí jít o dobrovolný akt, což je dokazatelné samotnými podpisy stran. Písemná forma rozhodčí smlouvy slouží jako pojistný mechanismus.

A přece i tak jednoduchý požadavek je zdrojem četných problémů spojených s uznáním a výkonem rozhodčích nálezů podle NÚ. Hlavními problémy zastaralého požadavku podle Článku II odst. 2 je technologický vývoj a fakt, že nepočítá s jistými obchodními praktikami, které jsou všeobecně uznávané a rozšířené.

V době vzniku NÚ nikdo nepočítal s příchodem elektronické komunikace, a tudíž pokud se bude vykládat požadavek písemnosti doslovně, poškozují to praktiky obchodních aktivit. Určité ustálené obchodní praktiky by nepodléhaly, a často ani nepodléhají, účinnosti NÚ pokud je požadavek písemnosti přísně aplikován.

Někteří autoři se přiklánějí k názoru, že tento článek nevyvolává žádné větší problémy, že výklad písemnosti je téměř ustálený. Jak bude vidět z následujících řádků,

je jejich postoj a výklad zavádějící a nepravdivý, protože existuje velká řada příkladů, kdy byl rozhodčí nález odmítnut právě na základě nesplnění podmínky v čl. II odst. 2.

Tak, jak je tento článek v současnosti postaven, vyvolává mezi soudy jednu z nejrozpornějších interpretací, protože záleží na soudci, jestli zachová literární význam nebo jej rozšíří o dnešní mezinárodní obchodní praktiky. Pokud by se soudce rozhodl o literární výklad, znamenalo by to, že rozhodčí doložka obsažená v e-mailu by byla neplatná, protože nespadá do definice čl. II odst. 2.

I když je pravda, že se soudy všeobecně shodly na tom, že budou pokračovat v duchu autorů NÚ a budou ji interpretovat podle potřeb a trendů mezinárodního obchodu, stále by dokument s takovouto působností a důležitostí měl přesně opisovat současné praktiky. Měl by řídit postup přijetí rozhodčí doložky e-mailem a současně by měl přesně vyhranit jak právní maximum, tak i minimum náležitostí rozhodčí doložky.

NÚ v tomto smyslu nastolilo jakési právní maximum náležitostí rozhodčí doložky, protože v době, kdy vznikala, si státy určovaly samy podmínky platnosti rozhodčí doložky a to vedlo k problémům při vykonávání nálezů. Například na Novém Zélandu, a toto přetrvává i do dneška, stačí, když je doložka pouze ústní, ale jiný stát vyžaduje, aby byla doložka obsažena ve zcela oddělené smlouvě.

Mezinárodní postup při obchodování je i takový, že smlouvy nebo i jejich dodatky jsou implicitně akceptovány a záměr zúčastněných dokazuje jejich chování. Navíc v dlouhodobých obchodních vztazích, nepatrná změna nebo úprava nevyžaduje zcela nové uzavření smlouvy. Z textu dnešní podoby článku II jasně vyplývá, že tiché přijetí podmínek smlouvy nesplňuje jeho požadavky. A i když strany vyjádří souhlas s platností takovéto smlouvy, rozhodčí nález nemůže být uznán na základě NÚ, protože neodpovídá jejím požadavkům.

5.2 Požadavek podpisu

Samotný požadavek psané formy takový problém není. V dnešní době existují různé přístupy jak takovýto nárok uzpůsobit potřebám moderních zvyků. Otázkou ale stále zůstává, jestli smlouva uzavřená přes e-mail splňuje náležitosti čl. II odst. 2. V době, kdy byla NÚ stvořena, o elektronické komunikaci nebyl ani náznak, jak tedy může takto zastaralý článek být používán v dnešním moderním světě?

Všeobecně vládne názor, který pochází i z pravidel UNCITRA o elektronickém obchodě (E-Commerce), že rozhodčí doložka uzavřená elektronickou cestou je platná podle čl. II odst. 2, jsou-li připojeny elektronické podpisy nebo pokud je obsažena v řetězu e-mailů a je dostatečně uložena nebo existuje v jiné písemné formě. Taktéž se v ročence pravidel UNCITRAL hovoří o tom, že s uživateli e-mailu nebo počítačů a klasického papíru by mělo být zacházeno stejně a rovnoprávně.⁹⁵

I když jiné nástroje, ať už se jedná o pravidla UNCITRAL nebo Vzorová pravidla UNCITRAL, napomáhají s interpretací a výkladem čl. II odst. 2, jelikož se jedná o mnohem mladší instrumenty a berou v potaz modernější praktiky. Ovšem v žádném případě nemohou nahradit NÚ. Je pravda, že poskytují určité směrnice v tom jak interpretovat NÚ a její zastaralé požadavky, ale otázkou zůstává, jestli je toto správné a jestli to nevede k neúčtě k NÚ. Pokud je v dohodě napsáno, že smlouva musí být podepsaná, a v tomto smyslu je více než jasné, že podpis musí být na papíře, jak je možné, že soud uzná i nepodepsanou e-mailovou smlouvu o rozhodčím řízení?

Švýcarský soud se k problematice podpisu vyjádřil s tím, že s novou technologií je požadavek podpisu méně důležitý než byl před 50ti lety:

„...We should not forget that, with the development of modern means of communication, unsigned written documents have an increasing importance and diffusion, that the need for a signature inevitably diminishes, especially in international commerce, and that the different treatment reserved to signed and unsigned documents is under discussion“⁹⁶

Stejně, jak se soudy rozhodly řešit otázku elektronického uzavírání smluv, rozšiřují také podmínku podpisů. Podle basilejského soudu není potřeba podpisu, pokud je rozhodčí doložka obsažena ve výměně korespondence, je dostačující, že strany vyjádřily společný záměr:

„The second part of Article II(2) broadens the meaning of agreement in writing by adding the agreement which have been concluded by an exchange of

⁹⁵ General Assembly Resolution 51/162 of 16 December 1996, odstavce 5-6.

⁹⁶ *Compagnie de Navigation et Transports S.A. v MSC (Mediterranean Shipping Company) S.A.*, publikováno v YCA Vol. XXI, s. 697. (Švýcarsko, 1995).

*letters and telegrams. . . . The signature of the parties is not necessary in this case. . . . It is sufficient that the parties express their intent in writing.*⁹⁷

Oba zmíněné případy, které se věnují problematice čl. II, byly rozhodnuty více než před patnácti lety, od té doby nebyly v oblasti NÚ provedeny žádné významné kroky, které by naznačovaly modernizaci. I když se profesor van den Berg plně věnuje modernizaci, zatím je to pouze jen koncept, který není plně dokončen.⁹⁸

Existují ovšem také rozhodnutí jako například od švédského soudu⁹⁹, které je novější a v rozporu s interpretací jiných soudů. V tomto případě soud odmítl uznat rozhodčí smlouvu, která byla uzavřena pomocí e-mailu a s odkazem na podmínky GENCON, protože nesplňovala požadavek písemné formy. I když byl soudu ukázán řetěz e-mailů, ve kterém se diskutovalo o podmínkách rozhodčího řízení společně s GENCON podmínkami. Tyto podmínky nebyly zvlášť podepsány a soud rozhodl, že následující důkazy nedostatečně naplňují základní požadavky čl. II odst. 2 NÚ.

5.3 Požadavek psané formy a výměny

Požadavek psané formy a výměny podepsaných dokumentů je plně v rozporu s ustálenými praktikami v obchodním světě. Velmi často se stává, že jsou tyto požadavky literárně aplikovány dotázanými soudy a v tomto leží největší problém. Pokud se zamyslíme nad tím, jakými způsoby se uzavírají smlouvy, vyjde najevo, že ty nejběžnější metody nemusejí spadat do působnosti NÚ.

Oba požadavky jak podpisu, tak i výměny dokumentů jsou nemožné v případě, že jsou nabídnuté podmínky přijaté úkonem, chováním nebo ústně. Nejčastější situace jsou takové, že nám obchodník pošle zboží společně s podmínkami, které obsahují rozhodčí doložku, ale my tyto podmínky nepodepíšeme a nepošleme zpět, ale pouze zaplatíme zboží nebo se řídíme stanovenými kroky, které byly dohodnuty. Stejně tak nebude platná smlouva, která byla ústně navrhuta a písemně přijata s odkazem na dohodnuté podmínky. Pokud se strana pouze odkazuje ve vyměněných dokumentech na

⁹⁷ *DIETF v RF AG*, publikováno v *YCA Vol. XXI*, s. 685. (Švýcarsko, 1994).

⁹⁸ VAN DEN BERG, A.J. *Hypothetical Draft Convention on the International Enforcement of Arbitration Agreements and Awards*.

⁹⁹ 1999 (2) Stockholm Arb. Rep., 16. dubna. (Švédsko, 1999).

již jiný existující dokument, např. standardní obchodní podmínky, bude tento rozšířený způsob uzavírání smluv platný pro potřeby NÚ? Ne vždy.

Když má soudce rozhodnout o platnosti doložky vloženou pouze referencí k ní v hlavním dokumentu, nebývá problémem dokázat vůli stran. Problém nastane tehdy, má-li se naplnit požadavek psané formy, kterou určuje NÚ. Ve většině jurisdikcí je tento problém řešen na národní úrovni a státy mohou do svých zákonů zapojit část, která se věnuje referenci dokumentů. V České republice je toto ošetřeno v ZRŘ §3 odst. 2, který tento druh přijetí podmínek akceptuje. Ovšem je nutno podotknout, že tento druh přijetí není zmíněn v žádném z článků NÚ, a tudíž čistě záleží na soudci a jakou interpretaci zvolí.

Většina autorů tento problém zlehčuje a věří, že se vyřeší jednotnou interpretací soudů. Tak se zatím neděje a tento problém není pouze jen teoretickým, ale jak bude patrné z následujících případů, tak jde o potenciální hrozbu rozhodčího řízení v každé jeho fázi.

Ve spoustě jurisdikcí nalzáme kontroverzní rozhodnutí pověřených soudů, které přísně aplikují písemný požadavek a výměnu dokumentů. Například v USA ve věci *Kahn Lucas*¹⁰⁰ odvolací soud neuznal nárok kupujícího, aby se zahájilo ve věci rozhodčí řízení z důvodu chybějícího podpisu. Objednávka totiž obsahovala jméno prostředníka, ale podepsaná byla kupujícím. Mimo jiné tato objednávka obsahovala rozhodčí doložku. A právě kvůli tomu, že rozhodčí doložka nebyla zvláště podepsaná prostředníkem, nemohl být připojen k rozhodčímu řízení. Je důležité rozumět tomu, že tímto způsobem všechny tři strany, jak prodávající, kupující tak i prostředník obchodovali několik let a argument odvolacího soudu je přinejmenším udivující.

Trend, který tento případ nastolil, byl takový, že rozhodčí doložka musela být buďto přímo podepsaná nebo muselo jít o výměnu dokumentů ve formě dopisů nebo telegramů. Ve věci *Chloe Z Fishing Co., Inc. v Odyssey Re (London) Ltd.*¹⁰¹, který se dostal před soud jen o rok později, se americký soud přiklonil k mnohem liberálnější interpretaci výměny dokumentů a definici dopisu či telegramu. Soud povolil žádost

¹⁰⁰ *Kahn Lucas Lancaster, Inc. v Lark International Ltd.*, publikováno v YCA Vol. XXIV, s. 900. (USA, 1999).

¹⁰¹ *Chloe Z Fishing Co., Inc. v Odyssey Re (London) Ltd.*, publikováno v YCA Vol. XXVI, s. 910. (USA, 2000).

zahájit rozhodčí řízení na základě existence potvrzení o pojištění a odkazu na rozhodčí doložku obsaženou ve smlouvě. Tato samotná smlouva nebyla ovšem poslána.

Hlavním argumentem bylo to, že v Londýně je všeobecně známo, že každý broker zná dokumenty a podmínky námořního pojištění obsahující rozhodčí doložku, a tudíž jsou s ní obeznámeni. Takže aniž by byla samotná smlouva o pojištění obsahující rozhodčí doložku jakkoliv přeposlána, fakt, že je všeobecně známá a uznávána postačilo k rozhodnutí, že došlo k výměně dokumentů a rozhodčí řízení dostalo zelenou.

Aby této kontroverze nebylo málo jen o měsíc později rozhodl opět americký soud ve věci *Bothell v. Hitachi Zosen Corp.*¹⁰² poměrně striktněji. V této věci soud zamítl žádost o zahájení rozhodčího řízení s tím, že neproběhla správně výměna dokumentů. Mezi prodávajícím a kupujícím proběhla výměna několika objednávek, které se odkazovaly na „Všeobecné podmínky“, které nebyly k objednavce připojeny. Na základě této informace soud rozhodl, že se jednalo jen o běžnou referenci, která nesplňovala podmínky výměny dokumentů.

Podobně rozhodl i francouzský soud ve věci *Bomar Oil*¹⁰³, když odmítl vykonat rozhodčí nález na základě neexistence rozhodčí doložky. Soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že nestačí pouze odkaz na všeobecné podmínky, ale že takový odkaz musí být dostatečný a obsažený v hlavní smlouvě:

„Article II of the Convention required that the existence of the clause be mentioned in the main contract, unless there exists between the parties a longstanding business relationship which insures that they are properly aware of the written conditions normally governing their commercial relationships.“

Pokud by takovéto odůvodnění bylo aplikováno i v předchozím případě *Kahn Lucas*, pravděpodobně by žádost o zahájení rozhodčího řízení povolena byla.

Ve věci *Moscow Dymano v. Ovechkin*¹⁰⁴, hokejový klub Moscow Dynamo získal rozhodčí nález od Ruské hokejové federace proti hráči Alexandru Ovechkinovi a snažil se ho uplatnit ve Spojených státech. Spor vznikl z údajného závazku hrát za

¹⁰² *Bothell v. Hitachi Zosen Corp.*, publikováno v YCA Vol. XXVI, s. 939. (USA, 2000).

¹⁰³ *Bomar Oil N.V. v. Entreprise Tunisienne d'Activités Pétrolières*, publikováno v YCA Vol. XV, s. 447. (Francie, 1989).

¹⁰⁴ *Moscow Dymano v. Ovechkin*, 412 F. Supp. 2d 24. (USA, 2006).

Dynamo další sezonu, pokud Dynamo srovná finanční nabídku jiného klubu. Ovechkin ovšem přestoupil do klubu ve Spojených státech. S Dynamem podepsal Ovechkin standardní hráčskou smlouvu. U soudu ve Washingtonu se Ovechkin bránil s tím, že žádnou rozhodčí smlouvu nebo doložku nepodepsal, a tudíž je rozhodčí nález neplatný. Místní soud uznal jeho návrhy a odmítnul nález uznat. Soud nalezl, že v daném případě neexistovala smlouva, která by splňovala podmínky čl. II.

Další ukázka rozlišnosti rozhodnutí je ve věci *Marc Rich & Co. AG. v. Societa Italiana Impianti PA*¹⁰⁵. V tomto sporu švýcarská společnost Marc Rich uzavřela smlouvu o prodeji surové nafty italské společnosti Impianti. Po uzavření hlavní smlouvy poslal Marc Rich fax Impianti s rozhodčí doložkou s tím, že aplikované právo bude právo italské a místo sporu bude Londýn. Impianti na tento fax dále nereagovala. Anglické soudy uznaly platnost této rozhodčí doložky, ovšem Impianti se odvolala na soud v Itálii a odporovala uznání nálezu. Tento soud podle svých dřívějších rozhodnutí¹⁰⁶ neuznal nález s tím, že ve věci nebyla platně uzavřená rozhodčí smlouva, protože chyběla psaná odpověď.

Ještě dalším kontroverzním rozhodnutím je ukázka z *Robobar Ltd. v. Finncold SAS*¹⁰⁷. Italská společnost Finncold dodávala anglické společnosti Robobar součásti k lednicím. Po obdržení nabídky od Finncold, poslala Robobar potvrzení obsahující doložku o tom, že jakýkoliv spor bude odkázán na rozhodce, který bude vybrán prezidentem Právnícké komory. Po dohadech o platbě a vadnosti zboží podala Finncold žádost o prozkoumání věci k italskému soudu. Ten rozhodl o své jurisdikci a rozhodl o neexistenci rozhodčí smlouvy s tím, že Finncold neodepsal na potvrzení nabídky formou dopisu nebo telegramu. Soud i odmítl námitku Robobaru, že toto rozhodnutí je v rozporu s obchodními praktikami a je v neprospěch Finncoldu, protože to naruší jeho obchodní pověst.

Trošku novějším příkladem je případ řešený v Kanadě a to *Pan Liberty Navigation Co. Ltd. v. World Link (HK) Resources Ltd*¹⁰⁸, kde soud připojí

¹⁰⁵ *Marc Rich & Co. AG. v. Societa Italiana Impianti PA*, publikováno v YCA Vol. XVII, s. 554. (Itálie, 1991). Tento případ byl také projednáván před Evropským soudním dvorem a to na popud samotného anglického soudu, pro bližší informace: 25. července 1991, Case C-190/89, *Marc Rich & Co. AG. v. Societa Italiana Impianti PA*, [1991] E.C.R. I-03855.

¹⁰⁶ *Universal Peace Shipping Enterprise SA v. Montedipe SpA*, publikováno v Vol. XVII, s. 233. (Itálie, 1991).

¹⁰⁷ *Robobar Ltd. v. Finncold SAS*, publikováno v YCA Vol. XX, s. 739 (Itálie, 1993).

¹⁰⁸ CA British Columbia, 8 April 2005, 2005 BCCA 206. (Kanada, 2005).

k rozhodčímu řízení třetí stranu, aniž by o ní byla zmínka s tím, že je součástí rozhodčí smlouvy. V tomto případě kanadský odvolací soud přerušil vlastní stání, aby umožnil průběh rozhodčího řízení v Anglii. Při rozhodování přihlédl k tomu, že v tomto případě existuje veřejný zájem v prospěch rozhodčího řízení, aby se dodržel způsob vyrovnání, který si strany samy zvolily.

Poslední ukázka od australského soudu z roku 2006 ještě více podtrhuje problémy vzniklé z požadavku psané formy, jde o případ *Pan Australia Shipping Pty v. The Ship 'Comandate'*¹⁰⁹. Zde soud první instance odmítl uznat platnost rozhodčí doložky, kvůli nepsané formě. Jedna strana poslala druhé smlouvu o přepravě obsahující rozhodčí doložku. Tato smlouva byla poslána zpět s několika úpravami. Výměna různých oprav a dodatků probíhala mezi stranami několikrát, ale ani jedna úprava se netýkala doložky o rozhodčím řízení. Konečná verze nebyla podepsána, ale strana pouze splnila požadavky a poslala příkaz k platbě. Na základě tohoto faktu soud shledal rozhodčí doložku neplatnou, protože nebyly splněny požadavky článku II a smlouva byla uzavřena pouhými kroky stran, ale bez psané podoby.

I když toto rozhodnutí bylo vyšším soudem zrušeno a rozhodčí doložka byla uznána platnou, stále existuje spousta pochybností o tom, jak se daný soudce postaví k určité věci. Vyšší soud rozhodl na základě toho, že dohoda byla obsažena ve výměně dokumentů a kvůli tomu je platná. Pokud by soud shledal, že dohoda byla uzavřena akty stran, bez výměny nebo podpisu, mohl by být rozhodný výsledek zcela jiný.

Jak je vidět z těchto ukázek, některé státy jsou benevolentnější v uznávání nároků platnosti rozhodčích smluv než jiné, například anglické soudy v porovnání s italskými. Takovýto trend může mít i neblahý vliv na obchodní prostředí. Pokud si obchodníci uvědomí, že italské soudy jsou velmi striktní v aplikaci čl. II, a italští obchodníci tohoto začnou využívat, může poklesnout obchodování s italskými firmami, kvůli nejistotě platnosti rozhodčího nálezu vydaným v jiném státě než v Itálii. Z pohledu obchodníka a potencionální strany v rozhodčím řízení, je současný trend soudů zcela nechtěný a nežádáný, stejně tak jak z právního hlediska. Nevolá právě toto rozporuplné chování po opravách nebo spíše celkové reformě NÚ?

Tyto případy poukazují na fakt, že soudní interpretací se v žádném případě nesjednotí výklad NÚ. Nejde jen o to, že je spousta kontroverzních rozhodnutí

¹⁰⁹ *Pan Australia Shipping Pty v. The Ship 'Comandate'* (2006) FCA 1112. (Austrálie, 2006).

v různých státech, ale i soudy v jednom státě rozhodují odlišně. Rozhodci mají tu pravomoc rozhodnout o své vlastní kompetenci řešit spor rozhodčím řízením. Rozhodnutí dělají velmi otevřeně. Většina rozhodců má zkušenosti z obchodního světa, a tak existenci smlouvy porovnávají mimo jiné i podle zažitých zvyklostí a obchodních praktik. V případě, že rozhodce uzná za správné pokračovat, vydaný náleží by měl být platný bez dalších otázek a zkoumání. Jsou to právě soudci samotní, kteří interpretují doslovný výklad, tak jak bylo zvykem při vzniku NÚ. I toto je jeden z důvodů, proč by měl být vliv soudů omezen.

V poslední fázi rozhodčího řízení mají soudy největší vliv a dokážou celý průběh rozhodčího řízení znehodnotit tím, že i když rozhodce o své kompetenci rozhodl, soudce mu ji zruší. Jeden z rozhodců se k této problematice vyjádřil, že proces uznávání rozhodčích nálezů je nejslabší článek řetězu mezinárodní obchodní arbitráže¹¹⁰.

¹¹⁰ BLESSING, M, *The New York Convention – Major Problem Areas, The New York Convention of 1958*. ASA Special Series No.9, s. 17-20 (1996).

Článek V

6.1 Úvod

Tato kapitola se bude věnovat případům, kdy soud může zamítnout uznání a výkon rozhodčího nálezu na základě NÚ. Touto problematikou se zabývá čl. V. Ten stanovuje, že soud může neuznat rozhodčí nález na základě šesti různých návrhů. Výčet těchto důvodů, kdy se strana může odvolat na základě čl. V, je konečný. Tudíž strana, která se odvolává proti rozhodčímu nálezu nemůže požadovat jeho neuznání a zamítnutí výkonu za žádných jiných podmínek než těch, které jsou uvedeny v čl. V.

Potom, co strana, která stojí o uznání a výkon nálezu zařídila všechny potřebné náležitosti ukládané článkem IV, může zažádat o jeho výkon u místních soudů. Žádost o uznání a výkon rozhodčího nálezu může být soudem zamítnuta, pokud jedna z podmínek čl. V odst. 1 je dožadována, v tomto případě důkazní břemeno leží s odporující stranou, nebo pokud soud ze své vlastní iniciativy nebo i po podání návrhu odporující strany uzná alespoň jednu z podmínek čl. V odst. 2. Pokud soud odmítne veškeré námitky k uznání a výkonu nálezu, podle článku III NÚ, se případný výkon řídí podle místních zákonů v zemi kde je nález uznán. Soudce také může zkoumat pouze to, jestli je samotný výkon takového nálezu v rozporu s navrhnutou námitkou a nezkoumá jeho věcnou správnost.

Pokud soud uzná vnesené námitky jako právoplatné a odmítne nález uzнат a vykonat, může strana, která o uznání usiluje, požádat o uznání v jiné zemi. O uznání se žádá v zemi, kde má dlužník nějaký majetek, ať již movitý nebo nemovitý. Teoreticky může strana zažádat o uznání v kterémkoli jiném státě. Například v tom, kde jsou soudy více kladně orientovány k uznávání cizích rozhodčích nálezů a poté zažádat v zemi, kde má dlužník majetek o uznání a vykonání cizího soudního rozhodnutí. Tento proces je ovšem složitější než uznání rozhodčího nálezu podle NÚ.

Celý článek V má jakousi roli strážce těch nejfundamentálnějších principů spravedlnosti. Především se snaží, aby samotné rozhodčí řízení bylo vedeno spravedlivě

a aby rozhodčí tribunál nepřekročil hranice své působnosti. Aby žádost o zamítnutí rozhodčího nálezu byla úspěšná, postačuje pouze vznesení jednoho z předpokladů článku V.

Druhý odstavec přenáší iniciativu možnosti neuznání rozhodčího nálezu na samotný soud. Pokud dotýčný soud dospěl k závěru, že v případě uznání a vykonání rozhodčího nálezu by takový rozsudek mohl poškodit svrchovanost státu.

Ovšem je důležité zmínit, že soud nemá pravomoci pozměnit rozhodčí nález, co se týče jeho obsahu. Nemůže změnit částky dlužníků nebo pozměnit časové limity plnění. Co soud může udělat je, neuznat a nevykonat rozhodčí nález jako celek, v takové podobě jak ho vydal rozhodčí tribunál.

Jak je vidět z úvodního odstavce čl. V, dotázané soudy mohou, ale nemusí odmítnout rozhodčí nález a jeho uznání nebo výkon. To znamená, že tento článek neklade soudům příkaz odmítnout rozhodčí nález, pokud byla žádost na základě jedné z podmínek úspěšná. I v případě, že soud uzná, že podmínka z čl.V je naplněna, stále může rozhodnout o uznání a vykonání rozhodčího nálezu. Toto je vysvětleno i Nejvyšším soudem v Hong Kongu, který je přesvědčen, že tato možnost napomáhá spravedlivějšímu systému:

„ . . . even if a ground of opposition is proved, there is still a residual discretion left in the enforcing Court to enforce nonetheless. This shows that the grounds of opposition are not to be inflexibly applied. The residual discretion enables the enforcing Court to achieve a just result in all the circumstance . . . „¹¹¹

O to, jestli soudy opravdu mají výběr rozhodnutí, se vedou diskuze. Oficiální verze NÚ byla vyhotovena v anglické, francouzském, španělském, ruském a čínském jazyce, a kvůli tomu se překlady těchto verzí mohou interpretovat různě. Například francouzský překlad spojení „. . . mohou být odepřeny. . .“ se spíše podobá spojení „. . . bude pouze odepřen pokud. . .“¹¹² Toto nastiňuje spíše tu variantu, že pokud je jedna

¹¹¹ *China Nanhai Oil Joint Service Cpn v Gee Tai Holdings Co. Ltd.* publikováno v YCA Vol. XX, s. 671. (Hong Kong, 1995).

¹¹² Francouzský originál zní „. . . ne seront refusée . . . que si. . .“.

z námitek uvedených v čl. V úspěšná, uznání a odepření bude automatické. Pokud soudy opravdu mají na výběr, takový postoj podporuje nejednotnost interpretace NÚ.

Ale jak je patrné, autoři tohoto článku chtěli dát prostor autonomii stran a s tím předvídali, že ne vždy bude rozhodčí řízení vedeno v duchu spravedlivosti, a tudíž počítali s možností odvolání se k místnímu orgánu. Ovšem jsou to právě strany samotné, které si dobrovolně vybraly rozhodčí řízení namísto soudního, a tudíž nemohou počítat, že stejná práva ale i povinnosti budou dodržována v mimosoudním řešení sporů. Výhoda státních soudů je, že poskytuje určitou záruku spravedlivého procesu a pokud se strany ze své vlastní vůle vzdaly možnosti řešit spor soudní cestou, znamená to, že se rozhodly vzdát se i určitých práv.

V žádném případě nenavrhuji, že pokud se strany vydaly na cestu rozhodčího řízení automaticky ztratily právo na spravedlivý proces. Je samozřejmé, že základní zásady spravedlivého procesu musejí být dodrženy, ale tím, že si strany mohou dohodnout své vlastní podmínky, jak bude řízení probíhat, nemohou spoléhat, že mají naprosto stejná práva jako účastníci soudního řízení. Pokud si předem dohodnou, že nebudou poskytovat znalecké posudky, nemohou tuto dohodu napadnout u místního soudu. A toto by měli mít na mysli soudci, když rozhodují o uznání nebo výkonu rozhodčího nálezu.

Dalším potencionálním problémem ve spojení s čl. V je prekluze a v jakých případech se může na uznání a výkon vztahovat. Pokud odporující strana měla dostatečné šance vznést námitky před nebo během rozhodčího řízení, nemělo by ji být nyní dovoleno vznést ty samé námitky znova.

6.2 Článek V odst. 1 písm. a)

Tato část článku V se skládá ze dvou možností odepření. První je, že místní orgán může odepřít uznání a výkon pokud jedna ze stran je nezpůsobilá k jednání a druhá, pokud rozhodčí dohoda není platná.

6.2.1 Nezpůsobilost

Nezpůsobilostí k jednání kterékoliv ze stran se myslí schopnost uzavírat smlouvy a být těmito smlouvami vázán. Způsobilost se posuzuje zpětně k době, kdy byla uzavřena rozhodčí smlouva nebo doložka¹¹³.

Menší problém způsobuje obrat, že strany jsou nezpůsobilé podle zákona, který se na ně vztahuje. V praxi to znamená, že se tento problém posuzuje podle národnosti strany nebo v případě společnosti podle jeho registrované adresy. Záleží pak na schopnosti odpůrce strany prokázat, že podle zákonů v zemi jeho protistrany není vnímán jako způsobilý podepsat rozhodčí smlouvu. Problém může vzniknout pokud má strana dvojí občanství nebo pokud se jedná o dceřinou společnost, která působí v jiné zemi než ta hlavní.

Jednou z nejběžnějších ukázek, kdy jedna ze stran je nezpůsobilá k jednání v mezinárodním obchodě nastává, když je rozhodčí doložka uzavřená se státem, veřejným orgánem nebo národní agenturou. V takovémto případě záleží na místních zákonech, jestli povolují svým veřejným orgánům uzavřít patřičné smlouvy, popřípadě zda mohou zažádat o formální povolení vstoupit do rozhodčího řízení. Otázkou stále zůstává, kdy má veřejný orgán pravomoci vstoupit do takového závazku? V tomto směru existují dvě naprosto odlišná tvrzení, ty si ukážeme na následujících případech.

První ukázkou jsou případy *Fougerolle*¹¹⁴ a *Pyramids*¹¹⁵. Ve věci *Fougerolle*, kde stranami byla francouzská společnost a syrský veřejný orgán. Francouzská společnost měla postavit v Sýrii vojenskou nemocnici. Tato transakce byla potvrzena jak syrskou vládou, tak i jejím ministrem obrany. Když se začaly objevovat problémy s plněním uzavřených podmínek, podle smlouvy byl spor předán do rukou rozhodců. Výsledkem rozhodčího řízení byly dva rozhodčí nálezy, oba vydány ve prospěch francouzské společnosti. Ta posléze podala žádost o uznání a výkon k syrskému soudu,

¹¹³ *Seung Woo Lee v Imaging3 Inc.* No. 06-5593, 283 Fed. App'x 490. (USA, 2008).

¹¹⁴ *Fougerolle S.A. v Ministry of Defence of the Syrian Arab Republic*, YCA 1990, s. 515. (Francie, 1990).

¹¹⁵ *Southern Pacific Properties Ltd v The Arab Republic of Egypt and the Egyptian General Company for Tourism and Hotels*, I.L.M. 752. (Francie, 1983).

který návrh odmítl. Odůvodnil to tím, že syrská strana postrádala způsobilost k uzavření takovéto smlouvy a tudíž odepřela rozhodčí nález uznat a vykonat.

Věc *Pyramids* byla rozhodnuta francouzským soudem na podobné notě, ovšem s trošku rozdílnými fakty. Egyptský ministr turismu uzavřel smlouvu, ve které bylo napsáno, že je „povolená, schválená a ratifikovaná ministrem“. Když rozhodčí soud zkoumal platnost této doložky, dospěl k závěru, že je z ní patrné, že takovýto výběr slov je důkaz záměru vstoupit do smluvního vztahu a přijmout všechny smluvní podmínky včetně rozhodčí doložky. V první instanci, kdy oprávněná strana podala žádost o uznání a výkon rozhodčího nálezu soud tuto žádost zamítl. Stejně rozhodl i Nejvyšší soud s vysvětlením, že samotný podpis ministra je pouze známkou věrohodnosti nikoli však důkazem záměru být vázán smlouvou.

Z první ukázky by se dalo říci, že se takovýto výsledek dal svým způsobem očekávat, protože soud měl rozhodnout o svém vlastním veřejném orgánu. Ale francouzský soud rozhodoval o cizím veřejném orgánu a o to více je jeho postoj zarážející. Pokud jedna strana jedná v kapacitě státní, neměla by být osvobozena od svých závazků, jen proto, že se jedná o veřejný orgán. O to více by mělo být dodržování smlouvy důležitější i z pohledu mezinárodního obchodu.

Na druhé straně spektra leží zcela odlišný případ rozhodnutý italským Nejvyšším soudem¹¹⁶. V tomto případě se spor řešil mezi tuniskými a italskou společností, které se dohodly, že v případě sporu, vstoupí v platnost rozhodčí doložka a rozhodčí soud se bude konat v Paříži na základě ICC pravidel. Podle dohody byl vydán rozhodčí nález ve prospěch tuniských společností. I když tyto společnosti v průběhu rozhodčího řízení argumentovaly tím, že jsou státní autoritou a tudíž nemohly právoplatně uzavřít rozhodčí smlouvu, rozhodčí senát jejich návrhu nevyhověl a vydal rozhodčí nález.

V první instanci, u italského Odvolacího soudu, bylo odepření uznání úspěšné s odůvodněním, že tuniské společnosti jednaly ve veřejné kapacitě a nikoliv jako soukromé osoby, a tudíž byly nezpůsobilé k uzavření rozhodčí doložky. Nejvyšší soud toto rozhodnutí změnil a rozhodl, že strana, která žádala o odepření měla poskytnout důkazy o zákazu nebo nezpůsobilosti vstupu do smluvního vztahu druhé strany.

¹¹⁶ Corte di Casseziona 9 May 1996 no 4342 reforming Corte di Appello di Bari 2 November 1993, no. 811. (Itálie, 1996).

V tomto případě italská společnost měla poskytnout důkaz z tuniského právního systému.

Tento případ položil důležité diktum, že orgán vykonávající veřejnou funkci, může platně vstupovat do soukromého závazkového vztahu:

„. . . we consider that, under the law applicable to international commerce, which necessarily governs the arbitration clause in the present case, legal persons of public law may, unless the parties have explicitly agreed otherwise, undoubtedly agree to arbitration, independent of domestic prohibitions, by the expressing their consent and sharing in the international marketplace, the conditions common to all operators. “

Je pravděpodobné, že toto rozhodnutí bylo inspirováno tuniským případem¹¹⁷, ve kterém soud uznal rozhodčí nález, který byl vydán ve prospěch cizího státního příslušníka proti tuniskému veřejnému orgánu. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že i když byla smlouva a doložka uzavřená s veřejným orgánem, a i když v Tunisku existuje prohibice veřejných orgánů uzavírat určité smluvní závazky, tento zákaz je platný jen na národní úrovni a neměl by se vztahovat na případy mezinárodního obchodu.

V případě, že ani jedna ze stran není státním orgánem, soudy povolují námitku čl. V odst. 1 písm. a) také na situace, kdy jedna ze stran měla menší vyjednávací sílu, zejména se jedná o působení tlaku na uzavření smlouvy, nekalé taktiky nebo zkreslení některých faktů.¹¹⁸

Jak je patrné z těchto ukázek, úspěšnost použití podmínky nezpůsobilosti je velmi nepředvídatelná. V jednom případě, samotné požehnání ministrem onomu kontraktu jako celku, není dostatečný důkaz a v případě, kdy zákony samy neumožňují orgánům nebo institucím, vykonávajícím veřejnou funkci, uzavírat určité smlouvy, jsou takovéto smlouvy dodrženy. K tomu, aby se předešlo zcela odlišným rozhodnutím o tom, kdo je a kdo není způsobilý k uzavření rozhodčí doložky, a aby státní orgány a

¹¹⁷ *Societe Tunisienne d'Electricitee at de Gaz v Societe Entrepose*, publikováno v YCA 1978, s. 283. (Tunisko, 1976).

¹¹⁸ *Grow Biz International Inc. v DLT Holdings Inc. and Debbie Tanton*, publikováno v YCA Vol. XXX, s. 450. (Kanada, 2001).

složky nemohly zneužívat svého postavení, měla by sama NÚ obsahovat přesné vyhraničení způsobilosti.

6.2.2 Neplatnost rozhodčí smlouvy

Pokud dlužník má důvody věřit, že rozhodčí smlouva nebyla platná, může využít tohoto důvodu odepření. Musí dokázat, že zmíněná dohoda není platná podle práva, jemuž strany tuto dohodu podrobily nebo v nedostatku odkazu v tomto směru, podle práva země, kde byl nález vydán.

Než je rozhodčí řízení plně započato, musí rozhodci rozhodnout o své kompetenci (kompetenz-kompetenz pravidlo). To učiní na základě platné rozhodčí smlouvy nebo doložky, která jediná jim takovou kompetenci uděluje. Jestli uznají, že je smlouva platná, pokračují v řízení. Soud poté, co byla vznesena námitka neplatnosti rozhodčí smlouvy, prozkoumává tuto skutečnost znovu. Nenabádá toto k zamyšlení, jestli je takovýto zásah soudu opravdu nutný?

Jedním z největších problémů této možnosti odporu je, že je úzce spojen s článkem II a s problémy, které přináší (tyto problémy jsou detailně vysvětleny v kapitole 3). Úvod čl. V se odkazuje na dohodu zmíněnou v čl. II. Jak je popsáno dříve, například podmínka rozhodčí doložky či smlouvy v písemné formě je kontroverzní. Otázkou stále zůstává, jestli se soudy, které rozhodují o platnosti rozhodčího nálezu musejí řídit přesným formulováním NÚ nebo mohou její přísné požadavky na písemnou formu zjemnit a rozšířit tak, že budou odrážet potřeby dnešního mezinárodního obchodu.

Pokud je pravdou, že převládá spíše ta druhá taktika, v tom případě čl. II ztrácí jakýkoliv význam a je podceňována celá působnost NÚ. Když se samy soudy rozhodnou, že nebudou dodržovat předpisy, které jsou v NÚ dány, potom ji nepotřebujeme a soudy se mohou rozhodovat podle svého vlastního vědění o tom, jak by měl vypadat mezinárodní obchod.

Další problematikou způsobenou touto sekcí je určení podle jakého práva se posuzuje platnost rozhodčí smlouvy. Článek V odkazuje na smlouvu podle článku II, ale článek V sám hovoří o právu, které si strany samy vybraly nebo zákony země, kde byl nález vydán.

Fundamentální charakteristikou rozhodčího řízení je, že rozhodčí smlouva je oddělená a nezávislá na smlouvě hlavní. V případě, že je smlouva hlavní zrušena, smlouva o rozhodčím řízení pokračuje a podle ní se řídí vzniklý spor. V tomto duchu je složitější určit zákon vztahující se na rozhodčí smlouvu, pokud si strany vybraly zákon pro řízení smlouvy hlavní, ale nikoli pro rozhodčí smlouvu. Otázkou potom zůstává, jestli takto zvolené právo je aplikovatelné i na posouzení platnosti smlouvy rozhodčí.

Mezi autory a samotnými rozhodci převládá názor, že pokud je ve smlouvě hlavní obsažena rozhodčí doložka, tato doložka se může řídit zvoleným právem vztahujícím se na smlouvu hlavní. Pokud je ovšem uzavřena rozhodčí smlouva, která není součástí smlouvy hlavní a je chápána jako oddělená smlouva, v tom případě se musí přihlídnout k jinému právu, a to s největší pravděpodobností k právu v místě konání rozhodčí řízení.

Toto není pravidlo, a pokud by se měla tato práce věnovat problému *lex arbitri*, zabralo by to její podstatnou část. Závěrem lze k této problematice stručně říci, že pokud se NÚ snaží upravovat jakým zákonem se bude rozhodčí smlouva řídit, mělo by takové pravidlo být stanoveno jasně a bez možnosti výběru. Buďto se rozhodčí smlouva a posouzení její platnosti či neplatnosti bude řídit místními zákony nebo stejnými zákony jako smlouva hlavní. Takový postoj by přispěl k urychlení řešení sporů a k celkové jednotnosti judikatury. Navíc by to osvobodilo soudy, které zdlouhavě analyzují všechny možné pravděpodobnosti aplikace správného práva.

6.3 Článek V odst. 1 písm. b)

Odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu může být učiněno soudy, pokud jedna ze stran prokáže, že nebyla řádně vyrozuměna o ustanovení rozhodce nebo o zahájení rozhodčího řízení anebo pokud nemohla uplatnit své požadavky pro předložení důkazů.

Tato možnost je jedna z nejefektivnějších a nejvíce využívaných a to z toho důvodu, že se strany mohou odvolat na čl. V odst. 1 písm. b) nejenom v případě, kdy nebyly vůbec vyrozuměny o procesech v rozhodčím řízení, ale i v případě, že stanovené termíny nebyly rozumné a byly těžko splnitelné. Soudy přistupují k této možnosti velmi

obezřetně, protože odepření jakéhokoliv vyrozumění spojují s nedodržením zásady spravedlivého procesu.

Ve většině případů se strany s touto námitkou pokoušejí vznést i námitku porušení veřejného pořádku podle čl. V odst. 2 písm. b) v domnění, že to zvýší jejich šance na úspěch. Mezi těmito dvěma body existuje určitý rozdíl a to v dokazování. Zatímco námitky v čl. V odst. 1 musí být dokázány odporující stranou, námitky v čl. V odst. 2 zkoumají *ex officio* soudci samotnými.

6.3.1 Řádné vyrozumění

Jedním z případů, kdy soud odmítl uznat rozhodčí nález se rozhodoval podle rozhodčích pravidel Svazu pro obilí a potraviny v Kodani. Protože v té době bylo toto odvětví velmi malé, všichni se navzájem znali a tím byl okruh možných rozhodců limitovaný, tato pravidla ukládala, že totožnost rozhodců bude utajená, aby strany nemohly ovlivňovat samotné rozhodce. Při posuzování uznání rozhodčího nálezu soud rozhodl, že ho neuzná a to z toho důvodu, že zatajení složení senátu je v rozporu s řádným vyrozuměním i se spravedlivým procesem.¹¹⁹

U dilematu o doručení a na jakou adresu musí být dokumenty doručeny se soudy shodly, že pravidla, kterými se řídí soudní řízení nejsou v případě rozhodčího aplikovatelná. Ale už se neshodly na tom, jestli poslední známá adresa jedné ze stran je dostačující. Například německý soud odmítl uznat nález s tím, že se nemůže počítat s tím, že straně byly dokumenty doručeny, pokud byly zaslány na jejich poslední známou adresu a to bez rozumného dohledání možné adresy.¹²⁰ Kontroverzní rozhodnutí oproti tomuto německému je od španělského soudu, který uznal za dostačující i to, že byly dokumenty předány třetí straně na poslední známé adrese.¹²¹ Soud ale neuzná, alespoň v Rusku ne, jako správné doručení to, pokud tribunál dá přednost použití adresy na hlavičkovém papíru nežli té uvedené ve smlouvě, i když ta na hlavičkovém papíru může být novější.¹²²

¹¹⁹ Oberlandesgericht of Cologne, June 10, 1976. (Německo, 1976).

¹²⁰ BayObLG, 2000, publikováno v YCA Vol. XXVII. (Německo, 2000).

¹²¹ *Es-Tel Estudi S.L. v X.*, Auto No 281/2006, publikováno v ITA duben 2007. (Španělsko, 2006).

¹²² *OOO Inko Food v OOO Myasokombinat Gvardeiskii Plius*, publikováno v YCA XXXIII. (Rusko, 2006).

Co se týče odepření informace o zahájení samotného řízení, existuje jeden kuriózní případ, ve kterém byla strana vyrozuměna o rozhodčím řízení až po jeho ukončení. Soud v tomto případě správně odmítl uznat rozhodčí nález.¹²³ Bez vyrozumění o zahájení řízení se nařčená strana nemůže bránit.

Hlavním případem v tomto okruhu je *Malden Mills v Hilaturas Lourdes*¹²⁴ rozhodnutý v Mexiku. V tomto případě se rozhodčí řízení vedlo podle pravidel vytvořených AAA v New Yorku. O uznání a výkon se žádalo v Mexiku, kde soud první instance vyslechl námitku mexické strany, a odmítl nález uznat. Hlavním argumentem mexické strany byl fakt, že veškerá dokumentace, včetně předvolání, byly poslány poštou, což bylo v rozporu s mexickým správním řádem, a tudíž nebyla správně vyrozuměna. Podle mexického řádu mají být takové dokumenty doručeny osobně. Odvolací soud argumentaci nižšího soudu odmítl a rozhodnul o uznání rozhodčího nálezu s odůvodněním, že státní řády by neměly mít vliv na úkony rozhodčího řízení, ale mělo by se řídit zvolenými pravidly:

„. . . it results that the summons was made in correct form since the parties waived the formalities established by the Mexican procedural legislation regarding notices, and submitted themselves to the Rules of the American Arbitration Association which permits notices by mail, and the lower Court judge was not just in considering that the defendant should have been summoned in a different manner.“

V návaznosti na předešlý důvod se i pod tímto bodem objevují případy, kdy jedna ze stran využívá možnosti zpochybnit nález na základě nedodržení nebo nereálně stanovených časových limitů týkajících se samotného rozhodčího řízení a úkonů s ním spjatých. Jedním z takových případů je *Carters v. Ferraro*¹²⁵, ve kterém italský soud potvrdil, že 14 dnů na přípravu důkazů je dostačující. Na druhou stranu italský soud označil jeden měsíc na předložení důkazů jako nedostačující, protože vzal v potaz fakt, že místo, kde se důkazy nacházely, bylo postiženo zemětřesením.¹²⁶ Další případ, kdy

¹²³ *Sesostris v. Transportes Navales* 727 F. Supp. 7737 (D. Mass. 1989). (USA, 1989).

¹²⁴ Tribunal Superior de Justicia 1977, publikováno v YCA IV, s. 302. (Mexiko, 1977).

¹²⁵ *Carters (Merchants) Ltd. v Francesco Ferraro*, publikováno v YCA Vol. IV, s. 275. (Itálie, 1975).

¹²⁶ *Bauer and Grobmann OHG v Fratelli Cerrone Alfredo e Raffaele*; publikováno v YCA Vol. X. (Itálie, 1982).

se jedna z nespokojených stran snažila zabránit uznání nálezu za použití čl. V odst. 1 písm. b) bylo u basilejského soudu, který ovšem potvrdil, že sedmidenní lhůta na jmenování rozhodce je dostačující.¹²⁷

Důležité u tohoto důvodu odepření je to, že si strany musí uvědomit, že si vybraly rozhodčí řízení namísto soudního procesu. Hlavní výhodou rozhodčího řízení je jeho rychlost, a tudíž strany nemohou počítat s tím, že na odevzdání materiálů budou mít několik týdnů, jak je tomu u soudu. To by v tom případě rozhodčí řízení ztratilo svůj smysl.

6.3.2 Nemožnost uplatnit své požadavky

Neumožnění obhájit své postavení před tribunálem, je vnímáno soudy jako dostatečné porušení spravedlivého procesu a může zadat důvod k neuznání rozhodčího nálezu. Co ovšem je chápáno jako neumožnění a co je ještě přípustné, to už tak jednoznačné není.

Jedním případem, kdy soud odmítl uznat rozhodčí nález, je *Politek v Hebei*¹²⁸, v němž soud potvrdil, že strany mají nárok obhajovat své vlastní zájmy a povolat svědky. V tomto případě, i když bylo povoleno předvolání expertů, datum konání výslechu nebylo komunikováno druhé straně. Ta tímto přišla o svou šanci na spravedlivou obhajobu sporu. Soud své rozhodnutí okomentoval následovně:

„. . . it is quite clear that the defendant did not have the opportunity of hearing what was presented to the Chief Arbitrator by the plaintiff's employees during the inspection of the equipment and hence was not able to present its side of the case before the experts prepared their report.“

Tento případ může být porovnán s následujícím, kdy rozhodčí senát nejprve povolil předložení určitých důkazů, ale později, po výměně rozhodců, to zakázal a odvolací soud neuznal za vhodné vykonat takový nález, protože byla straně odepřena možnost předložit důkazy tribunálu.¹²⁹ Všeobecně by mělo platit, že soudy neuznají

¹²⁷ Obergericht of Basel, June 3, 1971, publikováno v YCA Vol. IV, s. 309. (Německo, 1971).

¹²⁸ *Politek v Hebei*, publikováno v YCA Vol. XXII, s. 666. (Hong Kong, 1998).

¹²⁹ *Iran Aircraft Industrie v AVCO Corporation*, publikováno v YCA XVIII, s. 596. (USA, 1993).

nález jen v případě, že odpůrci nálezu nebylo umožněno předložit důkazy, zatímco druhá strana je předložit mohla. V případě, že oběma stranám není rozhodčím senátem umožněno předložit některé důkazy, jedná se o spravedlivé rozhodnutí. Pokud strana měla možnost důkazy předložit a předložila je, ale rozhodce je nebral v potaz, pak zásada spravedlivého procesu nebyla porušena.¹³⁰

Stejně tak jako chybují strany, chybují i tribunál rozhodců, když nerozešle získané dokumenty¹³¹ nebo vyslechne experty, aniž by dal stranám vědět¹³². Dokonce se v jednom z řízení stalo, které mimochodem probíhalo pouze výměnou dokumentů, že rozhodce neposlal druhé straně všechny materiály, které dostal a tím ji poškodil, protože nemohla sepsat důkladnou a přesnou odpověď na žalobu. Soud pochopitelně odmítl takovýto nález uznat s odůvodněním, že rozhodce pochybil ve vykonání své funkce.¹³³

Jak je patrné z těchto ukázek, tak se soudy snaží o to, aby i v rozhodčím řízení byla dodržena základní pravidla spravedlnosti. Toto je dokázáno judikaturou ve Spojených státech, kdy soud položil následující diktum o dodržování spravedlivého procesu:

„. . . an arbitral award should be denied or vacated if the party challenging the award proves that he was not given a meaningful opportunity to be heard as our due process jurisprudence defines it . . . It is clear that an arbitrator must provide a fundamentally fair hearing . . . A fundamentally fair hearing is one that meets the minimal requirements of fairness – adequate notice, a hearing on the evidence and an impartial decision by the arbitrator.“¹³⁴

Toto diktum se jeví jako všeobecný standard, který většina soudů dodržuje. Ovšem je podstatné také zmínit, že volba rozhodčího řízení je dobrovolná a strany

¹³⁰ OGH (decided Mar. 31 2005), publikováno v YCA XXXI, s. 583. (Rakousko, 2005).

¹³¹ *G.W.L Kersten and Co. BV v. Société Commerciale Raoul-Duval et Cie*, publikováno v YCA Vol. XIX, s. 708. (Holandsko, 1992).

¹³² Tribunal Fédéral (8. února 1978), 1980 SJ 65. (Švýcarsko, 1978).

¹³³ Oberlandesgericht of Hamburg, 3 April, publikováno v YCA Vol. II, s. 241. (Německo, 1975).

¹³⁴ *Generica Limited v Pharmaceuticals Basic Inc.*, publikováno v YCA Vol. XXIII, s. 1076. (USA, 1997).

nemohou počítat s identickými pravidly pro soudní a rozhodčí řízení. Toto bylo také naznačeno v případě *Parson*¹³⁵:

„Nevertheless, parties that have chosen to remedy their disputes through arbitration rather than litigation should not expect the same procedures they would find in the judicial arena.“

6.4 Článek V odst. 1 písm. c)

Tento důvod neuznání a nevykonání rozhodčího nálezu spočívá v tom, že je platně uzavřena rozhodčí smlouva, ale rozhodci přesáhli hranice své působnosti a v rozhodčím nálezu zahrnuli i skutečnosti, o kterých neměli kompetence rozhodovat.

Působnost rozhodce se v tomto smyslu dá rozdělit do tří skupin: *Extra petita*, *Ultra petita* a *Intra petita*.

6.4.1 Extra petita

Jestliže se rozhodce zcela vykloní z pravomocí, které mu byly dány stranami úřaduje *extra petita*. Tak se děje v případě, že rozhodce spíše zkoumá obchodní taktiky a vztahy mezi stranami, a na základě tohoto zkoumání vyhodnotí, jaký bude nejlepší výsledek. Bere v potaz i takové skutečnosti, které nejsou přímo spojené se samotným sporem. Ukázkou takového jednání je případ *Fertilizer Corporation of India v IDI Management*¹³⁶, ve kterém soud uznal rozhodčí nález, který uvaloval následné odškodnění, přestože ve smlouvě byl tento druh odškodnění výslovně zakázán. Soud odůvodnil své rozhodnutí s tím, že v daném nálezu našel, i když malé, opodstatnění uvalení takového odškodnění.¹³⁷

Z tohoto i dalších případů je patrné, že soudy nemají zájem podkopávat autoritu rozhodců a uznají i takový případ, kdy rozhodce nerozhodl spor na základě dostupných důkazů, ale spíše hrál roli jakéhosi přívětivého skladatele, a soud rozhodl,

¹³⁵ *Parson and Whittemore Overseas Co., Inc. v Societe Generale de l'Industrie du Papier (RAKTA)*, publikováno v YCA Vol. I, s. 205. (USA, 1974).

¹³⁶ *Fertilizer Corporation of India v IDI Management* 517 F. Supp. 948 (1982). (USA, 1982).

¹³⁷ Soud se odkazoval, že to opodstatnění bylo „barely colourable justification“, kdy tento výraz byl vzat z dřívějšího případu *Andros Compania Maritima v Marc Rich and Co.* 579 F.2d 691(USA, 1978).

že na takovémto způsobu rozhodování není nic iracionálního.¹³⁸ Z takovéhoho přístupu ale plyne otázka, jak se k němu postaví strany. Jsou to právě strany, které si vybraly rozhodce a ten má vykonávat svou funkci na základě stanovených podmínek a pravidel, které by měl dodržovat a ne si určovat své vlastní.

6.4.2 Ultra petita

V tomto druhu rozhodnutí, se rozhodci původně drželi stanovených pravidel, ale konečný nálezn obsahoval i prvky, které překračovaly jejich působnost. Jelikož v konečném nálezu jsou obsaženy oba prvky, soud si z takovéhoho nálezu může vybrat pouze ty legitimní, to ale za předpokladu, že se tyto dva prvky dají od sebe oddělit. V případě, kdyby soud zcela odmítl vykonat takový nálezn, byla by to velká ztráta jak času, tak i peněz obou stran.

Jako hlavní ukázn takovéhoho chování je případ *Fiat v Suriname*¹³⁹. V tomto případě se dvě společnosti a vláda Surinamu domluvily na obchodním kruhu, který byl následující. Surinam nakupovalo zemědělskou techniku a automobily od Fiatu a to na základě několika smluv mezi těmito dvěma společnostmi. Surinam Fiatu platilo prostřednictvím prodeje krevet a rýže firmě Onyx, což bylo také provedeno uzavřením několika smluv výhradně mezi Suriname a Onyx. Celý kruh byl uzavřen bankovním účtem, který byl otevřen na jméno Onyx a kam se ukládaly peníze získané z prodeje Surinamu. Tyto peníze pak sloužily Fiatu na produkci požadované techniky. Spor vznikl mezi Surinamem a Onyx, kdy na základě jedné ze smluv Onyx začal rozhodčí řízení podle AAA pravidel.

Rozhodčí soud vydal nálezn ve prospěch Surinam s tím, že obě společnosti jak Onyx tak i Fiat se musejí podílet na odškodnění. Když se Surinam snažilo o uznání a výkon ve Spojených státech, Fiat se bránil tím, že rozhodci překročili svojí pravomoc v duchu čl.V odst.1 pís. c, protože Fiat nebyl součástí smlouvy o rozhodčím řízení. Soud rozhodl, že ta část, která se vztahuje na Onyx může být uznána a vykonána, ale část týkající se Fiatu nikoliv:

¹³⁸ *National Oil Corporation v Lybian Oil Co.*, publikováno v YCA Vol. XVI, s. 651. (USA, 1990).

¹³⁹ *Fiat S.p.A. v Ministry of Finance and Planning of Republic of Suriname*, publikováno v YCA XXIII, s. 880. (USA, 1989).

„. . . it is usually not within the discretion of the arbitration panel to determine whether a non-signatory to an arbitration agreement should be bound by the arbitrators when that issue is not before the panel “

Kontroverzně, v jiných případech se soud rozhodl uznat takový nález, který vázal třetí strany. Jde především o *Orion Shipping*¹⁴⁰, kdy soud uznal vinu třetí strany, která byla mateřskou společností signatářské společnosti. I v *Di Ghello v Busconi*¹⁴¹ soud uznal za vhodné vykonat nález vztahující se na čtyři další společnosti, které nepodepsaly rozhodčí smlouvu, protože se soudu zdály být dostatečně vlastněny a kontrolovány a spojeny se společností, která smlouvu podepsala.

Jak je vidět z předešlých ukázek, soudy se také nemohou dohodnout na tom, co je a co už není v pravomoci rozhodce. Pokud uznají odškodnění, které bylo výslovně zakázané, jako racionální a neuznají chybu jednoho z obchodních partnerů, vede to přinejmenším k zamyšlení.

6.4.3 Infra petita

Jedná se o nálezy, které na druhou stranu nedostatečně pokrývají plně možnou kompetenci rozhodce. Případy, kdy rozhodce nevyužil všech dostupných odškodnění, není terčem kritiky, protože strana, která očekávala více od vydaného nálezu, nemůže tento důvod k neuznání rozhodčího nálezu uvést pod záštitou článku V NÚ.

6.5 Článek V odst. 1 písm. d)

Tento důvod se dá použít na dvě různé situace. První je v případě, že složení rozhodčího senátu zasedlo v takovém složení, které nebylo ujednáno nebo které nebylo v souladu se zákonem. V druhém případě se dá použít, pokud průběh samotného rozhodčího řízení neproběhl v souladu s ujednáním stran nebo bylo-li v rozporu se zákonem v zemi, kde probíhalo.

¹⁴⁰ *Orion Shipping and Trading and others v Eastern States Petroleum Co.* 312 F.2d 299. (USA, 1963).

¹⁴¹ *Di Ghello v Busconi* 673 F Supp. 85. (USA, 1987).

Autoři NÚ chtěli vyzdvihnout autonomii stran a zachovat jejich vůli, a proto dali přednost aplikaci výběru stran před místními zákony. Tudíž soudy mohou a měly by přihlídnout k místním zákonům pouze za předpokladu, že se strany nedohodly na pravidlech. Případ *Rederi*¹⁴² je tohoto postoje zdárnou ukázkou. Soud odmítl uznání a výkon rozhodčího nálezu, protože se rozhodčí senát řídil místními zákony a ignoroval smlouvu o průběhu rozhodčího řízení uzavřenou mezi stranami.

Nejlepší vysvětlení aplikace článku V odst. 1 písm. d) bude na určitých případech z praxe.

6.5.1 Složení rozhodčího senátu

V jednom případě odmítl soud uznat nálezu, protože v pravidlech stálo, že dva rozhodci se musejí dohodnout na předsedovi. Jeden z rozhodců se ovšem do výběrového procesu neangažoval, a tak soud rozhodl o neuznání takového nálezu.¹⁴³

Na druhou stranu ve věci *China Nanhai Oil Service v Gee Tai Holdings*¹⁴⁴ soud uznal rozhodčí nálezu, i když rozhodce byl vybrán z jiného seznamu (CIETAC seznam) než z toho, jaký byl uveden v rozhodčí smlouvě (pekingský seznam). Soud odůvodnil své rozhodnutí tím, že strany si vybraly CIETAC pravidla pro řízení, tak je mají kompletní.

Dalším příkladem je dvojice rozdílných případů ovšem s pomalu identickým problémem, kdy rozhodce byl v určitém vztahu s jednou ze zúčastněných stran a to bylo rozhodčí smlouvou zakázáno. Prvním případem je *Imperial Ethiopian Government v Baruch-Foster Corporation*¹⁴⁵, ve kterém americký odvolací soud neuznal námitku, že byl nesprávně zřízen rozhodčí tribunál. Jako předseda v něm zasedal rozhodce, který dříve pomáhal se sestavením občanského zákoníku v Etiopii a tudíž byl ve vztahu s jednou ze stran. Druhý případ byl rozhodnut opačně. V něm pařížský odvolací soud odmítl uznat a vykonat nálezu, který byl rozhodnut senátem, v němž předseda pracoval

¹⁴² *Rederi Aktiebolaget Sally v S.r.l. Termarea*, Court of Appeal Florence. (Itálie, 1978).

¹⁴³ *Encyclopaedia Universalis, SA v Encyclopaedia Britannica Inc.*, publikováno v YCA XXIX, s 1172. (USA, 2003).

¹⁴⁴ *China Nanhai Oil Point Service Cpn v Gee Tai Holdings Co. Ltd*, publikováno v YCA Vol. XX, s. 671. (Hong Kong, 1995).

¹⁴⁵ *Imperial Ethiopian Government v Baruch-Foster Corporation*, publikováno v YCA Vol. II, s. 251. (USA, 1976).

pro firmu, která po jeho zvolení získala smlouvu s jednou ze stran.¹⁴⁶ Tato smlouva byla uzavřena mezi zahraniční kanceláři. I když si tento rozhodce nebyl vědom takového spojení, měla to jeho firma nahlásit.

6.5.2 Průběh rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení začíná obesláním žaloby a končí vydáním rozhodčího nálezu. Během tohoto procesu se rozhodci musí řídit pravidly, která si strany zvolily. Pokud se jimi nebudou řídit, může kterákoliv strana využít tohoto důvodu k námitce o neuznání rozhodčího nálezu.

Většinou se jako nesprávný průběh řízení nebere případ, kdy mají rozhodci možnost si vybrat, jestli ústní řízení povolí nebo jestli bude probíhat pouze na papíře. Ovšem v případě, kdy smlouva jasně ustanovuje, že řízení bude probíhat ústní formou, soudce nemá na vybranou a v případě porušení, může být důvod v článku V odst. 1 písm. d) využit k odepření uznání. Stejně tak může být uznání odepřeno, pokud strany požádají o ústní jednání a rozhodcem bude jejich žádost zamítnuta.¹⁴⁷

Podobně může soud odmítnout uznání, pokud rozhodčí tribunál správně nedohlédne na vyjednávání stran o možném smíru před zahájením samotného řízení.¹⁴⁸ Na druhou stranu soud odmítne námitku jedné ze stran, že nedošlo k uzavření smírčí dohody před zahájením řízení. Podle odporující strany toto jednání vedlo k porušení rozhodčích pravidel. Soud argumentoval tím, že ve smlouvě sice možnost uzavření smíru je, ale nestává se podmínkou.¹⁴⁹

Žádná pochybení v procesu rozhodčího řízení nebyla shledána po námitce, že jeden z právních zástupců není členem právní komory. Soud rozhodl, že toto není podmínkou ustanovenou v rozhodčí smlouvě, a tudíž nemůže být tento defekt brán v potaz.¹⁵⁰

¹⁴⁶ *JetP AVAX SA v Ste Tecnimont SPA*, 2009, No. 07/22164 (Francie, 2009).

¹⁴⁷ *Intercardon Bermuda Ltd v Callex Trading and Transport Corporation*, publikováno v YCA Vol. XIX, s. 802. (USA, 1993).

¹⁴⁸ *PepsiCo, Inc. v Sichuan Pepsi-Cola Beverage Co. Ltd* 30. dubna 2008. (Čína, 2008).

¹⁴⁹ OLG Celle, 6. října 2005, publikováno v YCA Vol. XXXII, s. 322. (Německo, 2005).

¹⁵⁰ OLG Celle, 31. května 2007, publikováno YCA Vol., XXXIII, s. 524. (Německo, 2007).

Nejen soudy, ale také někteří autoři stále pochybují a mají rozdílné názory na to, co je co a už není defektivní při výběru rozhodce a v procesu rozhodčího řízení s respektem k článku V odst. 1 písm. d). Ani si nejsou jisti, jak velký efekt taková chyba v procesu musí mít, aby byla uznána. Jak je patrné z výše uvedené diskuse, některé soudy spíše zastávají teorii neomezování rozhodčího nálezu, ale jiné naopak zkoumají chyby v procesu a tím nulují výsledek někdy dlouhého a finančně náročného rozhodčího řízení. Opět i tady vládne nejistota a rozporuplnost ve výkladu.

6.6 Článek V odst. 1 písm. e)

Tato část o odepření se sestává ze tří důvodů, prvním je, že rozhodčí nález se ještě nestal závazným, druhým důvodem je zrušení rozhodčího nálezu v zemi, kde byl vydán, a třetím je odložení výkonu rozhodčího nálezu v zemi, kde byl vydán.

Hlavním cílem čl. V odst. 1 písm. e) bylo eliminovat takzvaný *double exeqatur*, který byl představen v Ženevské úmluvě.¹⁵¹ Tedy autoři si spíše vybrali slovo závazný oproti konečný. Aby se stal nález konečný, musel by projít úkony, které mu stanovují místní zákony a to by zbytečně prodlužovalo a zatěžovalo celý systém rozhodčího řízení.

Na druhou stranu, dali autoři poměrně velkou zbraň do rukou stran, když připustili možnost, že se strany mohou odvolat oproti nálezu v zemi, ve které byl vydán. To znamená, že pokud jsou zákony dané země otevřenější k důvodům, kvůli kterým lze nález zrušit, má to neblahé důsledky na celý proces rozhodčího řízení. Snadno se může stát, že si strany záměrně vyberou právě takové sídlo rozhodčího řízení, které jednodušeji umožní případné zrušení nevyhovujícího nálezu.

Pokud opravdu jedna ze stran docílí zrušení nálezu v zemi vydání, může použít tento argument jako důvod neuznání v zemi, kde je o to žádáno. Potom už záleží na soudu samotném jestli využije právo vlastního uvážení a uzná nebo neuzná takový nález.

¹⁵¹ Viz kapitola 3.

6.6.1 Nález se ještě nestal závazným

Opět, jako v celé NÚ, i tato sekce s sebou přináší nejistotu v řešení otázek, které se k této části vztahují. Mezi soudy i autory se vedou ostré diskuse o tom, kdy přesně se nález stává závazným, a podle kterých pravidel se tak stává. Stále se nemohou dohodnout, zda dát slovu „závazný“ jasný a autonomní význam podle NÚ a nebo se řídit zákony země, kde byl nález vydán.¹⁵² Poslední možnost by ovšem znamenala nejednotnost v tomto směru.

Zastánci autonomie tohoto výrazu jsou názoru, že nález by se měl stát závazným, pokud již neexistuje odvolání, které je v rámci rozhodčího řízení, tedy ke stejnému nebo jinému rozhodčímu senátu. Pokud by se měla závaznost soudit podle místních zákonů, znovu by to nastolovalo *double exequatur*, a to je nepřijatelné.

Profesor van den Berg například věří tomu, že možnost odvolání, pokud je ustanovena ve smlouvě, automaticky zahrnuje jak odvolání k rozhodčímu senátu tak i odvolání k soudům.¹⁵³ Toto popírá celý smysl rozhodčího řízení.

Na druhou stranu autoři, kteří spíše zastávají přímou aplikaci místních zákonů argumentují, že i samotná NÚ v tomto článku nabádá ke zkoumání místních zákonů.¹⁵⁴ V současné době je posuzování závaznosti rozhodčího nálezu na místních soudech a z následujících řádků bude patrná nejednotnost v této oblasti.

Ve věci *Saint Gobain*¹⁵⁵ francouzský soud rozhodl, že nález je závazný, pokud v nálezu nejsou obsaženy nějaké nesrovnalosti a za předpokladu, že byl vydán se všemi formalitami, které mu náleží. V tomto případě se jednalo o argument odporující strany, že nález ještě nebyl uznán místním soudem, a tudíž je podle místních (indických) zákonů nezávazný. Soud argumentoval s tím, že odpůrce nepředložil dostatečné důkazy o tom, že v místě konání tento nález nebyl závazný.

¹⁵² GAILLARD, E.; SAVAGE, J. *Fouchard Gaillard Goldman on International Commercial Arbitration*, s. 1678.

¹⁵³ VAN DEN BERG, A.J. *The New York Arbitration Convention of 1958: Towards a uniform Judicial Interpretation*, s. 334.

¹⁵⁴ *Ibid* 152, s. 1682.

¹⁵⁵ *Compagnie de Saint-Gobin-Pont a Mousson v The Fertilizer Corporation of India Ltd.*, publikováno v YCA Vol. I, s. 184. (Francie, 1971).

Stále ale není jasné, podle kterých formalit se vydání má řídit. To dále specifikoval soud ve věci *Animalfeeds International*¹⁵⁶, kdy rozhodl, že nález se stává závazným jakmile je uložen do depositu u německého soudu, jak německý zákon přikazuje. Z toho vyplývá, že se francouzské soudy řídí zákony, kde byl nález vydán. Podobně rozhodl i soud v Itálii, který potvrdil, že nezáleží na zákonech státu, kde se žádá o uznání, ale čistě na zákonech země, kde byl nález vydán.¹⁵⁷

V Belgii soud rozhodl, že hlavním vodíkem v uznání závaznosti je vůle stran.¹⁵⁸ Záleží na smlouvě, potom na pravidlech, které si zvolily a až v poslední řadě na místních zákonech. V tomto případě šlo o posouzení závaznosti v rozhodčím řízení, které probíhalo v Jordánsku a podle jordánského řádu, který přikazoval, že rozhodčí nález musí být potvrzený místními soudy jinak je nezávazný. V rozhodčí smlouvě ale bylo stanoveno, že se nález stává závazným, jakmile je oznámen. Soud tedy rozhodl, že vůle stran převládá nad zákony místa konání řízení.¹⁵⁹ Může být snad tento přístup řešením? Strany si samy zvolí moment, kdy se nález stává závazným a soudy budou tento výběr respektovat. Co se ale stane, když se strany nedohodnou, budou tuto podmínku chtít pozměnit nebo soud jejich autonomii nebude respektovat?

V Německu odvolací soud rozhodl, že hlavním ukazatelem je *lex arbitri*. Tudiž podporuje spíše vůli stran a navíc dodává, že strany mohou využít důvodu nezávaznosti nálezu, jen pokud nebyla vyčerpána možnost odvolání k rozhodčímu senátu.¹⁶⁰ To znamená, že některé soudy nepodpoří odepření uznání nálezu, pokud se strany v rámci rozhodčího řízení odvolaly.

Ve Spojených státech soudy uznaly jako závazný i nález, který byl před soudem v místě vydání a čekal na rozhodnutí, jestli je platný nebo není.¹⁶¹ V tomto případě byl nález zkoumán v Indii, zatímco jedna ze stran požádala o uznání v USA. Soud odůvodnil své rozhodnutí tím, že podle vybraných pravidel pro rozhodčí řízení,

¹⁵⁶ *Animalfeeds International Corporation v SAA Becker at Cie*, publikováno v YCA Vol. II, s. 244. (Francie, 1970).

¹⁵⁷ *Cartes Merchant Ltd v Francesco Ferrari*, publikováno v YCA Vol. IV, s. 275. (Itálie, 1977).

¹⁵⁸ *Inter-Arab Investment Guarantee Corporation v Banque Arabe et Internationale d'Investments*, Journal des Tribunaux 701-702 (Belgie, 1998).

¹⁵⁹ K tomuto stejnému závěru dospěl i soud ve Švýcarsku ve věci *Joseph Miller A.G. v Sigval Bergesen*, publikováno v YCA Vol. IX, s. 437. (Švýcarsko, 1982).

¹⁶⁰ BGH, NJW (1984), 2763. (Německo, 1984).

¹⁶¹ *Fertilizer Corporation of India v IDI Management Inc*, publikováno v YCA Vol. VII, s. 382. (USA, 1981).

ale i podle místních zákonů v Indii je nále z závazný, protože neexistuje možnost odvolat se k dalšímu rozhodčímu tribunálu.

Podobné odůvodnění využívají i další jurisdikce, s tím, že nezáleží na tom, jestli je nále z zkoumán místními soudy, ale záleží na tom, jestli byly vyčerpány všechny přípustné odvolací možnosti na úrovni rozhodčího řízení. Ukázky z praxe také nenaplňují teorii profesora van den Berga, že odvolací nástroje zahrnují státní soudy.

V České republice platí, že nále z se stává závazným, pokud již byl přezkoumán nebo vypršela lhůta přezkoumání jiným rozhodčím senátem.¹⁶² Tím pádem se zařazuje k většině jurisdikcí.

6.6.2 Nále z byl zrušen nebo výkon odložen

U těchto dvou kategorií existuje jeden zásadní problém a to ten, že posouzení podle textu anglického originálu se může brát ze dvou hledisek. První je podle zákonů v místě konání a druhý je z hlediska pravidel, podle kterých byl nále z vydaný. V českém jazyce se zdá, že tento problém odpadá, protože sekce zní:

„ . . . jeho výkon byl odložen příslušným orgánem země, v níž nebo podle jejíhož právního řádu byl vydán. “

Přičemž slovo „jejíhož“ se vztahuje ke slovu „země“, tudíž z toho jasně vyplývá, že se odložení nebo zrušení posuzuje pouze podle zákonů, kde byl nále z vydán.

Naproti tomu anglický text zní:

„ . . . has been set aside or suspended by a competent authority of the country in which, or under the law of which that award was made. “

V tomto případě je pro posuzování možných více variant, protože nikde v textu není slovo, které by spojovalo zemi vydání s právem nebo pravidly, podle kterých byl nále z vydán. Jedná se buďto o zákony v místě, kde byl nále z vydán anebo o pravidla

¹⁶² §27 a §28 ZRŘ.

jiná, podle kterých byl nález vydán. Tato jiná pravidla mohou být pravidla vztahující se na proces řízení, na samotnou rozhodčí smlouvu nebo dokonce i pravidla řídicí smlouvu hlavní.

Ve většině případů se soudy shodly, že se přesto takové právo vztahuje k zemi, ve které byl nález vydán, ale to pouze za předpokladu, že si strany nevybraly svá vlastní pravidla nebo zákony.¹⁶³ Je tedy možné, že si strany vyberou místo řízení například Německo, ale řízení samotné se bude řídit podle anglického rozhodčího zákona.¹⁶⁴

Co ale zajisté nepřináší mnoho objasnění do tohoto problému, jsou dva případy, které nejsou až tak staré. Prvním je případ *Hitachi*¹⁶⁵, ve kterém pákistánský soud přijal kompetenci rozhodovat o tom, jestli zruší rozhodčí nález. Tuto kompetenci přijal z toho důvodu, že i když řízení probíhala v Anglii a Anglie byla také ve smlouvě určena jako místo konání řízení, pákistánské právo bylo ve smlouvě označeno jako právo vztahující se na smlouvu hlavní. Podobného názoru byl i soud v Indii, který vedl řízení podle svých zákonů, protože právo, podle kterého se vedlo řízení v Londýně, bylo právo indické.¹⁶⁶

Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, stále se vedou diskuze o tom, kde byl nález vydán, ale všeobecně, až na několik výjimek, panuje názor, že se jedná o místo, kde byl samotný nález vytvořen, tudíž místo, kde se odehrávalo rozhodčí řízení. Nejedná se o místa, kde se mohla konat slyšení.¹⁶⁷ Profesor a bývalý soudce Mann tento problém správně okomentoval následně:

*„It is submitted that an award is made at the place at which the arbitration is held, i.e., at the arbitral seat. It is by no means necessarily identical with the place or places where hearings are being held or where the parties or the arbitrators reside . . . or of the actual signature or publication of the award.”*¹⁶⁸

¹⁶³ VAN DEN BERG, A.J. *The New York Arbitration Convention of 1958: Towards a Uniform Judicial Interpretation*, s. 350.

¹⁶⁴ Tato možnost byla také potvrzena soudem v Anglii ve věci *Union of India v McDonnell Douglas Corporation*, (1993) 2 Lloyd's Rep. 48.

¹⁶⁵ *Hitachi Ltd and Mitsui Co Deutschland v Rupali Polyester*, publikováno v YCA Vol. XXV, s. 486. (Pákistán, 2000).

¹⁶⁶ *National Thermal Corp. v The Singer Corp.*, publikováno v YCA Vol. XVIII, s. 403. (Indie, 1993).

¹⁶⁷ REDFERN, A.; HUNTER, M. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*, para 10-49.

¹⁶⁸ MANN, F. A. *Where is an Award Made?*, s. 107-108.

Místo toho, aby soudy sjednotily výklad NÚ, způsobují čím dál větší rozdíly v chápání působnosti NÚ a to bude ukázáno i na následujících případech.

6.6.3 Nález zrušen

Pokud byl nález zrušen soudem, ať už v místě konání nebo v zemi, jejíž zákony byly aplikovány během rozhodčího řízení, takový nález už v té dané zemi nemůže být uznán ani vykonán, protože přestal existovat. Může v tom případě takový nález být uznán a vykonán jinde ve světě?

Profesor van den Berg¹⁶⁹ společně s profesorem Sandersem¹⁷⁰ jsou toho názoru že nikoli. Pokud byl jednou nález zrušen už neexistuje nic, co by mohlo být uznáno. Na druhou stranu, NÚ dává soudům na výběr, jestli připustí námitku vznesenou podle čl. V, a tím je tak případné rozhodnutí o uznání ponecháno soudům. Postoj profesorů van den Berga a Sanderse, jak se zdá, podkopává celý smysl mezinárodnosti obchodní arbitráže, protože podle nich, rozhodnutí o případném zrušení probíhá čistě na úrovni místní a nikoli mezinárodní.

Mezi země, které připouštějí uznání a výkon v jiném státě zrušeného nálezu, je například Francie nebo USA. Francouzské soudy potvrdily nejméně ve čtyřech případech, že uznání je možné. Mezi tyto případy se například řadí *Norsolor*¹⁷¹, kdy Nejvyšší soud popřel rozhodnutí soudu odvolacího neuznat nález, který byl částečně zrušen rakouským soudem. Ve věci *Hilmarton*¹⁷² francouzský soud uznal zrušený nález švýcarským soudem na základě aplikace článku VII NÚ. Když se poprvé žádalo o uznání, stále se ještě čekalo na vyjádření švýcarského soudu o zrušení nálezu. Po zrušení nálezu se podruhé žádalo o uznání a i v tomto případě uznání soud vykonal.

V dalším případě americký soud uznal plně zrušený nález egyptskými soudy a nařídil jeho vykonání.¹⁷³ Toto rozhodnutí ale nebylo plně přijato dalšími případy, a tak

¹⁶⁹ VAN DEN BERG, A.J. *Enforcement of Annulled Awards*, s. 15.

¹⁷⁰ SANDERS, P. *New York Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards*, s. 55.

¹⁷¹ *Pabalk Ticaret Ltd. Sirketi v Norslor S.A.*, publikováno v YCA Vol. XI, s. 484. (Francie, 1985).

¹⁷² *Hilmarton Ltd. v Omnium de Traitement et de Valorisation*, publikováno v YCA Vol. XIX, s. 655. (Francie, 1991).

¹⁷³ *Chromalloy Aeroservices v The Arab Republic of Egypt*, publikováno v YCA Vol. XXII, s. 1001. (USA, 1996).

je postoj k tomuto problému i v jedné zemi nerozhodný. Několik soudů odmítlo uznat již zrušený nález s tím, že by nebylo správné takový nález vykonat.¹⁷⁴

V dalších jiných jurisdikcích je v samotném zákoně ukotveno, že pokud byl nález zrušen v jiné zemi, nemůže se již v té zemi o jeho uznání a výkon žádat. Jedná se o italský rozhodčí zákon nebo o rozhodnutí švýcarského¹⁷⁵ a švédského¹⁷⁶ soudu.

6.6.4 Odepření výkonu nálezu

Co se přesně myslí tímto pojmem není jasné ani z dochovaných *travaux préparatoires*. Pravděpodobně se jedná o fázi, kdy takové odepření je výsledkem soudního jednání a platí i v případě, že je takové rozhodnutí jen prozatímní. Podle profesora van den Berga, pokud chce jedna ze stran této možnosti využít, musí příslušnému soudu předložit důkaz o odepření, protože automatická aplikace je nepřijatelná jako důkaz.¹⁷⁷

Jeho myšlenka je podpořena rozhodnutím Nejvyššího švédského soudu¹⁷⁸, ale na druhou stranu existují případy, například *Creighton Ltd.*¹⁷⁹, ve kterém soud v USA odmítl uznat rozhodčí nález potom, co sám zkoumal francouzský řád a dospěl k názoru, že takový nález je automaticky suspendován.

Závěrem lze konstatovat, že i když se autoři NÚ snažili o jednotnost a jednoduchost, protože se poučili z nezdarů předešlých úmluv tím, že dali národním státům možnost interpretovat určité pasáže z NÚ samostatně, způsobili větší nejednotvárnost a to nejen této sekce, ale celého článku V.

¹⁷⁴ *Baker Marine (NIG.) Ltd v Chevron (NIG.) Ltd*, 191 F3d 194, 1999; *Spier v Calzaturificio Tecnica S.p.A.*, 71 F. Supp 2d 279, 1999; *Termoria S.A. E.S.P. v Electrificadora Del Atlantico S.A. E.S.P.*, F. Supp. 2d 87, 2006.

¹⁷⁵ Tribunal Fédéral, publikováno v YCA Vol. XXIX, s. 834. (Švýcarsko, 2003).

¹⁷⁶ *Clair v Berardi*, publikováno v YCA Vol. II, s. 319. (Švédsko, 1980).

¹⁷⁷ VAN DEN BERG, A.J. *The New York Arbitration Convention of 1958: Towards a uniform Judicial Interpretation*, s. 352.

¹⁷⁸ *AB Gotaverken v General National Maritime Transport Company*, publikováno v YCA Vol. VI, s. 237. (Švédsko, 1981).

¹⁷⁹ *Creighton Limited v Government of the State of Qatar*, publikováno v YCA Vol. XXI, s. 751. (USA, 1995).

6.7 Článek V odst. 2

Článek V odst. 2 připouští další možnosti, podle kterých je možné odmítnout uznání rozhodčího nálezů. Odstavec 2 tohoto článku se odvolává na jiné možnosti než ty, co jsou vypsány v odstavci 1. Pořád ale panují dohady o tom, jestli může strana využít důvody v článku V odst. 1 a současně i důvody odstavce druhého. Podle některých soudů to možné není, protože článek V odst. 2 byl zvláště zahrnut, aby poskytl širší možnosti odepření, které se liší od těch v článku V odst. 1. Jiné soudy jsou názoru, že to možné je a připouští posuzování jedné námitky pod oběma body, jak bylo také patrné ze sekce o čl. V odst. 1 písm. b).

6.7.1 Článek V odst. 2 písm. a)

Tato část NÚ se věnuje argumentům, které upozorňují na to, že předmět sporu může být předmětem rozhodčího řízení. Diskuze o tom, co může být předmětem sporu proběhla v kapitole druhé. Není tedy zapotřebí znovu probírat nejasnosti, které arbitrabilita přináší. Za zmínku ovšem stojí, že na rozdíl od předchozích článků, především pak článek II, článek V odst. 2 písm. a), jasně přikazuje, podle kterých zákonů se má posouzení arbitrability řídit.

Článek V odst. 2 písm. a) jasně hovoří o aplikaci zákonů země, kde je o uznání a výkon žádáno. Pokud je v ČR žádáno o výkon nálezů, podle NÚ by soudy měly prozkoumat, ze své vlastní iniciativy, jestli je předmět sporu řešitelný v rozhodčím řízení podle českých zákonů. Co může být předmětem sporu podle českého práva je také probíráno dříve.

Je sice pravda, že tato část článku V je snad jediná část v celé NÚ, která jasně specifikuje aplikovatelné zákony a je jednoznačný ve svém výkladu. Jenže strany si většinou zvolí jiné místo pro průběh rozhodčího řízení, a potom se snaží nález uplatnit také v jiné zemi.

V článku II se nikde nedočteme, podle kterého práva nebo pravidel by se měla posuzovat arbitrabilita sporu. Jak bylo dokázáno, různé státy mají různé standardy a požadavky. Tudíž se lehce může stát, že ve státě s mírnějším zákonem předmět sporu je

arbitrabilní, ale v místě výkonu nálezu jsou zákony přísnější a soudy odmítnou takový nálezn uznat.

Podle profesora van den Berga se soudy všeobecně shodly, že nebudou zhoršovat podmínky pro mezinárodní obchodní arbitráž a budou využívat možnosti, která jim byla nabídnuta článkem V a ve většině případů uznají nálezn vydaný v rozhodčím řízení.¹⁸⁰ To ostatně dokazují také případy z praxe:

„. . . the expansion of business and industry will hardly be encouraged if, notwithstanding solemn contracts, we insist on a parochial concept that all disputed must be resolved under our (national) laws and in our (national) Courts. We cannot have trade and commerce in world markets and international waters exclusively on our (national) terms, governed by our (national) laws and resolved in our (national) Courts.“¹⁸¹

6.7.2 Článek V odst. 2 písm. b)

Důvod porušení veřejného pořádku země je posledním bodem na seznamu možných důvodů odepření uznání a výkonu nálezu. Pro strany slouží jako jakýsi záchranný bod, když ani jedna z předešlých možností nebyla úspěšná. Toto také dokazuje množství případů, které soudy musí v této souvislosti řešit.

Soudy by měly zkoumat to, jestli uznání a výkon napadeného nálezu není v rozporu s veřejným pořádkem té země, ve které se o uznání žádá. Podle článku V odst. 2 písm. b), není jejich povinnost a ani by neměly zkoumat, jestli nálezn samotný je v rozporu s veřejným pořádkem.

Stejně jako předešlý odstavec i tento, přesně vymezuje, jakým zákonem by se soudy měly řídit, když posuzují námitku veřejného pořádku. Článek V odst. 2 písm. b) jasně stanovuje, že jde o rozpor veřejného pořádku v zemi, kde se žádá o jeho uznání a výkon. Soudy, které byly dotázány o výkon nálezu, by neměly brát v potaz jiné hodnoty než ty, které uznává jejich stát. Někteří autoři¹⁸² se domnívají, že by soudy neměly

¹⁸⁰ VAN DEN BERG, A.J. *The New York Arbitration Convention of 1958: Towards a uniform Judicial Interpretation*, s. 360.

¹⁸¹ *Bremen v Zapata Offshore Co.*; 407 U.S. 1; 92 S.Ct. 1907; 32 L.Ed.2d 513. (USA, 1972).

¹⁸² KRONKE, H.; NACIMENTO, P.; OTTO, D.; PORT, N.C. *Recognition and Enforcement of foreign arbitral awards: A Global Commentary on the New York Convention*, s. 366.

analyzovat pouze národní veřejný pořádek, ale měly by se zaměřit spíše na mezinárodní standardy, které jsou všeobecně přijímány, a které jsou mírnější než ty národní.

Český zákona definuje veřejný pořádek následovně:

„Právního předpisu cizího státu nelze použít, pokud by se účinky tohoto použití přičily takovým zásadám společenského a státního zřízení Československé socialistické republiky a jejího právního řádu, na nichž je nutno bez výhrady trvat.“¹⁸³

Jak je patrné, není tato definice nijak jednoznačná ani nápomocná k objasnění tohoto pojmu.

Z dochovaných i nových případů je pozorovatelný trend, kdy se soudy zaměřují spíše mezinárodně na problém veřejného pořádku a pokud uznání a výkon nenarušuje přímo výkon spravedlnosti nebo morální, politické nebo ekonomické zásady země, tak nález uznají. Z toho tedy vyplývá, že i když je tento důvod velmi oblíbený, jen v několika málo případech je úspěšným. Soudy se snaží o zachování rozhodčího nálezu a autonomie rozhodnutí rozhodců a jen v případech, kdy by vykonání popíralo základní principy morálky a spravedlnosti, by zakročily.

Na následujících řádcích si ukážeme určité případy z praxe, které vystihují trend soudů aplikovat jejich výběr ve prospěch rozhodčího řízení, ale i kontroverzní případy, kdy soudy odmítly nález uznat. Nežli přistoupíme k samotným případům, je důležité upozornit, že zásady veřejného pořádku se mění s dobou a co dříve dalo důvod k neuznání nálezu, dnes již neexistuje. Tato myšlenka byla i vyjádřena odvolacím soudem na Novém Zélandě:

„Even within any given common law country the courts cannot by the doctrine of precedent stereotype public policy; what was once the rule need not be accepted as required by current conditions.“¹⁸⁴

Jedním z hlavních posouzení pro úspěšnost této námítky je nedodržení práva na spravedlivý proces a potom zvláště právo být slyšen. Je pravdou, že většina námitek,

¹⁸³ § 36 MPSaP.

¹⁸⁴ *CBI NZ Ltd. v Badger Chiyoda*, (1989) 2 NZLR 669, s. 674. (Nový Zéland, 1989).

kteře jsou vzneseny v tom smyslu, že jedné či druhé straně byl odepřen spravedlivý proces zapadají do odst. 1 písm. b) tohoto článku. Jen ty nejzávažnější prohřešky týkající se nedodržení spravedlivého procesu jsou souzeny jako porušování veřejného pořádku. Mezi takové úspěšné případy patří například rozhodnutí nizozemského soudu o neuznání nálezu, protože rozhodce vydal nález zakládající se pouze na důkazech jedné strany. Druhé straně nebylo umožněno dodat protiargumenty. Podle soudu takový nález porušuje základní hodnoty veřejného pořádku.¹⁸⁵

To, že je rozhodce zaujatý, může být považováno za projev porušení veřejného pořádku, protože to narušuje princip spravedlivého procesu. Například to, že rozhodce neuvedl, že jedna z kanceláří firmy, u které je zaměstnán, zastupuje jednu ze stran, může vést ke zrušení nálezu. Soud nezajímal fakt, že samotný rozhodce s daným zastupováním neměl nic společného a jestli o takovém vztahu věděl či nikoli a rozhodl neuznat nález. Podle soudu je povinností rozhodce provést konfliktní kontrolu, než se ujme funkce.¹⁸⁶

Na druhou stranu, taktéž americký soud rozhodl, že pokud rozhodce a jeden z právních zástupců strany spolu sedí v jedné komoře, neznámá to, že není nezávislý a nález vydaný takovýmto rozhodcem uznal a vykonal.¹⁸⁷ Zdá se, že faktor posuzující, zda-li jde o zaujatost záleží na tom, jestli z takového vztahu vyplývají nějaké finanční či obchodní výhody. Ani soud v Německu neuznal rozhodce jako zaujatého, když koncipient advokátní kanceláře jedné ze stran začal pracovat pro advokátní kancelář rozhodce.¹⁸⁸

Dokonce se objevil případ, kdy advokát jedné ze stran rozhodoval spor jako jediný rozhodce, v tomto případě bylo samozřejmě odepřeno uznání a výkon takového nálezu.¹⁸⁹ Podobné případy jsou pomalu hanbou ve světě rozhodčího řízení, a způsobují nepravdivé pomluvy o tomto druhu vyrovnání, protože celkově stojí proti fundamentálním principům rozhodčího řízení.

Velmi zajímavé je postavení soudů, když řeší úplatky a způsob jakým bylo dosaženo smlouvy. V několika případech jak anglický tak i francouzský soud odmítl

¹⁸⁵ Gerechtshof Den Haag, publikováno v YCA Vol. XXII, s. 731. (Nizozemí, 1998).

¹⁸⁶ *HSMV Corp. v ADI Ltd*, publikováno v YCA Vol. XXV, s. 1080. (USA, 1999).

¹⁸⁷ *HSN Capital LLC v Productor Y Comercializador De Television*, publikováno v YCA Vol. XXXII, s. 774. (USA, 2006).

¹⁸⁸ OLG Dresden, SchiedsVZ 2008, 309, s. 311. (Německo, 2008).

¹⁸⁹ BezG Affoltern am Albis, SJZ 1997, 227, publikováno v YCA Vol. XXIII, s. 754. (Švýcarsko, 1997).

uznat nálezu, protože během slyšení došel k závěru, že vysouzené peníze by sloužily jako úplatek za poskytnuté služby a služby budoucí.¹⁹⁰ Na druhou stranu německý, ale i francouzský a anglický soud uznal nálezu, i když byla vznesena námitka nelegálnosti v podobě úplatků, protože stejná námitka nebo skutečnosti byly již známy před nebo během rozhodčího řízení a byly eliminovány rozhodci.¹⁹¹ V těchto případech už soudci neviděli důvod vznesenou námitku prozkoumávat, protože nemají pravomoci prozkoumávat věcnou správnost nálezu.¹⁹²

Následující kapitola poskytne možné řešení nejednotnosti soudů.

¹⁹⁰ *Lemenda Trading Co. v. African Middle East Petroleum Co.*, (1988) QB 448 (Anglie), *European Gas Turbines S.A. v. Westman International Ltd.*, Rev. Arb. 1994 (Francie, 1988).

¹⁹¹ OLG Hamburg, IPRspr 1999, No. 178, publikováno v YCA XXIX, s. 663. (Německo, 1999); *Westacre Investments Inc. v. Jugoinport SDPR Holding Co.*, publikováno v YCA Vol. XXIII, s. 836. (Anglie, 1997).

¹⁹² Podobně se soudy staví i k vznesení námitky, že pokud bylo řízení vedeno nebo smlouva uzavřena podvodně je to v rozporu s veřejným pořádkem země. V takovém případě soudy neuznají nálezu, jen pokud takový podvod nebylo možné zjistit před nebo během řízení. (*Trans Chemical Ltd v China National Machinery Import and Export Corporation*, publikováno v YCA Vol. XXIII, s. 995. (USA, 1997); *Karaha Bodas Co. LLC v Perusahaan Pertambangan Minyak Dan Gas Bumi Negara*, publikováno v YCA Vol. XXXIII, s. 574. (Hong Kong, 2007).

Možné řešení – Odvolací tribunál nebo nová úmluva

7.1. Důvody pro změnu

Může být vůbec někdy docíleno sjednocení a celková harmonizace mezinárodního zákona o rozhodčím řízení? Je zapotřebí, aby na mezinárodní obchodní arbitráž dohlížely národní soudy? Ideální by bylo, kdyby mezinárodní rozhodčí řízení probíhalo podle čistě mezinárodně uznávaných postupů, bez úpravy státních zákonů a zasahování a přezkoumávání státních soudů. Je rozhodčí řízení vážně autonomní nebo je každé rozhodčí řízení nezbytně řízení i státní?¹⁹³

Někteří autoři volají po delokalizaci sporů řešených v rozhodčím řízení. Delokalizací se myslí, že rozhodčí řízení by bylo zcela odpoutáno od místa konání řízení a tím by zanikla potřeba podpory místních soudů.¹⁹⁴ Tímto omezením by pak vznikla pouze jedna vrstva vlivu státních soudů a to na úrovni poslední fáze v uznání a vykonání nálezu. Tím by také odpadly některé dohady o tom, jaký zákon by se měl uplatňovat na platnost smlouvy nebo nálezu, a strany by si nemohly vybírat místo rozhodčího řízení podle toho, jak jednoduché je zrušení případně nechtěného nálezu místními soudy.

Pokud se opravdu může rozhodčí řízení oprostít od vlivu zákonů v místě konání, proč bychom se nemohli snažit o to samé v zemi, kde se žádá o uznání nálezu? Jak je vidět z předchozích kapitol, je to právě finální fáze rozhodčího řízení, která je nejvíce postižena zásahy soudů. Stejně jako soudní řízení nekončí vydáním rozsudku, ale vykonáním, nemělo by ani rozhodčí řízení končit pouze vydáním nálezu. Strany se pouští do řešení sporu s tím, že dosáhnou určitého výsledku, ale pouhé vydání nálezu není adekvátní dořešení, tím se stává až samotné vykonání takového nálezu. V současné

¹⁹³ Tuto otázku si také pokládá prof. Lew ve článku *Achieving the Dream: Autonomous Arbitration, Arbitration International*, s. 179.

¹⁹⁴ MANGAN, M., *With the Globalisation of Arbitral Disputes, is it Time for a New Convention?*, s. 3.

době globalizace mezinárodního obchodu, existuje ještě nějaké opodstatnění, aby státní soudy přehodnocovaly rozhodnutí mezinárodního rozhodčího senátu?¹⁹⁵

Docílení autonomního rozhodčího řízení by bylo dokonalé, ale je vůbec možné mříť tak vysoko? Někteří si mohou myslet, že jde jen o sen a jiní myslí, že jde o noční můru. Ale když se podíváme zpět na vývoj mezinárodní obchodní arbitráže, myslí by někdo v době, kdy byla Newyorská úmluva tvořena, že jednoho dne bude 146 států z celého světa souhlasit s podmínkami jedné dohody? Navíc myslí by si někdo z Evropy na začátku 20. století, že může vzniknout Evropský soudní dvůr, který bude rozhodovat o problémech evropských občanů?

Proč strany z mezinárodního obchodu upřednostňují rozhodčí řízení před soudním? Je to kvůli tomu, že chtějí, aby jejich neshody byly nakonec řešeny státními zákony a soudci, kteří mohou aplikovat národní právo státu, ze kterého třeba i jedna ze stran pochází? Nebo je to kvůli tomu, že rozhodci jsou z jiných zemí a tím jsou nestranní a současně jde o odborníky na předmět sporu? Strany si záměrně vybírají alternativní způsoby řešení sporu, protože si mohou zvolit nezávislý institut, aby se předešlo možné zaujatosti státních soudů.

Není to tak dlouho, co v několika případech¹⁹⁶ státní soudy zneužily svou pravomoc a chránily své obyvatele i tím, že zastrašovaly rozhodčí tribunál. Není správné, aby si státní soudy v takovýchto případech myslely, že je vhodnější řešit daný spor na úrovni státní a ignorovat tím vůli stran. Spor, který byl dán do rukou opatrně vybraných rozhodců, je stále i tak závislý na vůli soudců, kteří mají rozdílné zkušenosti a kvalifikace. Soudy by měly přijmout skutečnost, že si mezinárodní strany přejí vyloučit jejich převahu nad řešením sporů v případě, že se vydaly na cestu rozhodčího řízení.

Je zřejmé, že během let se napjatá situace mezi státní kontrolou rozhodčího řízení a autonomií stran stále prohlubuje. Jde o jakýsi boj o nadvládu mezi státním zákonem a nezávislostí nebo autonomií rozhodčího procesu. Navíc studie, která byla provedena Universitou Queen Mary v Londýně odhalila, že 17% zúčastněných

¹⁹⁵ Ibid.

¹⁹⁶ *Himpurna California Energy v Indonesia*, publikováno v YCA Vol. XXV, s. 11 nebo *Hub Power co (Hubco) v Pakistan WAPDA* (2000) 16 Arb Int'l 1439.

společností potvrdilo lhostejnost států plně se věnovat uznání rozhodčích nálezů a 10% se setkalo s korupcí místních soudů.¹⁹⁷

Na jednu stranu je pochopitelné, že soudy nechtějí ztratit kontrolu nad řešením sporů, ale pokud by byla zavedena instituce, která by dohlížela na spravedlivý proces, protože toto je největší argument soudců proč zasahovat do rozhodčího řízení, mohlo by rozhodčí řízení probíhat bez soudních zákroků. Co bylo a stále jaksi je zapomenuto, je fakt, že rozhodčí smlouva je smlouva ve svém plném rozsahu. Povinnosti a závazky, které jsou zavedeny by měly být naplněny. Tato smlouva je zárukou samostatnosti a přenechává rozhodcům pravomoc vyřešit dané neshody. Státní soudy by neměly měnit podmínky této smlouvy tak, aby ovlivňovaly autonomii stran nebo limitovaly jurisdikci rozhodčího tribunálu.

Naštěstí, díky rozvoji a lepšímu porozumění ze strany soudů, je dnes rozhodčí řízení více chápáno jako řízení *sui juris*, než jak tomu bylo dříve. Státní soudy se již neangažují do rozhodčího procesu tolik, ale stále mají značnou moc obrátit celý rozhodčí tribunál a jeho rozhodnutí naruby.

V současné době je nezbytné, aby státní soudy asistovaly u rozhodčího procesu, ale neměly by uplatňovat jejich rozhodovací svobodu na posuzování podstaty problému řešeného rozhodčím řízením nebo platnosti konečného rozhodčího nálezu. Soudci by měli napomáhat k poskytování dočasných opatření, asistovat při poskytování důkazů či jiných možných úkonů, které vyplývají a jsou v pravomoci jejich funkce, protože tyto pravomoci nejsou rozhodcům uděleny. Navíc by měl soudce zasahovat jen pokud rozhodce požádá o nějaké opatření a v tom případě by měl soudce vyhovět bez dalšího zkoumání, protože je na rozhodci zkoumat a nikoliv na soudci, jelikož soudci nebyla udělena pravomoc k řešení sporu.

Zmezinárodnění a odpoutání se od státních soudů již funguje. Jde především o mechanismy řešení sporů pod záštitou ICSID a WTO. Jak bude patrné z nadcházející kapitoly, tyto instituce vlastní soběstačný systém na řešení sporů. V takovýchto systémech je zpochybnění státními soudy kompletně pominuto a funkce soudu je vymezena jako pouze nápomocná rozhodčímu senátu.

¹⁹⁷ *International Arbitration: Corporate Attitudes and practices 2008*, publikováno na ICCA Konferenci v Dublinu, červen 2008.

7.2 Ukázky samostatných institucí

Jak se neshody řeší u institucí, které nejsou ovlivňovány místními soudy a národním právem? Zde je odpověď a důkaz o tom, že v praxi samostatné systémy opravdu fungují.

7.2.1 WTO

Světová obchodní organizace (dále jen WTO) je jediná opravdu mezinárodní organizace, která se zabývá řízením obchodu mezi státy. V jejím srdci leží dohody, které byly vyjednané a podepsané světovými obchodními velmocemi a přijaté jako vlastní právní normy. Cílem této organizace je pomoci výrobcům jakéhokoliv zboží, poskytovatelům nejrůznějších služeb, vývozcům a dovozcům při sjednávání jejich obchodu na poli mezinárodním. Státy ratifikací smluv souhlasí s dodržováním pravidel, které WTO nastoluje při mezinárodní obchodě. Žádná pravidla se neobejdou bez porušení, a tak musí být zaručeno dodržování a v případě nedodržení, musí existovat určitý mechanismus vymáhání správného chování určeného smlouvou. O tento pořádek se ve WTO stará systém řízení sporů (Dispute Settlement dále jen DS).

DS dává každému z členských států WTO jistotu, že se bude moci v případě potřeby domáhat svých práv vyplývajících z dohod WTO. DS je založen na zcela jasně definovaných pravidlech včetně harmonogramu, který stanoví lhůty pro dořešení případu. Urovnáváním sporů je pověřen Orgán pro řešení sporů (Dispute Settlement Body dále jen DSB). DSB má jako jediný pravomoc zřizovat skupiny odborníků, tzv. „panely“, kteří případ posuzují. V každém posuzovaném případě učiní panel rozhodnutí v podobě doporučení a to může být následně přijaté nebo zamítnuté DSB. DSB sleduje a vyhodnocuje realizaci nálezu a doporučení. Pokud daná země nesplní nálezu a doporučení, může DSB povolit přijetí protiopatření.¹⁹⁸ Celkově i s odvoláním celý proces řešení sporu netrvá déle než jeden rok a tři měsíce.

Samotné řešení sporu se vede v několika fázích. V této chvíli nejsou prvotní fáze podstatné, protože se dějí čistě na poli WTO a za pomoci konzultací expertů nebo na politické úrovni. Po neúspěšných vyjednáváních přichází druhá fáze a tou je

¹⁹⁸<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-prostredi-celni-problematika/wto-reseni-obchodnich-sporu/1000487/56462/>

sestavení panelu. Panely v rámci DS jsou podobné soudním tribunálům. Panel se sestává ze tří nebo z pěti nezávislých expertů z různých zemí, kteří prošetří důkazy a následně přijmou rozhodnutí v podobě závěrečné zprávy.

Pokud se jedna ze stran odvolá, putuje spor ke Stálému odvolacímu orgánu. Toto je také ta část řešení sporu v rámci WTO, která je důležitá pro použití v této práci. Odvolání je možné v každém projednávaném případě. Ještě než se spor dostane k projednávání u odvolacího panelu, musí DSB vyjádřit s odvoláním souhlas nebo nesouhlas, přičemž zamítnutí odvolání je možné pouze na základě konsensu.

Stálý odvolací orgán je stálá instituce složená ze sedmi osob, které jsou jmenovány DSB na období čtyř let. Členové Stálého odvolacího orgánu musejí být osoby, které jsou právně kvalifikované a mající zkušenosti s mezinárodním obchodem. Tento orgán, ani jeho samotní členové nesmí být spojeni s žádnou z vlád a musí být zcela nezávislí. Toto zajišťuje nezávislost rozsudku a také vysoký standard odbornosti. V tomto směru může hypotetický odvolací tribunál pro mezinárodní obchodní arbitráž fungovat podobně.

Po vydání konečného ustanovení nastupuje poslední fáze a to implementace konečného rozhodnutí a to i rozhodnutí dosaženého v odvolacím řízení. Pokud členská země, která byla terčem stížnosti, prohraje spor, musí se řídit doporučeními obsaženými ve zprávě panelu nebo v nálezů Stálého odvolacího orgánu. Pokud nelze doporučením z praktických důvodů vyhovět okamžitě, může být členovi poskytnuta „přiměřená doba“ na to, aby tak učinil. Pokud ve stanovené době neučiní dotčený stát kroky k nápravě, musí vstoupit do jednání se stěžovatelem (stěžovateli), aby se dohodli na vzájemně akceptovatelné kompenzaci, např. snížení cel v oblastech zvláštního zájmu stěžovatele.

Pokud ani kompenzace nejsou dostačující DSB jednat o patřičných protiopatřeních (pozastavení koncesí nebo závazků) druhé straně. V každém případě pak DSB monitoruje způsob, jakým je přijaté rozhodnutí ve věci implementováno. Všechny případy ve fázi provádění jsou pod dohledem DSB, dokud nejsou plně implementovány.¹⁹⁹

Jsou tu převážně dvě hlavní výhody tohoto systému řešení sporů. První je, že nálezy jsou efektivně samo-vymahatelné. Jestliže člen nesplní doporučení v určitém časovém limitu, může ohrozit své postavení ve WTO a ztratit výhody dohody. Další

¹⁹⁹ Ibid.

předností je, že vyřešení sporu trvá maximálně jeden rok a tři měsíce a to dohromady i s odvolacím řízením. Ovšem ani tento systém řešení sporů není dokonalý, jedním z největších problémů je, že vymáhání nálezu může trvat až několik let.

7.2.2 ICSID

Kdykoliv vznikne spor mezi nezávislými státy, tento spor je veden mezinárodním právem veřejným. Nicméně, tam kde stát uplatňuje komerční funkci, a to buď sám ve vlastní kapacitě či přeneseně přes státní orgán, a vstoupí do obchodního vztahu se soukromou osobou, vzniklý spor může být slyšen státním soudem nebo rozhodcem. Je přirozené, že strana, která není státní orgán, bude usilovat o nestranné řízení oproti řízení před národními soudy, proti kterému bojuje.

Mezinárodní centrum pro urovnávání investičních sporů (dále jen ICSID) je prostředníkem pro urovnávání sporů mezi vládami a soukromými zahraničními investory. Činí tak ve smířčích řízeních a arbitrážích. Centrum bylo založeno v roce 1966 na základě Úmluvy o urovnání investičních sporů mezi státy a cizími státními příslušníky. Centrum je autonomní organizací s úzkými vazbami na Světovou banku. Všichni jeho členové jsou zároveň členy Světové banky. Ve správní radě ICSID, jíž předsedá prezident Světové banky, má každá země, která úmluvu ratifikovala, jednoho zástupce.²⁰⁰

Soukromým investorům, ať už se jedná o jednotlivce či o korporace, nabízí souhrn pravidel a procedur, kterým se bude řídit vzniklý spor vedený proti státům a to před mezinárodním rozhodčím tribunálem. ICSID obsahuje několik opatření, která jsou unikátní a neobvyklá, a tím napomáhají k proveditelnosti celé myšlenky o sjednoceném a rovném zacházení.

Jedno z těchto opatření je, že nález je přímo vymahatelný po členském státě, a to bez jakékoli možnosti přezkoumání nálezu státními soudy. Jediná možnost přezkoumání je poskytnuta samotnou Úmluvou o ICSID.²⁰¹ Jediná možnost, která existuje v případě, že je jedna ze stran nespokojená s výsledkem, je podat odvolací žádost v rámci řízení ICSID. Nespokojená strana může požadovat zrušení nálezu, a to buďto jako celku nebo jen části, a to před sestaveným *ad hoc* tribunálem a pouze jen na

²⁰⁰ <http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?sub=171>

²⁰¹ Článek 53 Úmluva o ICSID.

základě jednoho nebo i více důvodů uvedených v konečném výčtu.²⁰² Tudiž národní soudy členských států jsou smlouvou vázány zdržet se od přehodnocování jurisdikce ICISD a interpretace rozhodčí smlouvy a současně nemají žádné pravomoci k přezkoumání průběhu rozhodčího řízení nebo k zpochybnění vykonání nálezu.²⁰³

Další výhodou je to, že pokud se jednou strany rozhodly pro řízení pod vedením ICSID, nemohou tento výběr změnit. Musí být naprosto jasné, že se strany dobrovolně rozhodly pro tento způsob řešení sporu, a pokud ano, nemohou se odvolávat na místní soudy a nedostatek kompetence rozhodčího senátu.

Tím, že je ICSID řízena mezinárodní dohodou a nikoli státními zákony, je takové rozhodčí řízení skutečně delokalizováno a nezávislé na národních soudech. Vyloučení národních právních norem a vlivu národních soudů na rozhodčí řízení je zakotveno v samotné Úmluvě o ICSID, stejně tak jako veškeré procedury týkající se odvolání nebo uznání a výkonu ICSID nálezu. Jestliže je nezávislost na státních soudech možná na poli mezinárodního investičního rozhodčího řízení, z jakého důvodu by ten samý systém nemohl existovat i v procesech mezinárodní obchodní arbitráže?

I když jako předloha by tento systém mohl fungovat velmi dobře, je jasné, že ani tento systém není bezchybný. Vyhlička na zvýšený zájem o ICSID řízení je ohroženo chováním odvolacího tribunálu a to kvůli zrušení několika ICSID nálezů.²⁰⁴ Po několika takovýchto nešťastných rozhodnutích, samotná odvolací komise dospěla k závěru, že jejich funkce při rušení nálezů není stejná jako ta, kterou mají soudci v odvolacím řízení, a proto by požadavek na zrušení nálezu měl být uplatněn jen za velmi přísných podmínek. Tento trend může být vidět i z následného rozhodnutí, kdy odvolací komise ve věci *CMS v Argentina*²⁰⁵ identifikovala několik nedostatků v nálezu, ale přesto jej zachovala v původní verzi, a to kvůli své limitované pravomoci, která jí je udělena Úmluvou o ICSID.

Jedním z největších nedostatků ICSID je fakt, že ponechává samotný výkon nálezu na zákonech dané země, ve které má být nález uplatněn a to z důvodu nenarušení suverenity státu.²⁰⁶

²⁰² Článek 52 Úmluva o ICSID.

²⁰³ Článek 54 odst. 1 Úmluva o ICSID.

²⁰⁴ BORN, G.B. *International Commercial Arbitration: Commentary and Materials*, s. 25.

²⁰⁵ *CMS Gas Transmission Company v. Argentine Republic*, ICSID Case No ARB/01/8, 25. (2007).

²⁰⁶ Článek 55 Úmluva o ICSID.

Bez ohledu na nedostatky těchto dvou systémů bychom měli oceňovat jejich jedinečnou podstatu řešení sporů a především to, jak dokáží eliminovat vliv státních soudů v samotném procesu řešení sporů. Pokud by se ze stávajících autonomních struktur vybral jeden kombinovaný model, který by byl vylepšen o nedostatky, mohla by současná podoba mezinárodní obchodní arbitráže, kde v současné době existuje duální systém legislativní a soudní kontroly, být přehodnocena a upravena moderním požadavkům.

Navíc, pokud nám jsou známy nedostatky, těchto již existujících autonomních systémů zabývajících se alternativním řešením sporů, můžeme vytvořit takový systém, který by byl schopný vyvarovat se těmto známým vadám.

Není pochyb o tom, že touha vytvořit jednotný proces pro mezinárodní obchodní arbitráž opravdu existuje. Je pravda, že sjednocení pravidel a zákonů pod novou úmluvu by mohlo být obtížné, ne-li skoro nemožné. Ale jedno řešení, by tak nemožné nemuselo být. Jednalo by se o vytvoření Stálého Mezinárodního Tribunálu pro odvolací řízení ve věcech mezinárodní obchodní arbitráže. S narůstající praxí a výsledky, by se určitě k této instituci připojovalo stále více členů. O tomto návrhu pojednává následující kapitola.

7.3 Mezinárodní Odvolací Rozhodčí Tribunál

V Nigérii proběhlo rozhodčí řízení, podle nigerijského rozhodčího práva a byl vydán rozhodčí nález, který uznal argumenty společnosti IPCO a nařídil společnosti NNPC, aby doplatila rozdíl peněz vzniklý při stavbě naftového terminálu.²⁰⁷ NNPC požádala o zrušení nálezu v Nigérii zatímco IPCO zažádala o uznání a výkon nálezu v Anglii. Od roku 2004 se soudy v Nigérii ještě nerozhodly o tom, jestli nález zruší či nikoli. V Anglii mezitím IPCO dvakrát požádala o uznání a výkon nálezu, ale soudy vždy využily možnosti odročit jednání do doby, než se vyřeší spor v Nigérii.

Dokonce soud zašel až tak daleko, že rozhodl o částečném uznání a vykonání rozhodčího nálezu a nařídil zaplacení části částky přidělené v rozhodčím nálezu. Odvolací soud postup nižšího soudu potvrdil a IPCO za osm let boje o tom, co jí náleží vysoudila pouze něco přes milion a půl dolarů z celkových 152 milionů dolarů.

²⁰⁷ *IPCO v Nigerian National Petroleum Corporation (NNPC)* [2008] EWHC 797 (Comm).

Tento případ není ojedinělý, bohužel. Zatímco je rozhodčí řízení vedeno profesionálně, podle dohodnutých pravidel a hlavně rychle, tak se ztratí při soudní při o uznání legitimního nálezu a nezáleží na tom, jestli se žádá o uznání a výkon podle NÚ nebo jiné úmluvy. V tomto případě se jedná o nález řízený NÚ, o to více je takový postup soudů zarážející. Existuje ovšem řešení, kterým by se dalo takovéto katastrofě předejít? Mohl by soud nebo spíše tribunál, protože slovo soud je zavádějící, který by se zabýval čistě otázkou odvolání rozhodčích nálezů, být řešením?

Takový tribunál by nahradil odvolací funkci soudu v místě konání rozhodčího řízení stejně tak i veškeré pravomoci a funkce soudu ve státě, kde se žádá o uznání a výkon nálezu. Jediné funkce soudu, které by byly zachovány, by byly funkce nápomocné a to s ohledem na udílení dočasných opatření, získávání důkazů a pak funkce vykonávací a to s ohledem na dohlížení vykonání nálezu nebo jeho vymáhání. Jakmile by byl nález schválen novým soudem, stal by se to automaticky konečným a závazným ke všem stranám a státní soudy by musely zabezpečit jeho splnění. Všeobecně by platilo, že soudy nemají jurisdikci o slyšení sporů vznikajících ze závazků rozhodčí smlouvy a strany by se nemohly vzdát možnosti odvolání k nově vzniklému tribunálu.

Nový systém by bylo jediné možné východisko. Strany by neměly možnost výběru, jestli dát přednost slyšení před národními soudy nebo před novým tribunálem. Mark Mangan ve své práci naznačuje, že současný systém NÚ by byl zachován a byl by vytvořen nový systém, zcela nezávislý na tom současném a strany by si mohly vybrat, jaký systém arbitráže si zvolí.²⁰⁸ Povolení takového dvojího standardu, by mohlo mít neblahý dopad na celý proces uznávání nálezů a místo sjednocení judikatury a postupů by možnost výběru vedla k ještě většímu chaosu.

Předtím než se začneme plně věnovat novému soudu, je potřeba alespoň nastínit podobu nové úmluvy, která by položila základy ustanovení nového tribunálu. Newyorská úmluva má sice mnoho mezer, ale většina z nich je buď přímo nebo nepřímo spojena s faktem, že místní zákony a soudy řídí uznání a výkon rozhodčích nálezů.

²⁰⁸ Ibid. 194, s. 11.

V preambuli k nové úmluvě, která byla napsaná soudcem Schwebelem již v roce 1995²⁰⁹, by se mohla dotýkat následujícího:

- odvolání relevantních článků Newyorské úmluvy;
- zdůraznění, že jednotnost a ucelenost výsledků v řešení určitých výzev v mezinárodním rozhodčím procesu bude podporovat efektivnost mezinárodní obchodní arbitráže, a že důsledné a rovnocenné uplatňování příslušných smluvních závazků podpoří mezinárodní smluvní a obchodní vztahy, které přímo závisí na těchto procesech; a
- uvést, že se státy dobrovolně rozhodly podpořit založení Mezinárodního odvolacího rozhodčího tribunálu a odvolání ve věcech rozhodčích nálezů bude možné pouze k tomuto tribunálu a rozhodnutí tohoto tribunálu bude konečným a definitivním rozhodnutím, které již nebude moci býti zkoumáno.

Nová úmluva by měla dále vyžadovat, aby strany a národní soudy souhlasily s bezodkladným provedením a vymáháním rozhodnutí nového tribunálu. Jakmile by byla nová úmluva ratifikována předepsaným počtem členů/států, vstoupila by v platnost a členské státy by se musely sejít na konferenci a zvolit rozhodce pro nový tribunál. Nečlenské státy by se tohoto hlasování nemohly zúčastnit. Současně by mělo být stanovené místo, kde by měl nový tribunál sídlo. Soudce Holzmann navrhuje Haag a to nejen pro jeho strategické místo, ale také z důvodu zdrojů z místní knihovny Stálého rozhodčího soudu.²¹⁰

V každém případě, by nová úmluva obsahovala jakýsi slovník vysvětlující a specifikující určité pojmy. Například by bylo přesně specifikováno, co se míní spojením veřejný pořádek v duchu mezinárodnosti nebo jaké druhy komunikace zahrnuje podmínka písemného souhlasu, pokud tedy by byla stále platná. Tento krok by minimalizoval prostor pro manévrování a rozdílné interpretace. Samozřejmě by v nové úmluvě mělo být formulování, které by se věnovalo jejímu modernizování, aby se předešlo problémům nyní vzniklým zestárnutím NÚ.

²⁰⁹ SCHWEBEL, S.M. *The Creation and Operation of an International Court of Arbitral Awards*, s. 116.

²¹⁰ HOLZMANN, H. *A task for the 21st Century: Creating a New International Court for Resolving Disputes on the Enforceability of Arbitra Awards*, s. 114.

Pravděpodobně by bylo vytvoření nového tribunálu a úmluvy o něm, vedeno pod záštitou OSN, stejně jako NÚ, a tím by se zajistila určitá stálost a věrohodnost. Současně by OSN zaručila spravedlivý průběh řízení a soudy by již na tento proces nemusely dohlížet a kontrolovat zda zásady spravedlnosti jsou dodržovány.

7.3.1 Složení nového soudu

Navrhuje se, že by se nový tribunál skládal z 11 až 15 rozhodců, kteří budou vybráni tak, aby reprezentovali hlavní mezinárodní právní systémy a kultury a velmoci v obchodním a arbitrážním kruhu.²¹¹ Vzhledem k tomu, že většina rozhodčích případů zahrnuje strany, které mají původ ve státech, jenž jsou lídři v mezinárodním obchodu, někteří rozhodci by měli pocházet právě z těchto států. Ovšem nový tribunál by měl soužit i jako názorná ukázka rovnosti a spravedlnosti, a proto by v žádném případě neměli být rozhodci vybráni pouze z těchto mocných států, ale i ze států, jenž nejsou tak vysoce vyspělé. Takovéto složení je oprávněné a co se týče praxe i funkční. Stanovy Mezinárodního soudního dvora uvádí, že ve volbě soudců, by mělo být zajištěno zastoupení hlavních kultur a právních systémů.

Co se odbornosti týče, měli by být rozhodci zvoleni na základě jejich zkušeností z obchodního zaměření a současně by se mělo dbát i na jejich právním vzdělání. Podobně je tomu v WTO, která své rozhodce jmenuje z řady odborníků na mezinárodní právo a tím zajišťuje odbornost rozhodování. Pokud by se spor týkal stavby přehrady, rozhodce se zkušenostmi z obchodu se dřevem by neměl šanci u takového sporu zasedat.

Rozhodci by měli sloužit za podobných podmínek jako soudci Mezinárodního soudního dvora. Soudce Schwebel navrhuje, že by rozhodci sloužili v jednom neobnovitelném mandátu a to na dobu 15-ti let.²¹² Delší funkční období má velký přínos, co se zkušeností a celkově i znalostí rozhodce týče. Musí se ale vzít v úvahu fakt, že praxe mezinárodního obchodu a jeho praktiky se neustále mění a vyvíjejí a daný rozhodce, musí být schopen takovéto modernější praktiky rozpoznávat a aplikovat. Navrhovatelé také počítají s tím, že rozhodci nového tribunálu by nejprve měli sloužit na částečný úvazek než se plně využije kapacita instituce.

²¹¹ Ibid. 209.

²¹² Ibid. 209, s. 117.

7.3.2. Pravomoc nového tribunálu a úmluvy

Nový tribunál by měl exklusivní pravomoc nad otázkou zda uznání a výkon rozhodčích nálezů může být, a to pouze z důvodů uvedených v čl. V NÚ, zamítnuto.²¹³ Tím by odpadla povinnost místních soudů zabývat se někdy i zdlouhavými žalobami o platnosti nálezu a odporu o uznání. Jediná povinnost soudů bude nařízení a zajištění vykonání rozhodnutí nového tribunálu. Místní soudy již nebudou zkoumat právní věcnost nálezu. Tím by tedy plně odpadla role soudů v místě konání, jakmile by byl nálezu vydán a role soudu v místě vykonání by byla velmi limitovaná, protože by vítězná strana měla v ruce právoplatný rozsudek.

Ani sebelepší mezinárodní úmluva by neměla žádnou hodnotu, jestliže by povinnosti vyplývající ze závazků nemohly být vymahatelné v případě, že jeden ze členů nesplní takové své závazky. Pokud bude opravdu existovat efektivní mechanismus na řešení sporů, zvýší se skutečná hodnota závazků, ke kterým se členové úmluvy zavázali.

Ze samotné úmluvy by dále vyplývalo, že by nový tribunál měl pravomoci uvalit na stát, který nezajistí vykonání rozsudku, určité finanční penále. Jako inspirace takového použití může sloužit pravomoc DSB z WTO. Pokud se státu, který prohrál spor, nepodaří zakomponovat rozhodnutí vydané DSB do právních předpisů země v rozumné lhůtě, DSB může (ve výjimečných případech) vydat opatření a učinit donucovací kroky proti státu, který spor prohrál. Takové situace jsou vzácné, protože ve většině případech téměř všichni členové WTO dobrovolně realizují rozhodnutí DSB včas. Nezáleží na tom, jakým způsobem přivedou poražené strany své zákony k souladu s rozhodnutím DSB, ale je důležité, aby nařízené změny byly provedeny a nemusí jít nutně o postupy preferované vítěznou stranou.

Nově by měl soud pouze funkci zajišťovací a to s ohledem na uznání a výkon rozhodčího nálezu a jeho vymáhání. Nový tribunál by potom splňoval funkci, která je nyní připsána soudu v místě konání řízení, a jednal by o otázkách zrušení rozhodčího nálezu. Toto převedení pravomoci, by jistě napomohlo ke spravedlivějšímu procesu odvolání proti rozhodčímu nálezu. Jak již bylo výše analyzováno, některé státy jsou

²¹³ Ibid. 210, s. 112.

oblíbenější a vyhledávanější právě kvůli svým přívětivým zákonům o zrušení rozhodčích nálezů. Nejistota a nerovnost mezi využíváním místních zákonů by vymizela tím, kdyby existoval jediný orgán, který by se danou problematikou exklusivně zabýval.

Předpokládá se, že by tento nový tribunál neměl zvažovat věcnou správnost sporu, který byl podroben rozhodčímu řízení a ani věcnou podstatu výsledného rozhodčího nálezu.²¹⁴ Jednalo by se pouze o zkoumání argumentů pro a proti uznání nálezu nebo jeho zrušení. Toto omezení by vycházelo z konceptu „kompetenz-kompetenz“, kdy si sami rozhodci rozhodují o své vlastní kompetenci.

Jak jsme viděli výše z příkladů ICSID a WTO, tyto systémy udržují odvolací proces v uzavřeném kruhu organizace a bez vlivu národních soudů. Proto strany, které nejsou spokojené s prvním výsledkem, se mohou odvolat k orgánu vytvořenému v systému řešení sporů. Toto by také mělo být umožněno v novém systému odvolání v mezinárodních obchodních arbitrážích. Studie provedená Cornellskou Universitou v roce 1998 odhalila, že 54% velkých korporací ve Spojených státech si nevybírání řešení sporů cestou rozhodčího řízení, protože se obávají omezeného práva na odvolání.²¹⁵

Nový tribunál by měl mít pravomoc potvrzovat, měnit, doplňovat nebo odkládat nálezy vydané v první instanci řízení. Národní soudy mají oprávnění přehodnotit nález na základě platnosti a rozsahu rozhodčí smlouvy, zásad spravedlivého procesu, jurisdikce a veřejného pořádku. Tyto důvody odepření by zůstaly stejné, ale navíc by si strany mohly vybrat buďto v rámci smlouvy nebo v pozdějších úpravách, jestli rozšíří možnosti, kdy se může jedna ze stran odvolat.²¹⁶

Existují obavy, že rozšíření důvodů pro odvolání by mohlo nastolit opět nejistotu a ohrozit konečný nález. V praxi by to vypadalo tak, že není-li nález zcela nesmyslný nebo postup rozhodčího senátu neprobíhal v rozporu s pravidly, byl by takový nález legitimní a musel by být přijat. Pokud se po vydání konečného rozhodnutí objeví nové skutečnosti, mohly by tyto skutečnosti sloužit jako širší důvody pro znovuprozkoumání nálezu, ale to pouze za předpokladu, že se objevily během nevypršené lhůty pro odvolání.

²¹⁴ Ibid. 209.

²¹⁵ LIPSKY, D.B.; SEEBER, R.L. *The Appropriate Resolution of Corporate Disputes: A Report on the Growing Use of ADR by U.S. Corporations* (1998). s. 26 zmíněno v MANGAN, M. *With the Globalisation of Arbitral Disputes, is it Time for a New Convention?*.

²¹⁶ Ibid. 193, s. 14.

Konečně nový soud by se měl řídit těmito navrhovanými zákony a úpravami:

- NÚ nebo jakoukoliv jinou mezinárodní úmluvou platnou v době vzniku rozhodčí smlouvy, která upravuje mezinárodní obchodní arbitráž;
- jakýkoliv zákon, který si strany ve smlouvě vybraly;
- jakýkoliv zákon, který upravuje pravidla mezinárodního práva soukromého;
- zvykové právo mezinárodního rozhodčího řízení;
- mezinárodní veřejný pořádek; a
- základní principy práva států, které tvoří mezinárodní arbitrážní společenství.²¹⁷

7.3.3 Chod nového soudu

Zastánci vzniku nového tribunálu jsou toho názoru, že pokud by státním soudům byla ponechána pravomoc rozhodovat o platnosti rozhodčího nálezu, stále by existovala možnost dohledání spravedlnosti u nového tribunálu.²¹⁸ Nezní tato myšlenka jako kompletní nesmysl? Celý proces uznávání rozhodčího nálezu by byl ještě víc komplikovaný, nestabilní a zdoluhavý a rozdělen do několika úrovní. Smyslem vytvoření nového tribunálu je zjednodušení a urychlení celkového procesu a ponecháním současných pravomocí soudům by celý projekt ztrácel smysl. Soudy by neměly být chápány jako odvolávací orgán k vymáhání nálezu nebo jako řešení jakéhokoliv dalšího problému spojeného s rozhodčím nálezem.

Nový tribunál by nahradil funkci státních soudů v plném rozsahu, co se jurisdikce k řešení žádostí spojených s rozhodčím nálezem týče. Tedy, pokud by jedna ze stran podala k soudu členského státu žádost o zrušení nebo uznání nálezu, druhá strana by mohla podat námitku kvůli nedostatku kompetence soudu a zažádat o přearazení k novému tribunálu, který by měl exklusivní pravomoc ke slyšení těchto žádostí. Soud by musel tuto pravomoc respektovat a nesměl by se žádosti věnovat. V případě, že by strana nepožádala o přearazení, měl by státní soud povinnost převést žádost k novému tribunálu pro nedostatek kompetence. Národní soudy by si zachovaly funkci vydávání předběžného opatření v případě nutnosti rychlého odstranění nedostatku, mezitím co nový tribunál učiní konečný nález.

²¹⁷ Ibid. 209, s. 118.

²¹⁸ Ibid. 209, s. 119.

Vzhledem k tomu, že by šlo o mezinárodní tribunál, který by měl sídlo v Haagu, mohlo by se zdát, že by strany z jiných zemí neměly šanci se k tomuto tribunálu dostat s ohledem na vzdálenost a peněžní náklady. Tento problém by se dal jednoduše vyřešit videokonferencemi, které se již na poli řešení sporů objevují.

Proti vytvoření nového tribunálu a celkové reformě stávajícího systému stojí především dvě skutečnosti vztahující se k argumentu, že současný systém funguje celkem dobře. Zaprvé jde o to, že ve většině případů se neobjevují žádné problémy s uznáním a vykonáním rozhodčího nálezu, protože se strany dobrovolně rozhodly pro cestu rozhodčího řízení a jsou ochotny akceptovat jeho výsledky. Druhým argumentem je výsledek hodnocení proběhlých případů, které jsou publikovány v ročence mezinárodní obchodní arbitráže, jenž přináší závěr, že národní soudy jen ojediněle odmítají uznání rozhodčího nálezu.²¹⁹

Dále existují argumenty, že vytvoření takového odvolacího instrumentu by spíše odrazovalo strany odhodlat se na cestu arbitráže, protože by se prodloužila doba trvání. Rozhodčí řízení má být jednoinstanční a tímhle by se přiblížilo spíše k soudnímu řízení. Jak bylo vidět dříve, všechny samostatné instituce mají možnost odvolání a přezkoumání nálezu vydaného v první instanci. Bez možnosti opravného řízení by nebyla naplněna spravedlnost. Nový tribunál by pouze převzal dosavadní funkce národních států, nevytvářel by nové metody. A tím, že odborný tribunál bude mít na starosti tyto záležitosti, tak se urychlí doba, kdy strany čekají na konečný a vykonatelný nález.

Na druhou stranu existují velmi silné důvody pro vytvoření nového systému pro řešení sporů týkajících odvolání ve věci rozhodčích nálezů. Nový systém by podporoval jednotnost, která by vedla k předvídatelnosti, takže strany by dokázaly odhadnout jejich vlastní stanoviska. Celý proces by se stal rychlejším a efektivnějším, protože by se nemuselo čekat i řadu let na rozhodnutí někdy zahlcených soudů. Tímto systémem, by se národním soudů ulevilo, protože by se snížila zátěž žalob.

²¹⁹ Jde především o profesory van den Berga a Sanderse a jejich díla, která jsou již zmíněna v předchozích kapitolách.

Závěr

Cílem této práce není a ani v nejmenším nebylo zpochybnit důležitost a přínosy NÚ. Hlavním zaměřením bylo poukázat na její nedostatky, které vznikají modernizací obchodních praktik. NÚ již existuje více než půl století beze změny a je logické, že nebude odpovídat požadavkům moderní doby. I její zastaralost nemění nic na její oblíbenosti a praktičnosti, samotným důkazem je její četná jurisdikce i v dnešní době.

Jen s těží může někdo argumentovat, že mezinárodní obchodní arbitráž je na výsluní, spíše naopak. Z této diskuse jasně vyplývá, že tento obor je zahlcen nejednotností v tom, jakým způsobem může být nález vykonán ale i zpochybňován a to kvůli rozkolísanosti soudních rozhodnutí ale i zákonů samotných. Jak je ale zmíněno v předchozích kapitolách, hlavním problémem NÚ je to, že blíže neupřesňuje takové fundamentální definice jako například cizí rozhodčí nález a ponechává výklad čistě na uvážení místních soudů. Místo toho, aby NÚ sjednotila zákon o mezinárodní obchodní arbitráži, tak jej ještě více z rozšířila.

Sám soudce Mezinárodního soudního dvora na výroční oslavě NÚ zdůraznil, že NÚ je nástrojem mezinárodního práva veřejného, je to úmluva, kterou vlády přijaly, aby regulovaly chování jejich soudů, co se uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů týče.²²⁰ To, co se nyní děje, že soudy interpretují NÚ podle svého uvážení, je přesný opak. V současnosti soudy regulují NÚ.

První část se věnovala ryze rozhodčímu řízení v České republice a zákonu, který jej upravuje. Konstatování o této části může být jen to, že i když byl nedávno vydán nový zákon upravující rozhodčí řízení, nepřineslo to podstatnější změny vedoucí k jasnější a přehlednější úpravě rozhodčího zákona v ČR. Největším problémem v tomto směru je fakt, že spotřebitelské smlouvy a úprava ADR ve vztahu k těmto smlouvám je nyní součástí ZRŘ. Až čas a praxe ukáže, jestli takovýto výběr byl ten nejlepší krok. Současně první část také poukázala na problém nejednotnosti českých soudů v rozsudcích o rozhodčím řízení.

²²⁰ SCHWEBEL, S.M. *A celebration of the United Nations New York Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, Arbitration International*, Vol. 12, No.1 1996.

Tato práce upozornila na nejproblematictější části NÚ, kterými jsou články I, II a V. Uvedené příklady toho, že ani soudy v jedné zemi nejsou jednotné, co se interpretace NÚ týče, nesnižují ani nepodkopávají důležitost NÚ, ale poukazují na nezbytné změny. Pokud soudy v jedné zemi nejsou schopné jednat jednotně, jak potom může být docíleno jednotnosti na úrovni světové. Někteří autoři jsou toho názoru, že interpretace NÚ se sjednotí sama, za pomoci již zmíněné ročenky či vydaných příruček nebo návodů. Současný trend tomu ale nenapovídá.

Je možné jiné východisko z této situace? Poslední kapitola nastiňuje odpověď na tuto otázku. Jako případné řešení problému úpadku zájmu o mezinárodní obchodní arbitráž navrhuje vytvoření zcela nové instituce, která se bude věnovat čistě věcem týkajícím se mezinárodní obchodní arbitráže a to především na poli odvolání. Tato instituce by byla nezávislá na místních soudech a zákonech a byla by zcela autonomní.

Vytvoření nové instituce by usnadnilo mezinárodní obchod a snížil by se risk a nejistota výsledku, která panuje v případě, že se spor vloží do rukou soudu cizí země. O funkčnosti takového systému nemůže být pochyb, protože existuje řada institucí, ze kterých si může nový tribunál vzít příklad.

Pro ty, kteří jsou skeptičtí ohledně omezení pravomocí soudu v rozhodčím řízení, je tu připomínka, že odpoutání se od státních soudů již funguje. Jde především o mechanismy řešení sporů pod záštitou ICSID a WTO. Z těchto fungujících systémů by si nový tribunál mohl vzít příklad a současně se vyvarovat chyb, které je provázejí.

Kofi Annan v jeho projevu předneseném při příležitosti výročí NÚ zdůraznil a vyzdvihl její zásluhy v oboru mezinárodní obchodní arbitráže. Ten nejpodstatnější úryvek je citován na začátku této práce. K tomu, aby se jeho řeč nestala pouhou historií, je zapotřebí učinit několik změn. Jednou z těchto změn může být přepracování NÚ, tak aby znovu odpovídala požadavkům moderního světa obchodu a nebo vytvořit zcela novou instituci, která bude inspirována duchem Newyorské úmluvy a bude následovat to, co bylo započato tvůrci Newyorské úmluvy.

Seznam zkratk

AAA	American Arbitration Association
ADR	Alternative dispute resolution
CIETAC	China International Economic and Trade Arbitration Commission
CISG	Contracts for the International Sale of Goods
ČNR	Česká národní rada
DS	Dispute Settlement
DSB	Dispute Settlement Body
ECOSOC	Economic and Social Council
EU	Evropská unie
FMZV	Federální ministerstvo zahraničních věcí
ICC	International Chamber of Commerce
ICCA	International Council for Commercial Arbitration
ICSID	International Centre for the Settlement of Investment Disputes
LCIA	London Court of International Arbitration
MPSaP	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
MZ	Ministerstvo zahraničních věcí
NÚ	Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, Zákon č. 74/1959 Sb.
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OSN	Organizace spojených národů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
RS	Rozhodčí soud
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law
WTO	World Trade Organization
YCA	ICCA Yearbook Commercial Arbitration
ZŘŘ	Zákon č. 19/2012 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů

Použitá literatura

Monografie české

BĚLOHLÁVEK, A. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004.

KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno-Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2009.

KUČERA, Z.; PAUKNEROVÁ, M.; RŮŽIČKA, K. a kol. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008.

RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C.H. Beck, 2004.

ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2002.

RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005.

SCHELLE, K.; SCHELLOVÁ, I. *Rozhodčí řízení: historie, současnost, perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002.

Monografie zahraniční

BORN, G. B. *International Commercial Arbitration: Commentary and Materials*. Hague: Kluwer Law International, 2001.

DI PIETRO, D.; PLATTE, M. *Enforcement of International Arbitration Awards: The New York Convention of 1958*. London: Cameron May, 2001.

GAILLARD, E.; DI PIETRO, D. *Enforcement of Arbitral Agreements and International Arbitral Awards: The New York Convention 1958 in Practice*. London: Cameron May, 2008.

KRONKE, H.; NACIMENTO, P.; OTTO, D.; PORT, N.C. *Recognition and Enforcement of foreign arbitral awards: A Global Commentary on the New York Convention*. (Antwerp: Kluwer Law International, 2010)

LEW, J. D. M.; MISTRELIS, L.A.; KROLL, S.M. *Comparative International Commercial Arbitration*. Hague: Kluwer Law International, 2003.

MATSUSHITA, M.; SHOENBAUM, T.J.; MAVROIDIS, P.C. *The World Trade Organization Law: Practice and Policy*. New York: Oxford Press, 2006.

MOSES, M. L. *Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. New York: Cambridge University Press, 2008.

MURRAY, C.; HOLLOWAY, D.; TIMSON-HUNT, D. *Shmitthoff's Export Trade: The Law and Practice of International Trade*. London: Sweet & Maxwell, 2007.

NEWMAN, L. W.; HILL, R.D. *The Leading Arbitrators' Guide to International Arbitration*. New York: Juris Publishing, 2008.

REDFERN, A.; HUNTER, M. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. London: Sweet Maxwell, 2007.

VAN DEN BERG, A.J. *The New York Arbitration Convention of 1958: Towards a Uniform Judicial Interpretation*. Antwerp: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1981.

VAN DEN BERG, A.J. *Improving the Efficiency of the Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention: ICCA International Arbitration Conference, Paris, 1998*. Hague: Kluwer Law International, 1999.

Články české

FOJTÍK, E.; MACÁKOVÁ, L. *Otazníky nad uznáním a výkonem cizích rozhodčích nálezů*. Právní fórum 2009, č. 5, s. 184.

FRK, P. *Konkurence soudního řízení a rozhodčího řízení podle Newyorské úmluvy*. Ústav práva a právní vědy, 2010.

KOHOUT, M. Jak je to vlastně s otázkou sjednocování judikatury v otázce rozhodčího řízení?. Elaw.cz (Online), 2011. Dostupný z <http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/346-jak-je-to-vlastne-s-otazkou-sjednocovani-judikatury-v-otazce-rozhodciho-rizeni.html>

LISSE, L. *K retroaktivitě judikatury aneb modelový příklad judikátu Vrchního soudu v Praze týkající rozhodčího řízení*. Elaw.cz (Online), 2010. Dostupný z <http://www.elaw.cz/cs/obchodni-pravo/278-k-retroaktivite-judikatury-aneb-modelovy-priklad-judikatu-vrchniho-soudu-v-praze-tykajici-rozhodciho-rizeni.html>

LISSE, L. *Pojďme proti mýtům aneb K otázce povahy rozhodčího řízení*. Epravo.cz (Online) 2010. Dostupný z <http://www.epravo.cz/top/clanky/pojdme-proti-mytum-aneb-k-otazce-povahy-rozhodciho-rizeni-63170.html>

LISSE, L. *Rozhodčí soud vs. arbitrážní centrum*. Epravo.cz (Online) 2011. Dostupný z <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-soud-vs-arbitrazni-centrum-69770.html>

LISSE, L.; HRABEC, J. *K vybraným problémům návrhu novely zákona o rozhodčím řízení*. Elaw.cz (Online), 2011. Dostupný z

<http://www.elaw.cz/cs/novinky/572-k-vybranym-problemum-navrhu-novely-zakona-o-rozhodcim-rizeni.html>

POSPÍŠIL, P. *K současné situaci v českém rozhodčím řízení*. Epravo.cz (Online) 2010. Dostupný z <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-soucasne-situaci-v-ceskem-rozhodcim-rizeni-60981.html?mail>

Články zahraniční

GRIZEL, F. *Control of awards and re-centralisation of international commercial arbitration*. C.J.Q. 166 (2006).

HOLTZMAN, H. *A task for the 21st Century: Creating a New International Court for Resolving Disputes on the Enforceability of Arbitral Awards*. Internationalisation of International Arbitration: The LCIA Centenary Conference, 1995

KNULL, W.H.; RUBINS, N.D. *Betting the Form on International Arbitration: Is It Time to Offer an Appeal Option?* 11 American Review of International Arbitration s. 531, 2000

LEW, J.D.M. *Achieving the Dream, Autonomous Arbitration*, Arbitration International (2006) Vol. 22, No. 2

MANGAN, M. *With the Globalisation of Arbitral Disputes, is it Time for a New Convention?*

MANN, F. A. *Where is an Award Made?*. Arb. Int. 1 (1985).

MUSTILL, M.J. *Arbitration: History and Background*, Journal of International Arbitration, Vol. 43, No. 6 (1989)

SANDERS, P. *New York Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards*, Arbitration Journal, vol. 25 (3). Str. 100 – 112, 1959

SANDERS, P. *The History of the New York Convention*, ICCA Congress Series No. 9, *Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of The New York Convention*. Hague: Kluwer Law International, 1999.

SCHWEBEL, S.M. *The Creation and Operation of an International Court of Arbitral Awards*, Internationalisation of International Arbitration: The LCIA Centenary Conference, 1995

SCHWEBEL, S.M. *A celebration of the United Nations New York Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards*, Arbitration International, Vol. 12, No.1 1996

VAN DEN BERG, A.J. *When is an Arbitral Award Non-Domestic Under the New York Convention of 1958?*. Pace Law Review 6 (1985).

VAN DEN BERG, A.J. *Enforcement of Annulled Awards*, ICC Bulletin 9, no. 2 (1998).

VAN DEN BERG, A.J. *The application of the New York Convention by the Courts*. ICCA Congress Series No. 9, *Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention*. Hague: Kluwer Law International, 1999

VAN DEN BERG, A.J. *The New York Convention 1958: An overview*. (2008), ARBITRATION-ICCA.org. (Online). Dostupný z http://www.arbitration-icca.org/media/0/12125884227980/new_york_convention_of_1958_overview.pdf

VAN DEN BERG, A.J. *Hypothetical Draft Convention on the International Enforcement of Arbitration Agreements and Awards: Explanatory note*. (2008), ARBITRATION-ICCA.org. (Online). Dostupný z http://www.arbitration-icca.org/media/0/12133703697430/explanatory_note_ajb_rev06.pdf

Ostatní zdroje

UN Doc. A/CN.9/656 (5 June 2008) *Report on the Survey Relating to the Legislative Implementation of the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards*

U.N. Doc. E/CONF.26/L.18 (26 May 1958) *Consideration of the Draft Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (Item 4 of the Agenda) – Israel: Proposed definition of Words „arbitral award”*.

ICCA Congress Series No. 9, *Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention*. Hague: Kluwer Law International, 1999.

Seznam příloh

- Příloha č. 1** – Zákon č. 19/2012 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů
- Příloha č. 2** – Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů vyhláška MZ č. 74/1959 Sb.

Příloha č. 1

19

ZÁKON

ze dne 20. prosince 2011,

kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna zákona o rozhodčím řízení

Čl. I

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění zákona č. 245/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb. a zákona č. 71/2009 Sb., se mění takto:

1. V § 1 odst. 2 se na konci textu doplňují slova "nebo pokud bylo zahájeno řízení před finančním arbitrem nebo bylo v tomto řízení rozhodnuto ve věci samé".

2. V § 2 odst. 1 se za slova "k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu" vkládají slova "nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon".

3. V § 3 se doplňují odstavce 3 až 6, které znějí:

"(3) Sjednává-li se rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, musí být sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní; jinak je neplatná.

(4) S dostatečným předstihem před uzavřením rozhodčí doložky poskytne podnikatel spotřebiteli náležité vysvětlení, aby byl schopen posoudit, jaké důsledky pro něho mohou uzavřením rozhodčí doložky nastat. Náležitým vysvětlením se rozumí vysvětlení všech následků rozhodčí doložky.

(5) Rozhodčí doložka uzavřená podle odstavce 3 musí obsahovat také pravdivé, přesné a úplné informace o

- a) rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud,
- b) způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení,
- c) odměně rozhodce a předpokládaných druzích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání,

- d) místu konání rozhodčího řízení,
- e) způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a
- f) tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný.

(6) Svěruje-li rozhodčí doložka rozhodování sporu stálému rozhodčímu soudu, je požadavek uvedený v odstavci 5 splněn také odkazem na statuty a řády stálých rozhodčích soudů vydávané podle § 13."

4. § 4 včetně poznámky pod čarou č. 2 zní:

"§ 4

(1) Rozhodcem může být občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní předpis²⁾ nestanoví jinak.

(2) Cizinec může vykonávat funkci rozhodce, jestliže splňuje podmínku zletilosti, bezúhonnosti a způsobilosti k právním úkonům, přičemž podmínka způsobilosti k právním úkonům se řídí právním řádem státu, jehož je příslušníkem. Stačí však, má-li takováto osoba způsobilost k právním úkonům podle práva České republiky.

(3) Podmínku bezúhonnosti podle odstavců 1 a 2 nesplňuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen za trestný čin, jestliže se na něj nehledí, jako by nebyl odsouzen.

(4) Rozhodcem určeným rozhodčí doložkou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv může být jen osoba, která je zapsána v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti (dále jen "ministerstvo").

2)

Například § 80 odst. 5 písm. b) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, § 4 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů."

5. V § 6 odstavec 2 zní:

"(2) Rozhodce mohou mlčenlivosti zprostit strany. Jestliže strany rozhodce mlčenlivosti nezprostit, rozhoduje o zproštění mlčenlivosti z vážných důvodů předseda okresního soudu, v jehož obvodu má rozhodce trvalý pobyt. Pokud rozhodce nemá trvalý pobyt na území České republiky nebo jej nelze zjistit, rozhoduje o zproštění mlčenlivosti předseda okresního soudu, v jehož obvodu byl vydán rozhodčí nález. Pokud nelze zjistit ani místo vydání nálezu nebo nebyl-li nález vydán v České republice, rozhoduje předseda

obvodního soudu pro Prahu 1."

6. V § 7 odst. 1 se za větu první vkládá věta "Rozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4."

7. § 8 zní:

"§ 8

(1) Rozhodce je vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.

(2) Ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen.

(3) Při rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv je rozhodce povinen před zahájením projednávání věci stranám sdělit, zda v posledních 3 letech vydal nebo se podílel na vydání rozhodčího nálezu nebo zda je rozhodcem v dosud neskončeném rozhodčím řízení ve sporu, jehož účastníkem byla či je některá ze stran. Lhůta podle předchozí věty se počítá od data skončení rozhodčího řízení, na které se informační povinnost vztahuje, do data zahájení rozhodčího řízení, v němž rozhodci vzniká informační povinnost."

8. V § 13 odstavec 1 zní:

"(1) Stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze jiným zákonem nebo jen tehdy, pokud jejich zřízení jiný zákon výslovně připouští."

9. V § 13 se doplňuje odstavec 4, který zní:

"(4) Nikdo není oprávněn používat při výkonu své činnosti takové označení, které vyvolává klamnou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud podle tohoto zákona, není-li k používání takového označení oprávněn podle jiného právního předpisu nebo mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu."

10. V § 15 se na konci odstavce 2 doplňuje věta "To neplatí v případě sporů ze spotřebitelských smluv."

11. V § 19 odst. 2 se za slova "podle odstavce 1" vkládají slova "nebo není určen postup podle odstavce 4".

12. V § 19 se doplňuje odstavec 4, který zní:

"(4) Strany mohou určit postup také v pravidlech pro rozhodčí řízení, pokud jsou k rozhodčí smlouvě tato pravidla přiložena. Použití řádu stálého rozhodčího

soudu tím není dotčeno."

13. § 23 včetně nadpisu zní:

"Rozhodnutí

§ 23

Rozhodčí řízení končí

a) právní mocí rozhodčího nálezu, nebo
b) doručením usnesení v těch případech, kdy se nevydává rozhodčí náleze; usnesení musí být podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí náleze; je-li žaloba podaná u stálého rozhodčího soudu vzata zpět ještě před ustavením senátu nebo jmenováním rozhodce, vydává a podepisuje usnesení o zastavení řízení předseda stálého rozhodčího soudu."

14. V § 25 se na konci odstavce 2 doplňuje věta "V případě, že se jedná o spor ze spotřebitelské smlouvy, musí rozhodčí náleze vždy obsahovat odůvodnění a poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudu."

15. V § 25 se na konci odstavce 3 doplňuje věta "Ve sporech ze spotřebitelských smluv se rozhodci řídí vždy právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele."

16. V § 31 se za písmeno f) vkládají nová písmena g) a h), která znějí:

"g) rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem,
h) rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje informace požadované v § 3 odst. 5, popřípadě tyto informace jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé, nebo"

Dosavadní písmeno g) se označuje jako písmeno i).

17. V § 32 se na konci odstavce 1 doplňuje věta "Byl-li rozhodčí náleze vydán ve sporu ze spotřebitelské smlouvy a návrh na jeho zrušení podal spotřebitel, soud vždy přezkoumá, zda nejsou dány důvody pro zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. a) až d) nebo h)."

18. V § 32 odst. 2 se na konci textu věty druhé doplňují slova "nebo jestliže je z návrhu na zrušení rozhodčího nálezu možné usuzovat, že je důvodný".

19. V § 32 se doplňuje odstavec 3, který zní:

"(3) Pokud návrh na zrušení rozhodčího nálezu podá spotřebitel, soud přezkoumá, zda nejsou dány důvody pro odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu podle odstavce 2, aniž by o to spotřebitel žádal. O

odložení vykonatelnosti rozhodne soud do 7 dnů od podání návrhu; po tuto dobu nelze rozhodčí nález vykonat."

20. Na konci § 33 se doplňuje věta "To neplatí, jde-li o spory ze spotřebitelských smluv."

21. § 34 zní:

"§ 34

(1) Zruší-li soud rozhodčí nález z důvodů uvedených v § 31 písm. a), b), g) nebo h), pokračuje k návrhu některé ze stran po právní moci rozsudku v jednání ve věci samé a tuto věc rozhodne. Věc již nelze projednat v rozhodčím řízení.

(2) Zruší-li soud rozhodčí nález z jiného důvodu, než je uveden v § 31 písm. a) a b), zůstává rozhodčí smlouva v platnosti. Nedohodnou-li se strany jinak, rozhodci zúčastnění na rozhodčím nálezu, který byl zrušen z důvodů uvedených v § 31 písm. c), jsou však z nového projednání a rozhodování vyloučeni. Nedohodnou-li se strany jinak, budou noví rozhodci jmenováni způsobem původně určeným v rozhodčí smlouvě nebo podpůrně podle ustanovení tohoto zákona."

22. V § 34 se doplňuje odstavec 3, který zní:

"(3) Zruší-li soud rozhodčí nález vydaný ve sporu ze spotřebitelské smlouvy a v rozhodčím řízení vystupoval rozhodce zapsaný v seznamu rozhodců vedeném ministerstvem, doručí soud ministerstvu stejnopis takového pravomocného rozhodnutí."

23. V § 35 odst. 1 úvodní části ustanovení se za slova "výkon rozhodčího nálezu," vkládají slova "bez ohledu na lhůtu stanovenou v § 32 odst. 1,".

24. V § 35 odst. 1 se za písmeno a) vkládá nové písmeno b), které zní:

"b) jsou důvody pro zrušení rozhodčího nálezu vydaného ve sporu ze spotřebitelské smlouvy podle § 31 písm. a) až f), h) nebo pokud jsou dány důvody podle § 31 písm. g) a rozhodčí nález neobsahuje poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudem,". Dosavadní písmena b) a c) se označují jako písmena c) a d).

25. Za část čtvrtou se vkládá nová část pátá, která zní:

"ČÁST PÁTÁ

SEZNAM ROZHODCŮ VEDENÝ MINISTERSTVEM

§ 35a

(1) Ministerstvo vede seznam rozhodců, kteří

mohou být určeni rozhodčí doložkou pro rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv.

(2) Ministerstvo zveřejní na svých internetových stránkách o rozhodcích zapsaných v seznamu tyto údaje

- a) jméno a příjmení,
- b) kontaktní adresu uvedenou rozhodcem,
- c) číslo osvědčení,
- d) den zápisu do seznamu a
- e) den a důvod vyškrtnutí ze seznamu.

§ 35b

Zápis do seznamu rozhodců

(1) Ministerstvo na žádost do seznamu rozhodců запиše fyzickou osobu, která

- a) je způsobilá k právním úkonům,
- b) je bezúhonná,
- c) získala vysokoškolské vzdělání o oboru právo

1. v magisterském studijním programu studiem na vysoké škole v České republice, nebo
2. studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v bodě 1 na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu v oboru právo na vysoké škole v České republice,

- d) nebyla v posledních 5 letech na základě rozhodnutí ministerstva vyškrtuta ze seznamu rozhodců,
- e) uhradila ministerstvu správní poplatek ve výši 5 000 Kč.

(2) V žádosti o zápis do seznamu rozhodců uchazeč uvede jméno a příjmení, místo trvalého pobytu, datum narození a kontaktní adresu.

(3) K žádosti podle odstavce 2 doloží uchazeč o zápis do seznamu rozhodců

- a) ověřenou kopii dokladu o dosaženém vzdělání podle odstavce 1 písm. c),
- b) doklad obdobný výpisu z rejstříku trestů vydaný státem, jehož je občanem nebo v případě, že stát takový doklad nevydává, čestné prohlášení učiněné před příslušným správním nebo soudním orgánem tohoto státu; doklady nesmí být starší 3 měsíců,

c) doklad prokazující zaplacení správního poplatku za zápis do seznamu.

(4) Za účelem doložení bezúhonnosti si ministerstvo vyžádá výpis z evidence Rejstříku trestů. Žádost o vydání výpisu z evidence Rejstříku trestů a výpis z evidence Rejstříku trestů se předávají v elektronické podobě, a to způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(5) Zápis do seznamu rozhodců provede ministerstvo bez zbytečného odkladu, pokud uchazeč splňuje všechny podmínky uvedené v odstavci 1. Ministerstvo vydá rozhodci zapsanému do seznamu nejpozději do 30 dnů od zápisu osvědčení o zápisu.

§ 35c

Vyškrtnutí ze seznamu rozhodců

(1) Ministerstvo vyškrtně ze seznamu rozhodce, který

- a) zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého,
- b) byl pravomocně odsouzen za trestný čin, jestliže se na něj podle zvláštního předpisu nebo rozhodnutí prezidenta republiky nehledí, jako by nebyl odsouzen,
- c) byl pravomocně zbaven nebo omezen ve způsobilosti k právním úkonům,
- d) nemůže být rozhodcem podle jiných právních předpisů,
- e) podal ministerstvu písemnou žádost o vyškrtnutí ze seznamu, a to k poslednímu dni kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla žádost doručena.

(2) Ministerstvo může rozhodnout o vyškrtnutí rozhodce ze seznamu, pokud závažně nebo opakovaně porušil povinnosti stanovené tímto zákonem.

(3) Ministerstvo může rozhodnout o dočasném vyškrtnutí rozhodce,

- a) proti kterému bylo zahájeno trestní stíhání; dočasné vyškrtnutí trvá nejdéle do dne následujícího po dni, kdy bude ministerstvu doručeno pravomocné rozhodnutí, kterým se toto stíhání končí, nebo
- b) bylo-li zahájeno řízení o jeho způsobilosti k právním úkonům, a to nejdéle do dne následujícího po dni, kdy bude ministerstvu doručeno pravomocné rozhodnutí, kterým se toto řízení končí.

(4) O vyškrtnutí podle odstavce 1 písm. b) až e) ze seznamu rozhodců vyrozumí ministerstvo do 30 dnů toho, jehož se vyškrtnutí týká. Vyškrtnutí podle odstavce 2 nebo dočasné vyškrtnutí podle odstavce 3 zaznamená ministerstvo v seznamu rozhodců bez zbytečného odkladu od právní moci rozhodnutí o vyškrtnutí nebo dočasném vyškrtnutí a do 30 dnů o této skutečnosti

informuje toho, jehož se vyškrtnutí nebo dočasné vyškrtnutí týká.

§ 35d

Informační povinnosti

Rozhodce je povinen oznámit ministerstvu bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 8 dnů, veškeré změny údajů, které jsou uvedeny v seznamu a veškeré změny skutečností, na jejichž základě byl zapsán do seznamu."

26. V § 37 se na konci odstavce 1 doplňuje věta "V případě sporů ze spotřebitelských smluv nesmí být volba práva spotřebiteli na újmu a nesmí znamenat snížení míry ochrany jeho práv podle tohoto zákona či jiných právních předpisů."

Čl. II

Přechodná ustanovení

1. Rozhodčí řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, včetně řízení v případě sporů ze spotřebitelských smluv, se dokončí podle dosavadních právních předpisů.

2. Platnost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle zákona č. 216/1994 Sb., ve znění účinném v době uzavření rozhodčí smlouvy.

3. Osoby, které nesplňují podmínky podle § 13 odst. 4 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jsou povinny tento nedostatek odstranit ve lhůtě 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

4. Rozhodce, který může být určen rozhodčí doložkou pro řešení sporu ze spotřebitelské smlouvy, nemusí splňovat podmínku zápisu do seznamu rozhodců podle tohoto zákona po dobu 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

5. Ministerstvo zapíše do seznamu rozhodců vedeného ministerstvem bezplatně ty rozhodce, kteří jsou zapsáni na seznamu rozhodců pro spotřebitelské spory vedeném Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, a to k prvnímu dni následujícímu po šesti měsících ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona s výjimkou rozhodců, kteří nesplňují podmínky uvedené v § 4 a těch, kteří v době šesti měsíců po nabytí účinnosti tohoto zákona ministerstvu oznámili svůj nesouhlas s takovým zápisem.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o soudních poplatcích

Čl. III

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 271/1992 Sb., zákona č. 36/1995 Sb., zákona č. 241/2000 Sb., zákona č. 255/2000 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 159/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 123/2008 Sb., zákona č. 216/2008 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 217/2009 Sb. a zákona č. 218/2011 Sb., se mění takto:

1. V příloze zákona se za položku 17 vkládá nová položka 17a, která zní:

"Položka 17a

Za návrh na zrušení rozhodčího nálezů

- a) je-li jeho předmětem peněžité plnění a navrhuje se zrušení z důvodu, že rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy, vybere se poplatek podle položky 1
b) v ostatních případech

Kč 3 000,-".

2. V příloze zákona v položce 30 bodě 1 se slova "a protokolu" nahrazují slovy ", protokolu a ověřeného výpisu z rejstříků a evidencí".

3. V příloze zákona v položce 30 bodě 2 se slova "a jiných částí spisů" nahrazují slovy ", jiných částí spisů a ostatních evidenčních pomůcek".

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o správních poplatcích

Čl. IV

V příloze k zákonu č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění zákona č. 312/2006 Sb., zákona č. 130/2008 Sb. a zákona č. 254/2008 Sb., se v položce 10 doplňuje písmeno f), které včetně poznámky pod čarou č. 9b) zní:

"f) zápis do seznamu rozhodců9b)

Kč 5 000

9b)

§ 35a a násl. zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů."

ČÁST ČTVRTÁ

Změna zákona o elektronických komunikacích

Čl. V

Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění zákona č. 290/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 186/2006 Sb., zákona č. 235/2006 Sb., zákona č. 310/2006 Sb., zákona č. 110/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 304/2007 Sb., zákona č. 124/2008 Sb., zákona č. 177/2008 Sb., zákona č. 189/2008 Sb., zákona č. 247/2008 Sb., zákona č. 384/2008 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 153/2010 Sb., zákona č. 94/2011 Sb. a zákona č. 137/2011 Sb., se mění takto:

1. V § 127 se doplňuje odstavec 6, který zní:

"(6) K řešení sporů rozhodovaných postupem podle odstavců 1 až 4 lze sjednat rozhodčí smlouvu podle zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, pokud jde o spory o plnění povinnosti k peněžitému plnění."

2. V § 129 se doplňuje odstavec 5, který zní:

"(5) K řešení sporu podle odstavce 2 lze sjednat rozhodčí smlouvu podle zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů."

ČÁST PÁTÁ

ÚČINNOST

Čl. VI

Tento zákon nabývá účinnosti prvním dnem třetího měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení.

Němcová v. r.
Klaus v. r.
Nečas v. r.

ZÁKON
č. 216/1994 Sb.,
o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

§ 1

Tento zákon upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislými a nestrannými rozhodci a výkon rozhodčích nálezů.

Rozhodčí smlouva

§ 2

(1) Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a sporů vyvolaných prováděním konkursu nebo vyrovnání, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).

(2) Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.¹⁾

(3) Rozhodčí smlouva se může týkat
a) jednotlivého již vzniklého sporu (smlouva o rozhodci), nebo
b) všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (rozhodčí doložka).

(4) Není-li v rozhodčí smlouvě uvedeno jinak, vztahuje se jak na práva z právních vztahů přímo vznikající, tak i na otázku právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i na práva s těmito právy související.

(5) Rozhodčí smlouva váže také právní nástupce stran, pokud to strany v této smlouvě výslovně nevyloučí.

§ 3

(1) Rozhodčí smlouva musí být uzavřena písemně, jinak je neplatná. Písemná forma je zachována i tehdy, je-li rozhodčí smlouva sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení

jejich obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly.

(2) Tvoří-li však rozhodčí doložka součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní, k níž se rozhodčí doložka vztahuje, je rozhodčí doložka platně ujednána i tehdy, jestliže písemný návrh hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou byl druhou stranou přijat způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy.

1) § 99 občanského soudního řádu.

ČÁST DRUHÁ

Rozhodci

§ 4

(1) Rozhodcem může být občan České republiky, který je zletilý a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní předpis²⁾ nestanoví jinak.

(2) Cizinec může být rozhodcem, je-li podle práva svého státu způsobilý k právním úkonům; postačí však, je-li způsobilý k právním úkonům podle práva České republiky.

§ 5

(1) Nikdo není povinen přijmout funkci rozhodce. Pokud však tuto funkci přijme, je povinen vykonávat ji v souladu s tímto zákonem a dalšími předpisy.

(2) Přijetí funkce rozhodce musí být písemné.

(3) Rozhodce se může své funkce vzdát jen ze závažných důvodů nebo se souhlasem stran.

§ 6

(1) Rozhodci jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděli v souvislosti s výkonem funkce rozhodce, pokud nebyli této povinnosti zproštěni.

(2) Rozhodce mohou mlčenlivosti zprostit strany. Jestliže strany rozhodce mlčenlivosti nezprostí, rozhoduje o zproštění mlčenlivosti z vážných důvodů předseda okresního soudu, v jehož obvodu má rozhodce bydliště. Nemá-li rozhodce bydliště na území

České republiky, rozhoduje předseda obvodního soudu pro Prahu 1.

Určení, jmenování a vyloučení rozhodců

§ 7

(1) Rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý.

(2) Nemá-li rozhodčí smlouva ustanovení podle odstavce 1, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce.

2) Např. § 52 odst. 4 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, § 4 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.

§ 8

Ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen.

§ 9

(1) Jestliže strana, která má jmenovat rozhodce, tak neučiní do 30 dnů od doručení výzvy druhé strany, nebo nemohou-li se jmenování rozhodci ve stejné lhůtě shodnout na osobě předsedajícího rozhodce, jmenuje rozhodce nebo předsedajícího rozhodce soud, pokud se strany nedohodly jinak. Návrh může soudu podat kterákoli strana nebo každý z již jmenovaných rozhodců.

(2) Nedohodly-li se strany jinak, jmenuje soud na návrh kterékoli strany nebo rozhodce nového rozhodce, jestliže jmenovaný rozhodce se vzdá funkce rozhodce nebo nemůže činnost rozhodce vykonávat.

§ 10

(1) Při jmenování rozhodce nebo předsedajícího rozhodce podle § 9 soud přihlíží k předpokladům pro jeho nezávislé a nestranné rozhodování.

(2) Ustanovení § 5 platí obdobně.

§ 11

Nestanoví-li tento zákon jiné důvody, je již určený nebo jmenovaný rozhodce vyloučen z projednávání věci, jestliže dodatečně vyjdou najevo okolnosti uvedené v § 8.

§ 12

(1) Již určený nebo jmenovaný rozhodce, u něhož vyšly najevo okolnosti uvedené v § 11, je povinen se funkce rozhodce vzdát.

(2) Nevzdá-li se rozhodce funkce, mohou se strany dohodnout o postupu při jeho vyloučení. Kterákoli ze stran může podat návrh, aby o vyloučení rozhodl soud.

§ 13

Stálé rozhodčí soudy

(1) Stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze na základě zákona.

(2) Stálé rozhodčí soudy mohou vydávat své statuty a řády, které musí být uveřejněny v Obchodním věstníku;³⁾ tyto statuty a řády mohou určit způsob jmenování rozhodců, jejich počet, a mohou výběr rozhodců vázat na seznam vedený u stálého rozhodčího soudu. Statuty a řády mohou též určit způsob řízení a rozhodování i jiné otázky související s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců včetně pravidel o nákladech řízení a odměňování rozhodců.

(3) Jestliže se strany dohodly na příslušnosti konkrétního stálého rozhodčího soudu a neujednaly v rozhodčí smlouvě jinak, platí, že se podrobily předpisům uvedeným v odstavci 2, platným v době zahájení řízení před stálým rozhodčím soudem.

3) Nařízení vlády ČSFR č. 63/1992 Sb., o Obchodním věstníku.

ČÁST TŘETÍ

Rozhodčí řízení

§ 14

(1) Rozhodčí řízení se zahajuje žalobou a je zahájeno dnem, kdy žaloba došla stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci uvedenému v odstavci 2. Podání žaloby

má tytéž právní účinky, jako kdyby byla v této věci podána žaloba u soudu.

(2) Není-li žaloba podávána stálému rozhodčímu soudu, podává se předsedajícímu rozhodci, je-li určen nebo jmenován; není-li předsedající rozhodce dosud určen nebo jmenován, žaloba se podává kterémukoli určenému nebo jmenovanému rozhodci.

(3) Stálý rozhodčí soud i rozhodce uvedený v odstavci 2 je povinen na žalobě vyznačit den, kdy mu došla.

§ 15

(1) Rozhodci jsou oprávněni rozhodovat o své pravomoci. Dospějí-li k závěru, že jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, rozhodnou o tom usnesením.

(2) Námitku nedostatku pravomoci, zakládající se na neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy, nejde-li o neplatnost z důvodu, že ve věci nebylo možno rozhodčí smlouvu uzavřít, může strana vznést nejpozději při prvním úkonu v řízení, týkajícího se věci samé.

§ 16

Uplatní-li strana svůj nárok před rozhodci v promlčecí nebo prekluzivní lhůtě a rozhodnou-li rozhodci, že není dána jejich pravomoc, nebo došlo-li ke zrušení rozhodčího nálezu a podá-li strana znovu u soudu nebo u jiného příslušného orgánu žalobu nebo návrh na pokračování v řízení do 30 dnů ode dne, kdy jí bylo doručeno rozhodnutí o nedostatku pravomoci nebo o zrušení rozhodčího nálezu, zůstávají účinky podané žaloby zachovány.

§ 17

Rozhodčí řízení se koná v místě dohodnutém stranami. Není-li místo takto určeno, koná se v místě určeném rozhodci s přihlédnutím k oprávněným zájmům stran.

§ 18

Strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv.

§ 19

(1) Strany se mohou dohodnout na postupu, kterým mají rozhodci vést řízení. Otázky řízení mohou být rozhodnuty předsedajícím rozhodcem, jestliže k tomu byl zmocněn stranami nebo všemi rozhodci.

(2) Není-li uzavřena dohoda podle odstavce 1, postupují rozhodci v řízení způsobem, který považují za vhodný.

Vedou rozhodčí řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu.

(3) Nedohodnou-li se strany jinak, je řízení před rozhodci ústní. Toto řízení je vždy neveřejné.

§ 20

(1) Rozhodci mohou vyslyšet svědky, znalce a strany, jen když se k nim dobrovolně dostaví a poskytnou výpověď. Také jiné důkazy mohou provádět jen tehdy, jsou-li jim poskytnuty.

(2) Procesní úkony, které nemohou rozhodci sami provést, provede na jejich dožádání soud; soud je povinen dožádání vyhovět, nejde-li o procesní úkon podle zákona nepřijatelný. Soud přitom učiní všechna rozhodnutí, která jsou k provedení dožádání potřebná.

(3) Náklady řízení, které vznikly soudu provedením procesních úkonů podle odstavce 2, hradí soudu stálý rozhodčí soud nebo rozhodci.

§ 21

Jestliže některá strana až do vyhotovení rozhodčího nálezu se bez své viny řízení zcela nebo zčásti nezúčastnila, nebo bez své viny nevykonala některý úkon potřebný k uplatnění jejího práva, učiní rozhodci k návrhu přiměřená opatření, aby strana mohla to, co zameškala, vykonat dodatečně.

§ 22

Ukáže-li se v průběhu rozhodčího řízení nebo i před jeho zahájením, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, může soud na návrh kterékoli strany nařídit předběžné opatření.

Rozhodnutí

§ 23

Rozhodčí řízení končí vydáním

- a) rozhodčího nálezu, nebo
- b) usnesení v těch případech, kdy se nevydává rozhodčí náleze; usnesení musí být podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí náleze; je-li žaloba podaná u stálého rozhodčího soudu vzata zpět ještě před ustavením senátu nebo jmenováním rozhodce, vydává a podepisuje usnesení o zastavení řízení předseda stálého rozhodčího soudu.

§ 24

- (1) Rozhodci působí během řízení na strany, aby se dohodly na smírném vyřešení sporu.
- (2) Na žádost stran lze smír uzavřít ve formě rozhodčího nálezu.

§ 25

- (1) Rozhodčí nález musí být usnesen většinou rozhodců, vyhotoven písemně a alespoň většinou rozhodců podepsán. Výrok rozhodčího nálezu musí být určitý.
- (2) Rozhodčí nález musí obsahovat odůvodnění, ledaže se strany dohodly, že odůvodnění není třeba; to platí i o rozhodčím nálezu vydaném podle § 24 odst. 2.

(3) Při rozhodování se rozhodci řídí hmotným právem pro spor rozhodným; mohou však spor rozhodnout podle zásad spravedlnosti, avšak jen tehdy, jestliže je k tomu strany výslovně pověřily.

§ 26

Chyby v psaní nebo v počtech a jiné zřejmé nesprávnosti, které se vyskytnou v rozhodčím nálezu, opraví rozhodci nebo stálý rozhodčí soud kdykoliv na žádost kterékoliv ze stran. Taková oprava musí být usnesena, podepsána a doručena jako rozhodčí nález.

§ 27

Strany se mohou dohodnout v rozhodčí smlouvě, že rozhodčí nález může být k žádosti některé z nich nebo obou přezkoumán jinými rozhodci. Nestanoví-li rozhodčí smlouva jinak, musí být žádost o přezkoumání zaslána druhé straně do 30 dnů ode dne, kdy byl straně žádající o přezkoumání doručen rozhodčí nález. Přezkoumání rozhodčího nálezu je součástí rozhodčího řízení a platí o něm ustanovení tohoto zákona.

§ 28

- (1) Písemné vyhotovení rozhodčího nálezu musí být doručeno stranám a po doručení opatřeno doložkou o právní moci.
- (2) Rozhodčí nález, který nelze přezkoumat podle § 27, nebo u něhož marně uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání podle § 27, nabývá dnem doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný.

§ 29

(1) Stálé rozhodčí soudy jsou povinny po dobu 20 let od právní moci rozhodčího nálezu uschovat rozhodčí nález opatřený doložkou o právní moci a všechny listiny prokazující průběh rozhodčího řízení.

(2) Rozhodci jsou povinni do 30 dnů od právní moci rozhodčího nálezu předat do úschovy okresnímu soudu, v jehož obvodu byl rozhodčí nález vydán, rozhodčí nález opatřený doložkou o právní moci a všechny listiny prokazující průběh rozhodčího řízení; byl-li rozhodčí nález vydán mimo území České republiky, do úschovy soudu se nepředává.

(3) Strany mohou nahlížet do listin uvedených v odstavcích 1 a 2 a činit z nich výpisy a opisy.

§ 30

Užití občanského soudního řádu

Nestanoví-li zákon jinak, užití se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

ČÁST ČTVRTÁ

Zrušení rozhodčího nálezu soudem
a zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí

§ 31

Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže

- a) byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu,
- b) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje,
- c) ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem,
- d) rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců,
- e) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat,
- f) rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému,
- g) se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.4)

§ 32

(1) Návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem musí být podán do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá, nestanoví-li tento zákon jinak.

(2) Podání návrhu podle odstavce 1 nemá odkladný účinek na vykonatelnost rozhodčího nálezu. Na žádost povinného může však soud vykonatelnost rozhodčího nálezu odložit, jestliže by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma.

§ 33

Soud zamítne návrh na zrušení rozhodčího nálezu, který se opírá o důvody § 31 písm. b) nebo c), jestliže strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, neuplatnila, ač mohla, takový důvod v rozhodčím řízení nejpozději, než začala jednat ve věci samé.

§ 34

(1) Zruší-li soud rozhodčí nále z důvodů uvedených v § 31 písm. a) nebo b), pokračuje k návrhu některé ze stran po právní moci rozsudku v jednání ve věci samé a tuto věc rozhodne.

(2) Zruší-li soud rozhodčí nále z jiného důvodu, než je uveden v odstavci 1, zůstává rozhodčí smlouva v platnosti. Rozhodci zúčastnění na rozhodčím nálezu, který byl zrušen, jsou z nového projednání a rozhodování věci vyloučeni. Nedohodnou-li se strany jinak, budou noví rozhodci jmenováni způsobem původně určeným v rozhodčí smlouvě nebo podpůrně podle ustanovení tohoto zákona.

§ 35

(1) I když nepodala návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem, může strana, proti níž byl soudem nařízen výkon rozhodčího nálezu, podat návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí kromě důvodů uvedených ve zvláštním předpisu⁵) i tehdy, jestliže
a) rozhodčí nále je stížen některou vadou uvedenou v § 31 písm. a), d) nebo f),
b) strana, která musí mít zákonného zástupce, nebyla v řízení takovým zástupcem zastoupena a její jednání nebylo ani dodatečně schváleno,
c) ten, kdo vystupoval v rozhodčím řízení jménem strany nebo jejího zákonného zástupce, nebyl k tomu zmocněn a jeho jednání nebylo ani dodatečně schváleno.

(2) Je-li podán návrh podle odstavce 1, soud provádějící výkon rozhodčího nálezu řízení o výkon rozhodnutí přeruší a uloží povinnému, aby do 30 dnů podal u příslušného soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Není-li v této lhůtě návrh podán, pokračuje soud v řízení o výkon rozhodčího nálezu.

(3) Je-li rozhodčí nále zrušen, mohou pak strany postupovat obdobně podle § 34.

4) § 228 odst. 1 písm. a) a b) občanského soudního

řádu.

5) § 268 občanského soudního řádu.

ČÁST PÁTÁ

Ustanovení o poměru k cizině

§ 36

(1) Přípustnost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle tohoto zákona. Ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy se posuzují podle tohoto zákona, jestliže rozhodčí nále z má být vydán v tuzemsku.

(2) Pro formu rozhodčí smlouvy platí právo rozhodné pro ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy; stačí však, jestliže bylo učiněno zadost právnímu řádu místa nebo míst, kde došlo k projevu vůle.

§ 37

(1) Jde-li v rozhodčím řízení o vztah s mezinárodním prvkem, rozhodci rozhodují spor podle práva, které strany zvolily. Zvoleným právem nebo právním řádem rozhodným na základě kolizních norem se rozumí, pokud z volby stran neplyne jinak, hmotné právo; nepřihlíží se přitom ke kolizně právním předpisům práva stranami zvoleného nebo jinak rozhodného.

(2) Ne zvolí-li si strany hmotné právo podle odstavce 1, užijí rozhodci právo státu určené podle tuzemských kolizně právních předpisů.

§ 38

Rozhodčí nálezy vydané v cizím státě budou v tuzemsku uznány a vykonány jako tuzemské rozhodčí nálezy, je-li zaručena vzájemnost. Vzájemnost se považuje za zaručenou také v případě, že cizí stát prohlašuje všeobecně cizí rozhodčí nálezy za vykonatelné za podmínky vzájemnosti. Rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodnutí cizího rozhodčího nálezu je však třeba vždy odůvodnit.

§ 39

Uznání nebo výkon cizího rozhodčího nálezu však bude odepřen, jestliže

- a) rozhodčí nále z není podle práva státu, v němž byl vydán, pravomocný nebo vykonatelný,
- b) rozhodčí nále z je stížen vadou uvedenou v § 31,
- c) rozhodčí nále z odporuje veřejnému pořádku.

§ 40

Uznání cizího rozhodčího nálezu se nevyslovuje zvláštním rozhodnutím. Cizí rozhodčí nále z se uznává

tím, že se k němu při zachování podmínek § 39 přihlédne.

ČÁST ŠESTÁ

Věcná a místní příslušnost soudů

§ 41

K řízení o neplatnosti rozhodčí smlouvy a k řízení podle tohoto zákona je v prvním stupni příslušný soud, který by byl příslušný k řízení ve věci podle zvláštního předpisu,6) kdyby nebylo rozhodčí smlouvy.

§ 42

(1) K úkonům podle § 20 odst. 2 je dána věcná a místní příslušnost okresního soudu, v jehož obvodu má být požadovaný úkon proveden.

(2) Má-li být úkon požadovaný podle odstavce 1 proveden v cizině, je dána věcná a místní příslušnost okresního soudu, v jehož obvodu je místo, kde se rozhodčí řízení koná.

§ 43

K řízení podle tohoto zákona je místně příslušný soud, v jehož obvodu se koná nebo konalo rozhodčí řízení, je-li toto místo v tuzemsku. Jinak je místně příslušný soud, který by byl místně příslušný, kdyby nebylo rozhodčí smlouvy. Mimo to k řízení podle § 9 a § 12 odst. 2 je dána místní příslušnost soudu podle sídla nebo bydliště navrhovatele anebo odpůrce, jestliže nelze v tuzemsku zjistit místní příslušnost soudu.

§ 44

Nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro řízení před soudem podle tohoto zákona obdobně ustanovení občanského soudního řádu.

ČÁST SEDMÁ

ZMĚNA A DOPLNĚNÍ OBČANSKÉHO SOUDNÍHO ŘÁDU

§ 45

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 36/1967 Sb., zákona č. 158/1969 Sb., zákona č. 49/1973 Sb., zákona č. 20/1975 Sb., zákona č. 133/1982 Sb., zákona č. 180/1990 Sb., zákona č. 328/1991 Sb., zákona č. 519/1991 Sb., zákona č. 263/1992 Sb., zákona České národní rady č. 24/1993 Sb., zákona č. 171/1993 Sb., zákona č. 117/1994 Sb. a zákona č. 152/1994 Sb., se mění a doplňuje takto:

1. V § 9 odst. 3 písm. c) bod kk) včetně poznámky č. 23) se vypouští.

2. V § 36b odst. 1 se vypouští písmeno f).

3. V § 88 se vypouští odstavce 2; zároveň se zrušuje číslování odstavců.

4. V § 120 odst. 2 se za slova "o osvojení" vkládají slova "v řízení o jmenování rozhodce nebo předsedajícího rozhodce".

6) § 9 občanského soudního řádu.

§ 3 zákona ČNR č. 436/1991 Sb., o některých opatřeních v soudnictví, o volbách přísedících, jejich zproštění a odvolání z funkce a o státní správě soudů České republiky.

ČÁST OSMÁ

Ustanovení přechodná a závěrečná

§ 46

Spory o neplatnost rozhodčích smluv a o zrušení rozhodčích nálezů vydaných rozhodci na základě rozhodčí smlouvy, v nichž bylo zahájeno řízení a nebylo pravomocně rozhodnuto do dne nabytí účinnosti tohoto zákona, projednají a dokončí soudy příslušné k řízení do dne účinnosti tohoto zákona.

§ 47

Ustanovení tohoto zákona se použije, jen pokud nestanoví něco jiného mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů.

§ 48

Ustanovení tohoto zákona se použijí na případy, kdy rozhodčí smlouva byla uzavřena po nabytí účinnosti tohoto zákona. V ostatních případech se postupuje podle dosavadních předpisů.

§ 49

Zrušují se:

1. Zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů.

2. § 30 odst. 2, 4, 5 a 6 zákona č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů.

3. § 28 odst. 2, 4, 5, 6, 7 a 8 zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách.

§ 50

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1995.

Příloha č. 2

Systém ASPI - stav k 21.12.2009 do částky 149/2009
Sb. a 48/2009 Sb.m.s. Obsah a text 74/1959 Sb. -
poslední stav textu

[Newyorská úmluva, 1958]

74/1959 Sb.

VYHLÁŠKA ministra zahraničních věcí

ze dne 6. listopadu 1959 o

Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

Na konferenci Organizace spojených národů o mezinárodní obchodní arbitráži byla dne 10. června 1958 v New Yorku podepsána Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.

Vláda Úmluvu schválila dne 17. září 1958 a Národní shromáždění vyslovilo s Úmluvou souhlas 13. prosince 1958. President republiky Úmluvu ratifikoval dne 27. dubna 1959.

Podle svého článku XII vstoupí Úmluva v účinnost devadesátého dne po uložení ratifikační listiny u generálního tajemníka Organizace spojených národů.

Pro Československou republiku nabyla Úmluva účinnosti dnem 10. října 1959.

Český překlad Úmluvy se uveřejňuje v Příloze Sbírky zákonů.

David v. r.

Přil.

ÚMLUVA o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uzavřená 10. června 1958 v New Yorku

Čl.I

1. Tato Úmluva se vztahuje na uznání a výkon rozhodčích nálezů, vyplývajících ze sporů mezi osobami fyzickými nebo právníckými a vydaných na území jiného státu než toho, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon. Úmluva se vztahuje také na rozhodčí nálezy, které nejsou pokládány za nálezy místní (národní) ve státě, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon.

2. Výraz "rozhodčí náleze" zahrnuje nejen nálezy vydané rozhodci ustanovenými pro každý jednotlivý případ, nýbrž i nálezy vydané stálými rozhodčími orgány, jimž se strany podrobily.

3. Každý stát může při podpisu, ratifikaci nebo přístupu k této Úmluvě nebo tehdy, když ohlásí rozšíření jejího použití podle čl. X, prohlásit na základě vzájemnosti, že bude používat Úmluvy jen pro uznání a výkon nálezů vydaných na území jiného Smluvního státu. Může také prohlásit, že bude používat Úmluvy jen na spory vzniklé z právních vztahů smluvních či mimosmluvních, jež jsou pokládány podle jeho vnitrostátního právního řádu za spory obchodní.

Čl.II

1. Každý Smluvní stát uzná písemnou dohodu, podle níž se strany zavazují podrobit rozhodčímu řízení všechny nebo některé spory, které mezi nimi vznikly nebo mohou vzniknout z určitého právního vztahu či mimosmluvního, týkajícího se věci, jež může být vyřízena rozhodčím řízením.

2. Pojem "písemná dohoda" zahrnuje rozhodčí doložku ve smlouvě nebo rozhodčí smlouvu, podepsanou stranami nebo obsaženou ve výměně dopisů nebo telegramů.

3. Soud Smluvního státu, u něhož byla podána žaloba v záležitosti, o níž strany uzavřely dohodu ve smyslu tohoto článku, odkáže strany na rozhodčí řízení k žádosti jedné z nich, ledaže zjistí, že zmíněná dohoda je neplatná, neúčinná nebo nezpůsobitelná k použití.

Čl.III

Každý Smluvní stát uzná rozhodčí náleze za závazný a povolí jeho výkon podle předpisů o řízení, jež platí na území, kde náleze je uplatňován, za podmínek stanovených v následujících člancích. Pro uznání a výkon rozhodčích nálezů, na něž se vztahuje Úmluva, nebudou stanoveny podstatně tíživější podmínky nebo vyšší soudní poplatky, než jsou stanoveny pro uznání a výkon rozhodčích nálezů místních (národních).

Čl.IV

1. Aby bylo dosaženo uznání a výkonu zmíněného v předchozím článku, musí strana, která žádá o uznání a výkon, předložit spolu s žádostí:

a) prvopis nálezů řádně potvrzený nebo jeho řádně ověřenou kopii;

b) prvopis ujednání zmíněného v čl. II nebo jeho řádně ověřenou kopii.

2. Není-li zmíněný náleze nebo ujednání vyhotoveno v úředním jazyku země, v níž rozhodčí náleze je uplatňován, je strana, která žádá za uznání a

výkon nálezu, povinna předložit překlad těchto dokladů do tohoto jazyka. Překlad musí být ověřen úředním nebo přisežným tlumočnickem anebo diplomatickým nebo konzulárním zástupcem.

Čl.V

1. Uznání a výkon nálezu mohou být odepřeny na žádost strany, proti níž je nález uplatňován, pouze tehdy, když tato strana prokáže příslušnému orgánu země, v níž je žádáno o uznání a výkon:

a) že strany dohody zmíněné v čl. II byly podle zákona, který se na ně vztahuje, nezpůsobilé k jednání nebo že zmíněná dohoda není platná podle práva, jemuž strany tuto dohodu podrobily, nebo, v nedostatku odkazu v tomto směru, podle práva země, kde nález byl vydán; nebo

b) že strana, proti níž je nález uplatňován, nebyla řádně vyrozuměna o ustanovení rozhodce nebo o rozhodčím řízení nebo nemohla z jakýchkoliv jiných důvodů uplatnit své požadavky; nebo

c) že nález se týká sporu, pro který nebyla uzavřena rozhodčí smlouva nebo který není v mezích rozhodčí doložky, nebo že nález obsahuje rozhodnutí přesahující dosah úmluvy o rozhodci nebo rozhodčí doložky; mohou-li však být části rozhodčího nálezu ve věcech podrobených rozhodčímu řízení odděleny od části nálezu jednajících o věcech, které mu nejsou podrobeny, ta část nálezu, která obsahuje rozhodnutí o věcech podrobených rozhodčímu řízení, může být uznána a vykonána; nebo

d) že složení rozhodčího soudu nebo rozhodčí řízení nebylo v souladu s ujednáním stran, nebo nebylo-li takového ujednání, že nebylo v souladu se zákony země, kde se rozhodčí řízení konalo; nebo

e) že nález se dosud nestal pro strany závazným nebo byl zrušen nebo že jeho výkon byl odložen příslušným orgánem země, v níž nebo podle jejíhož právního řádu byl vydán.

2. Uznání a výkon rozhodčího nálezu mohou být také odepřeny, jestliže příslušný orgán země, kde se žádá o uznání a výkon, zjistí:

a) že předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení podle práva této země; nebo

b) že uznání nebo výkon nálezu by byl v rozporu s veřejným pořádkem této země.

Čl.VI

Jestliže byla podána žádost za zrušení nebo odklad výkonu nálezu u příslušného orgánu, zmíněného v čl. V odst. 1 písm. e), úřad, u něhož je nález

uplatňován, může, pokládá-li to za vhodné, odložit rozhodnutí o výkonu nálezu a může také na žádost strany domáhající se výkonu nálezu, nařídít straně druhé, aby složila přiměřenou jistotu.

Čl.VII

1. Ustanovení této Úmluvy se nedotýkají platnosti mnohostranných nebo dvoustranných dohod uzavřených Smluvními státy o uznání a výkon rozhodčích nálezů, ani nemohou zbavit žádnou zúčastněnou stranu případného práva použití rozhodčího nálezu způsobem a v rozsahu stanoveném zákonodárstvím nebo smlouvami země, v níž je nález uplatňován.

2. Ženevský protokol o doložkách o rozsudím z roku 1923 a Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků z roku 1927 pozbudou platnosti mezi Smluvními státy v době a v rozsahu, v němž se tato Úmluva stane pro ně závaznou.

Čl.VIII

1. Tato Úmluva bude otevřena k podpisu do 31. prosince 1958 pro kteréhokoliv člena Organizace spojených národů a také pro kterýkoli jiný stát, který je nebo se stane členem některé odborné organizace Organizace spojených národů nebo který přistoupil nebo později přistoupí ke Statutu Mezinárodního soudního dvora nebo kterému se dostane pozvání Valného shromáždění Organizace spojených národů.

2. Tato Úmluva bude ratifikována a ratifikační listiny budou uloženy u generálního tajemníka Organizace spojených národů.

Čl.IX

1. K této Úmluvě mohou přistoupit všechny státy uvedené v čl. VIII.

2. Přístup se uskuteční uložením listiny o přístupu u generálního tajemníka Organizace spojených národů.

Čl.X

1. Každý stát může v době podpisu, ratifikace nebo přístupu prohlásit, že tato Úmluva se bude vztahovat na všechna nebo některá území, za jejichž mezinárodní vztahy je odpovědný. Takové prohlášení nabude účinnosti, jakmile pro příslušný stát Úmluva vstoupí v platnost.

2. Každé takové rozšíření se provede i kdykoli později oznámením adresovaným generálnímu tajemníkovi Organizace spojených národů a vstoupí v účinnost devadesátého dne poté, kdy bylo generálnímu tajemníkovi Organizace spojených národů toto oznámení doručeno, nebo v den, kdy Úmluva vstoupí v účinnost

pro příslušný stát, podle toho, který den je pozdější.

3. Pokud jde o území, na něž se tato Úmluva nevztahuje v době podpisu, ratifikace nebo přístupu, každý stát, jehož se to týká, posoudí možnost podniknout patřičné kroky za účelem rozšíření platnosti této Úmluvy na taková území za podmínky, že tam, kde to vyžadují ústavní předpisy, s tím vysloví souhlas vlády těchto zemí.

Čl.XI

V případě, že jde o stát federativní nebo nejednotný, platí tato ustanovení:

a) pokud jde o články této Úmluvy, jejichž provádění spadá pod zákonodárnou pravomoc federálních orgánů, bude federální vláda vázána ve stejném rozsahu jako ty Smluvní státy, které nejsou státy federálními;

b) pokud jde o články této Úmluvy, které spadají pod zákonodárnou pravomoc dílčích států nebo provincií, které nemají podle federální ústavy povinnost činit zákonodárná opatření, oznámí federální vláda co nejdříve s kladným doporučením tyto články příslušným dílčím státům nebo provinciím;

c) federativní stát, který je účastníkem této Úmluvy, poskytne na žádost kteréhokoliv jiného Smluvního státu, podanou mu prostřednictvím generálního tajemníka Organizace spojených národů, údaje o právu a právní praxi federace a jejích dílčích částí, týkající se kteréhokoli ustanovení této Úmluvy a uvádějící, do jaké míry byla tato ustanovení uskutečněna zákonodárnými nebo jinými opatřeními.

Čl.XII

1. Tato Úmluva vstoupí v účinnost devadesátého dne po datu uložení třetí listiny ratifikační nebo listiny o přístupu.

2. Pro každý stát, který Úmluvu ratifikuje nebo k ní přistoupí po uložení třetí ratifikační listiny nebo listiny o přístupu, vstoupí Úmluva v účinnost devadesátého dne po uložení jeho ratifikační listiny nebo listiny o přístupu.

Čl.XIII

1. Každý Smluvní stát může vypovědět tuto Úmluvu písemným oznámením generálnímu tajemníkovi Organizace spojených národů. Vypověď vstoupí v účinnost jeden rok po dni, kdy oznámení došlo generálnímu tajemníkovi.

2. Každý stát, který učinil prohlášení nebo oznámení podle čl. X, může kdykoli poté prohlásit oznámením generálnímu tajemníkovi Organizace spojených národů, že Úmluva se přestává vztahovat na příslušné území jeden rok po dni, kdy generální tajemník obdržel takové sdělení.

3. Tato Úmluva zůstane v platnosti pro rozhodčí nálezy, o kterých bylo zahájeno řízení o uznání a výkon dříve, než vypověď nabyla účinnosti.

Čl.XIV

Každý Smluvní stát se může odvolávat na ustanovení této Úmluvy proti jinému Smluvnímu státu toliko v tom rozsahu, v jakém je sám vázán.

Čl.XV

Generální tajemník Organizace spojených národů oznámí státům zmíněným v čl. VIII:

- a) podpisy a ratifikace podle ustanovení čl. VIII;
- b) přístupy podle ustanovení čl. IX;
- c) prohlášení a sdělení podle čl. I, X a XI;
- d) datum, kdy tato Úmluva vstoupí v účinnost podle čl. XII;
- e) vypovědi a oznámení podle ustanovení čl. XIII.

Čl.XVI

1. Tato Úmluva, jejíž anglické, čínské, francouzské, ruské a španělské znění má stejnou platnost, bude uložena v archivech Organizace spojených národů.

2. Generální tajemník Organizace spojených národů zašle ověřenou kopii této Úmluvy státům uvedeným v čl. VIII.

Resume

The main aim of this thesis was to discuss whether the New York Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (NYC) is satisfactory and whether it can still fulfil the needs of modern business practises, or if it needs reform. The discussion whether the NYC is or is not in need of reform was carried out through examples of decided cases.

This paper does not doubt the importance of the NYC, it appreciates that it is one of the most effective and successful treaties ever created in the entire history of commercial arbitration, if not in the whole field of rule of law. It had accomplished its goals in simplifying the whole process of enforcing foreign awards but, as the discussion in this paper suggests, NYC is not satisfying the business needs anymore.

This is mainly due to the vague interpretation of various provisions within the NYC, which are not specifically addressed as to their meaning. The paper focuses on three articles, namely Article I, II and V, as those ones are the most troublesome. Those three articles provide the biggest lacuna and possibilities for interpreting judges' discretions of what they feel should be the meaning of certain NYC provisions.

The discussion in this paper further shows that municipal courts are interpreting the NYC as they think best fits the facts of the case. Such discretion has led to unpredictability of the final decision and a disunited system of arbitral rules and precedents. The last chapter provides a possible resolution of the dilemma.

The past had proved that mere creation and adoption of a treaty is not enough to generate uniformity and harmonisation. If a dispute is solved by means of international commercial arbitration and the parties want to predict the outcome, there is a need for self-contained, delocalised system of dispute resolution. It is suggested that the new system can take examples from the ones already in force such a WTO or ICSID systems. Based on the experience of the ones already existing, a new International Court of Arbitral Appeals can be created.

This paper also addresses the arbitral proceedings under the law of the Czech Republic. It analyses the current changes into the arbitration act, especially in relation to consumer contracts, and evaluates court decisions relating to the arbitral process.

Klíčová slova:

Český zákon o rozhodčím řízení, Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958, Mezinárodní odvolací rozhodčí tribunál

Key words:

Czech Arbitration Act, New York Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards 1958, International Court of Arbitral Appeals